

Határozatok Tára

NILS WAHL
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2016. október 20.¹

C-413/14. P. sz. ügy

**Intel Corporation Inc.
kontra**

Európai Bizottság

Tartalomjegyzék

I – Jogi háttér	4
II – Az eljárás előzményei	4
III – A Törvényszék előtti eljárás és a megtámadott ítélet	8
IV – A Bíróság előtti eljárás és a kérelmek	8
V – A fellebbezési jogalapok értékelése	9
A – Bevezető megjegyzések	9
B – Az első fellebbezési jogalap: az úgynevezett „kizárólagossági engedményekre” alkalmazandó jogi teszt.....	11
1. A felek fő érvei	11
2. Elemzés	11
a) A fellebbező által nyújtott engedmények és kifizetések Törvényszék által elvégzett elsődleges értékelése	12
i) A bíróság engedményekkel kapcsolatos ítélkezési gyakorlatában rögzített alapelvek.....	13
ii) Az ügy tényállása mint az annak megállapítására szolgáló eszköz, hogy a kifogásolt magatartás valószínűleg hatást gyakorol-e a versenyre	15
iii) Az ítélkezési gyakorlat szerint csak két engedménykategória létezik	17

¹ Eredeti nyelv: angol.

– A forma általi jogellenesség vélelme nem dönthető meg.....	18
– A hűségengedmények nem mindig károsak.....	18
– A hűségkedvezmények hatása kontextusfüggő.....	19
– A kapcsolódó gyakorlatok a körülmények összességének értékelését igénylik.....	20
iv) Közbenső következtetés.....	21
b) Az alkalmasság Törvényszék által elvégzett másodlagos értékelése.....	22
i) Alkalmasság és/vagy valószínűség.....	22
ii) A visszaélés megállapításának alátámasztására a Törvényszék által figyelembe vett körülmények.....	23
iii) Egyéb körülmények.....	25
– Piaci lefedettség.....	25
– Időtartam.....	27
– A versenytárs piaci teljesítménye és a csökkenő árak.....	28
– Az AEC-teszt.....	29
c) Következtetés.....	31
C – A második fellebbezési jogalap: piaci lefedettség a vállalkozás erőfölénnyel való visszaélésének megállapítása kapcsán.....	31
1. A felek fő érvei.....	31
2. Elemzés.....	31
D – A harmadik fellebbezési jogalap: egyes engedmények „kizárólagos engedményekként” történő minősítése.....	34
1. A felek fő érvei.....	34
2. Elemzés.....	34
E – A negyedik fellebbezési jogalap: a védelemhez való jog.....	37
1. A felek fő érvei.....	37
2. Elemzés.....	37
a) A kérdéses találkozó az 1/2003 rendelet 19. cikke szerinti kikérdezés volt.....	38
b) A belső feljegyzés nem orvosolta az eljárási hibát.....	40
c) A kérdéses találkozó rögzítése elmulasztásának következményei.....	41
F – Az ötödik fellebbezési jogalap: joghatóság.....	46

1. A felek fő érvei	46
2. Elemzés	46
a) Általános megjegyzések: megvalósítás és/vagy hatások?	48
b) A releváns joghatósági kritériumok Törvényszék általi alkalmazásának értékelése	51
i) Megvalósítás	52
ii) „Minősített” hatások	53
G – A hatodik fellebbezési jogalap: a bírság összege	55
1. A felek fő érvei	55
2. Elemzés	55
VI – Az értékelés következményei	57
VII – Véggkövetkeztetések	58

„Fellebbezés – EUMSZ 102. cikk – Erőfölénnyel való visszaélés – Törzsvásárlói árendedmények – Visszaélésszerű magatartásnak való minősítés – Alkalmazandó jogi teszt – Egységes és folyamatos jogsértés – Védelemhez való jog – Az 1/2003/EK rendelet 19. cikke – A vizsgálat tárgyával kapcsolatos találkozó – A Bizottság joghatósága – Végrehajtás – Joghatások”

1. A jelen fellebbezéssel az Intel Corporation (a továbbiakban: Intel vagy fellebbező) azt kéri, hogy a Bíróság helyezze hatályon kívül a 2014. június 12-i Intel kontra Bizottság ítéletet,² amellyel a Törvényszék elutasította az [EK 82. cikk] (jelenleg az EUMSZ 102. cikk) és az EGT-Megállapodás 54. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/C-3/37.990 – Intel-ügy) 2009. május 13-án hozott C(2009) 3726 végleges bizottsági határozat megsemmisítése iránti kérelmét (a továbbiakban: vitatott határozat).³

2. Az ügy számos elvi jelentőségű kérdést vet fel. E kérdések között szerepel az „egységes és folyamatos jogsértés” fogalmának a jelenlegi EUMSZ 102. cikkel összefüggésben történő alkalmazása, a Bizottságnak az általa folytatott vizsgálatok során tartott kikérdezések felvételével kapcsolatos szükségsszerű mérlegelési jogköre és a Bizottság külföldről eredő jogsértések kivizsgálására vonatkozó joghatóságának terjedelme.

2 EU:T:2014:547 (a továbbiakban: megtámadott ítélet).

3 E határozat összefoglalását lásd: HL 2009. C 227., 13. o.

3. Ezenfelül az ügy lehetőséget kínál a Bíróság számára, hogy tovább finomítsa az EUMSZ 102. cikk értelmében vett erőfölénnyel való visszaéléssel kapcsolatos ítélkezési gyakorlatát. Konkrétabban annak kérdése merül fel, hogy a Hoffmann-La Roche ítéletből⁴ eredő ítélkezési gyakorlat alapján indokolt-e különbséget tenni a különböző árengedmények között. Ezen ítélkezési gyakorlatot figyelembe véve a Bíróságnak meg kell határoznia az árengedmények egy adott, a megtámadott ítéletben a Törvényszék által „kizárólagossági engedményként” definiált kategóriájával kapcsolatban alkalmazandó helyes jogi tesztet.

4. A fellebbező különösen annak eldöntésére kéri a Bíróságot, hogy a Törvényszék helyesen tekintette-e a jelen ügy tárgyát képezőkhöz hasonló árengedményeket jellegükönél fogva versenyellenesnek. Az említett árengedmények versenyellenes jellege szükségtelenné tenné az ügy valamennyi körülményének figyelembevételét annak megállapítása érdekében, hogy a szóban forgó magatartás valóban alkalmas-e arra, hogy egy adott piacon korlátozza a versenyt.

I – Jogi háttér

5. Az 1/2003/EK rendelet⁵ (25) preambulumbekzdése értelmében a Bizottságot fel kell hatalmazni minden olyan személy megkérdezésére, akinek hasznos információ lehet a birtokában, valamint az általuk tett nyilatkozatok rögzítésére.

6. A rendelet 19. cikke a Bizottság nyilatkozatok felvételéhez való jogával foglalkozik. E cikk (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A Bizottság az e rendeletben ráruházott feladatok teljesítése érdekében adatokat kérhet minden olyan természetes vagy jogi személytől, aki hozzájárul ahhoz, hogy a vizsgálat tárgyára vonatkozó információk beszerzése céljából kikérdezzék.”

7. A rendelet 27. cikkének (2) bekezdése értelmében:

„Az érintett felek védekezéshez való jogát az eljárás során teljes mértékben tiszteletben kell tartani. Jogukban áll a Bizottság irataiba a vállalkozások üzleti titkaik védelmére irányuló jogos érdekének figyelembevételével betekinteni. A betekintési jog nem terjed ki a bizalmas jellegű információkra és a Bizottság vagy a tagállamok versenyhatóságainak belső dokumentumaira. [...]”

8. A 773/2004/EK rendelet⁶ (3) preambulumbekzdése értelmében, abban az esetben, ha a Bizottság kikérdezést folytat, a kikérdezett személyeket tájékoztatni kell a kikérdezés céljáról és annak esetleges rögzítéséről.

9. A rendelet 3. cikke a Bizottság nyilatkozatok felvételéhez való jogára vonatkozik. A következőket írja elő:

„(1) Amikor a Bizottság az [1/2003] rendelet 19. cikkének megfelelően olyan személyt kérdez ki, aki ehhez hozzájárult, a kikérdezés megkezdésekor meg kell jelölnie a kikérdezés jogalapját és célját, és emlékeztetni kell annak önkéntes jellegére. A kikérdezett személyt tájékoztatnia kell továbbá arról a szándékáról, hogy a kikérdezést rögzíti.

4 Lásd: 1979. február 13-i Hoffmann-La Roche kontra Bizottság ítélet, 85/76, EU:C:1979:36 (a továbbiakban: Hoffmann-La Roche ítélet).

5 [Az EUMSZ 101. cikkben és az EUMSZ 102. cikkben] meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i tanácsi rendelet (HL 2003. L 1., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 205. o.).

6 A Bizottság által az [EUMSZ 101. cikk és az EUMSZ 102. cikk] alapján folytatott eljárásokról szóló 2004. április 7-i bizottsági rendelet (HL 2004. L 123., 18. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 3. kötet, 81. o.).

(2) A kikérdezéshez bármilyen eszközt igénybe lehet venni, a telefont és az elektronikus eszközöket is beleértve.

(3) A Bizottság a kikérdezett személy nyilatkozatait bármilyen formában rögzítheti. A felvétel egy példányát jóváhagyás céljából hozzáférhetővé teszik a kikérdezett személy számára. Szükség esetén a Bizottság határidőt tűz ki, amelyen belül a kikérdezett személy közölheti vele a nyilatkozattal kapcsolatos helyesbítéseit.”

II – Az eljárás előzményei

10. A jogvita előzményei a megtámadott ítélet alapján a következőképpen foglalhatók össze.

11. Az Intel egy amerikai jog szerint működő társaság, amely mikroprocesszorok (a továbbiakban: CPU), chipsetek (lapkakészletek) és egyéb félvezető alkatrészek, illetve az adatkezeléssel és kommunikációs eszközökkel összefüggő platformmegoldások kialakításával, fejlesztésével, gyártásával és forgalmazásával foglalkozik.

12. 2000. október 18-án az Advanced Micro Devices (a továbbiakban: AMD) a 17. rendelet⁷ szerinti hivatalos panaszt nyújtott be a Bizottságnak, amelyet 2003. november 26-án benyújtott kiegészítő panaszában új tényekkel és állításokkal egészített ki.

13. 2004 májusában a Bizottság az AMD kiegészítő panaszában szereplő állításokra összpontosító vizsgálatot indított.

14. 2006. július 17-én az AMD panaszt nyújtott be a Bundeskartellamhoz (szövetségi kartellhivatal, Németország), amelyben azt állította, hogy az Intel többek között kizorító forgalmazási megállapodásokat kötött a Media-Saturn-Holding GmbH-val (a továbbiakban: MSH), amely mikroelektronikai eszközöket forgalmazó európai kiskereskedelmi lánc, valamint az asztali számítógépek első számú európai forgalmazója. A szövetségi kartellhivatal információcserét folytatott a Bizottsággal erről a kérdéstről.

15. 2006. augusztus 23-án a Bizottság találkozót tartott a Dell Inc.-től, az Intel egyik ügyfelétől érkezett D1 felső vezetővel.⁸ A Bizottság nem csatolta az ügy irataihoz e találkozó témáinak tájékoztató jellegű listáját, és nem vett fel jegyzőkönyvet. A Bizottság ezen üggyel megbízott csoportjának egyik tagja feljegyzést készített e találkozóról valamikor a találkozót követően, amelyet a Bizottság belső feljegyzésnek minősített. 2008. december 19-én a Bizottság e feljegyzés nem bizalmas változatát átadta a fellebbezőnek.

16. 2007. július 26-án a Bizottság kifogásközlést küldött a fellebbezőnek (a továbbiakban: 2007. évi kifogásközlés), annak öt jelentős eredetiberendezés-gyártóval (Original Equipment Manufacturer, a továbbiakban: OEM), nevezetesen a Dell-lel, a Hewlett-Packard Companyval (a továbbiakban: HP), az Acer Inc.-kel, a NEC Corp.-pal és az International Business Machines Corp.-pal (a továbbiakban: IBM) szemben tanúsított magatartásáról.

7 [Az EUMSZ 101.] és [az EUMSZ 102. cikk] végrehajtásáról szóló első, 1962. február 6-i tanácsi rendelet (HL 1962. 13., 204. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 3. o.).

8 A bizalmas adatok kihúzva. A továbbiakban az anonimitás biztosítása érdekében az elsőfokú eljárással egyezően az érintett személy nevét a munkáltatója nevének kezdőbetűje és egy szám helyettesíti.

17. 2008. július 17-én a Bizottság kiegészítő kifogásközlést küldött a fellebbezőnek, az MSH-val és a Lenovo Group Ltd-vel (a továbbiakban: Lenovo) szemben tanúsított magatartása tárgyában. E kiegészítő kifogásközlés olyan új bizonyítékokat tartalmazott az Intel egyes OEM-ekkel szembeni, a 2007. évi kifogásközlésben tárgyalt magatartásáról, amelyeket a Bizottság a 2007. évi kifogásközlést követően szerzett.

18. Különböző eljárási lépéseket követően a Bizottság 2009. május 13-án elfogadta a vitatott határozatot, amelyben arra az álláspontra helyezkedett, hogy az Intel 2002 októbere és 2007 decembere között megsértette az EK 82. cikket és az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodás (EGT-Megállapodás) 54. cikkét, mivel egy versenytársnak, az AMD-nek az x86-os architektúrájú CPU-k (a továbbiakban: x86-os CPU-k) piacáról való kiszorítására irányuló stratégiát valósított meg.

19. E határozat a következő megfontolásokat tartalmazza.

20. A szóban forgó termékek a CPU-k. Az x86-os architektúra az Intel által saját CPU-ihoz tervezett szabvány. Windows és Linux operációs rendszeren egyaránt fut. A Windows alapvetően kötődik az x86 utasításkészlethez. 2000 előtt több gyártó is állított elő x86-os CPU-kat. Ezen gyártók nagy része azonban időközben kivonult a piacról. A vitatott határozat szerint gyakorlatilag már csak két vállalat, az Intel és az AMD gyárt x86-os CPU-kat.

21. Ezenfelül a Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy az érintett termékpiac nem szélesebb, mint az x86-os CPU-k piaca. Mindazonáltal nyitva maradt a kérdés, hogy létezik-e minden számítógép esetében az x86-os CPU-k egységes piaca, vagy meg kell-e különböztetni az x86-os CPU-k három piacát, az asztali számítógépek, a hordozható számítógépek és a szerverek piacát. A vitatott határozat szerint az Intel egyes szegmensekben fennálló piaci részesedéseire tekintettel nincs különbség a piaci erőfölényre vonatkozó következtetéseket illetően.

22. A vitatott határozatban az érintett földrajzi piacot a Bizottság világméretűként határozta meg.

23. Az erőfölény kapcsán a Bizottság által vizsgált 10 éves időszak (1997–2007) során az Intel 70% körüli piaci részesedéssel rendelkezett. Emellett a Bizottság megállapította, hogy az x86-os CPU-k piacán jelentős korlátok állnak a piacra lépés és a terjeszkedés útjában. Ezek a korlátok különösen a kutatásra és fejlesztésre fordított vissza nem térülő beruházásokból, a szellemi tulajdonjogokból és az x86-os CPU-k előállításához szükséges gyártóberendezésekből erednek. Az Intel piaci részesedése, valamint a szóban forgó piacra lépés és a terjeszkedés korlátai alapján a Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy az Intel piaci erőfölénnyel rendelkezett legalábbis a határozat által vizsgált időszakban, vagyis 2002 októberétől 2007 decemberéig.

24. A vitatott határozatban a Bizottság az Intel kereskedelmi partnereivel szembeni kétféle magatartását írja le: a feltételhez kötött árengedményeket és az úgynevezett „álcázatlan korlátozásokat” (naked restrictions).

25. Ami az első magatartást illeti, az Intel árengedményeket nyújtott négy OEM: a Dell, a Lenovo, a HP és a NEC részére, azzal a feltétellel, hogy az összes vagy szinte az összes x86-os CPU-t tőle veszik meg. Az Intel szintén kifizetéseket teljesített az MSH részére, amelyek feltétele volt, hogy az MSH kizárólag az Intel x86-os CPU-jával felszerelt számítógépeket értékesítsen.

26. A vitatott határozat szerint az Intel által nyújtott, feltételhez kötött árengedmények hűségengedménynek minősülnek. Az Intel által az MSH részére teljesített, feltételhez kötött kifizetéseket illetően a Bizottság megállapította, hogy e kifizetések gazdasági mechanizmusa egyenértékű az OEM-eknek nyújtott, feltételhez kötött árengedményekével.

27. A vitatott határozat gazdasági elemzést is tartalmaz arról, mennyiben lennének alkalmasak arra az árengedmények és az MSH részére teljesített kifizetések, hogy kizárjanak a piacról egy versenytársat, amely az Intelhez hasonlóan hatékony lenne (*as efficient competitor test*, a továbbiakban: AEC-teszt).⁹

28. E megfontolások alapján a Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy az Intel feltételhez kötött árengedményei és kifizetései a főbb OEM-ek és az MSH hűségét eredményezték, e két tényező pedig egymást kiegészítő hatással járt, mivel jelentősen csökkentették a versenytársak arra vonatkozó képességét, hogy x86-os CPU-ik érdemei alapján versengjenek. Az Intel versenyellenes magatartása így a fogyasztók választási lehetőségeinek beszűküléséhez és az innováció ösztönzésének csökkenéséhez vezetett.

29. Ami a vitatott határozatban azonosított második magatartástípust, nevezetesen az „álcázatlan korlátozásokat” illeti, a Bizottság előadta, hogy az Intel kifizetéseket teljesített három OEM: a HP, az Acer és a Lenovo számára, amelyeknek feltétele volt, hogy ezek az OEM-ek halasszák el az AMD-től származó processzorokkal (a továbbiakban: AMD CPU-k) felszerelt termékek bevezetését, vagy tekintsenek el attól, és/vagy korlátozzák e termékek forgalmazását. A Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy az Intel álcázatlan korlátozásokkal kapcsolatos magatartása sértette a versenyt, mivel a vásárlókat megfosztotta az egyébként őket megillető választási lehetőségtől. A Bizottság álláspontja szerint ez nem tekinthető a termékek érdemei alapján folytatott rendes versenynek.

30. A Bizottság a vitatott határozatban megállapította, hogy az Intelnek a fent említett OEM-ekkel, valamint az MSH-val szemben tanúsított magatartásai az EUMSZ 102. cikk értelmében visszaélésnek minősülnek, ugyanakkor az egyes visszaélések emellett az Intel egyetlen jelentős versenytársának, az AMD-nek az x86-os CPU-k piacról való kiszorítására irányuló egységes stratégia részét is képezik. Ezért ezek a visszaélések az EUMSZ 102. cikk értelmében vett egységes jogsértésnek minősülnek.

31. A Bizottság az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének a) pontja alapján kiszabott bírságok megállapításáról szóló iránymutatást (a továbbiakban: 2006. évi iránymutatás),¹⁰ alkalmazva a fellebbezővel szemben 1,06 milliárd euró összegű bírságot szabott ki.

32. A vitatott határozat szerint:

„1. cikk

Az Intel [...] 2002 októbere és 2007 decembere között egységesen és [folyamatosan] megsértette [az EUMSZ 102. cikket] és az EGT-Megállapodás 54. cikkét, mivel a versenytársaknak az x86-os CPU-k piacról való [kiszorítására] irányuló stratégiát valósított meg, amely a következő elemekből állt:

- a) árengedmények nyújtása a Dell részére 2002 decembere és 2005 decembere között, amelyek szintje ahhoz a feltételhez volt kötve, hogy a Dell valamennyi x86-os CPU-ját az Inteltől szerezzék be;
- b) árengedmények nyújtása a HP részére 2002 novembere és 2005 májusa között, amelyek szintje ahhoz a feltételhez volt kötve, hogy a HP vállalati asztali számítógépeinél használt x86-os CPU-i legalább 95%-át az Inteltől szerezzék be;
- c) árengedmények nyújtása a NEC részére 2002 októbere és 2005 novembere között, amelyek szintje ahhoz a feltételhez volt kötve, hogy a NEC ügyfélszámítógépeinél használt x86-os CPU-i legalább 80%-át az Inteltől szerezzék be;

⁹ A vizsgálat megállapítja, hogy milyen áron kellene kínálnia CPU-it egy, az Intelhez hasonlóan hatékony versenytársnak, hogy kompenzálja az OEM-eket az Intel által nyújtott árengedmény elvesztéséért.

¹⁰ HL 2006. C 210., 2. o.

- d) árengedmények nyújtása a Lenovo részére 2007 januárja és 2007 decembere között, amelyek szintje ahhoz a feltételhez volt kötve, hogy a Lenovo hordozható számítógépeinél használt valamennyi x86-os CPU-ját az Inteltől szerezze be;
- e) kifizetések teljesítése az [MSH] részére 2002 októbere és 2007 decembere között, amelyek szintje ahhoz a feltételhez volt kötve, hogy az [MSH] csak az Intel CPU-ival felszerelt számítógépeket értékesít;
- f) kifizetések teljesítése a HP részére 2002 novembere és 2005 májusa között, azzal a feltétellel, hogy:
 - i. a HP az AMD CPU-ival felszerelt, vállalkozásoknak szánt HP asztali számítógépeket inkább a kis- és középvállalkozások és a kormányzati szektorbeli ügyfelek felé irányítja, a nagyvállalatok helyett;
 - ii. a HP megtiltja értékesítő partnerei számára, hogy az AMD CPU-ival felszerelt, vállalkozásoknak szánt HP asztali számítógépeket tartsanak raktáron, ily módon e számítógépeket az ügyfelek csak a HP-től való megrendelés útján érhetik el (akár közvetlenül a HP-től, akár a HP kereskedelmi ügynökként eljáró értékesítő partnerein keresztül);
 - iii. a HP hat hónappal késlelteti az AMD CPU-ival felszerelt, vállalkozásoknak szánt HP asztali számítógépek piacra való bevezetését [Európa, Közel-Kelet és Afrika] régiókban;
- g) kifizetések teljesítése az Acer részére 2003 szeptembere és 2004 januárja között, azzal a feltétellel, hogy az Acer késlelteti egy AMD CPU-val felszerelt hordozható számítógép piacra való bevezetését;
- h) kifizetések teljesítése a Lenovo részére 2006 júniusa és 2006 decembere között, azzal a feltétellel, hogy a Lenovo késlelteti és véglegesen törli egy az AMD CPU-ival felszerelt hordozható számítógépei piacra való bevezetését.”

III – A Törvényszék előtti eljárás és a megtámadott ítélet

33. 2009. július 22-én benyújtott keresetében a fellebbező azt kérte a Törvényszéktől, hogy semmisítse meg a vitatott határozatot. Az Association for Competitive Technology, Inc. (a továbbiakban: ACT) az Intel támogatására beavatkozott.

34. A megtámadott ítélettel a Törvényszék a keresetet teljes egészében elutasította.

IV – A Bíróság előtti eljárás és a kérelmek

35. A Bírósághoz 2014. augusztus 26-án benyújtott fellebbezésében az Intel azt kéri, hogy a Bíróság:

- a megtámadott ítéletet teljes egészében vagy részben helyezze hatályon kívül;
- a vitatott határozatot teljes egészében vagy részben semmisítse meg;
- a kiszabott bírságot törölje vagy jelentősen csökkentse;
- vagylagosan, az ügyet utalja vissza a Törvényszékhez a Bíróság határozatával összhangban történő elbírálás céljából;
- a Bizottságot kötelezze a jelen eljárásban és a Törvényszék előtti eljárásban felmerült költségek viselésére.

36. Az ACT a fellebbező kérelmeinek támogatása érdekében terjesztett elő válaszbeadványt.

37. A Bizottság a fellebbezés elutasítását kéri, valamint azt, hogy a fellebbezőt kötelezzék a költségek viselésére.

38. Az Intel, az ACT és a Bizottság a 2016. június 21-én tartott tárgyaláson adták elő szóbeli észrevételeiket.

V – A fellebbezési jogalapok értékelése

39. Fellebbezésének alátámasztása érdekében a fellebbező hat jogalapra hivatkozik. Az első fellebbezési jogalap a Törvényszék által „kizárólagossági engedményekként” meghatározott árengedmények jogi minősítésével megvalósított téves jogalkalmazásra hivatkozik. A második fellebbezési jogalap a 2006 és 2007 vonatkozásában megállapított jogsértéssel és a piaci lefedettség jelentőségének értékelése során megvalósított téves jogalkalmazásra hivatkozik. A harmadik jogalap egyes, a vevő vásárlásainak csupán kisebb részét lefedő árengedmény-megállapodások „kizárólagos engedménynek” minősítésével kapcsolatos téves jogalkalmazásra vonatkozik. A negyedik fellebbezési jogalap a kikérdezések rögzítésére irányuló kötelezettség hiányát illetően az 1/2003 rendeletnek a 773/2004 rendelet 3. cikkével összefüggésben értelmezett 19. cikkének téves értelmezéséből eredő eljárási hibára vonatkozik. Az ötödik fellebbezési jogalap az EUMSZ 102. cikk megsértésén alapul, és az EUMSZ 102. cikknek a fellebbezőnek a Lenovóval 2006-ban és 2007-ben Kínában kötött megállapodásaira való alkalmazásával kapcsolatos bizottsági joghatóságot érinti. Végül a hatodik jogalap a bíróságok megállapításáról szóló 2006. évi iránymutatás visszaható hatályú alkalmazásával megvalósított téves jogalkalmazásból eredő bírságösszeget kifogásolja.

40. Mindezen kérdésekkel sorjában foglalkozom. Ugyanakkor hasznosnak tartom ennek megkezdése előtt néhány előzetes észrevétel megtételét az EUMSZ 102. cikk felépítését és háttérét illetően. Ezek az észrevételek az első három fellebbezési jogalap értékelésének elvégzéséhez kiinduló pontként szolgálnak.

A – Bevezető megjegyzések

41. Az uniós versenyszabályok célja kezdettől fogva az, hogy az Európai Unió által létrehozott belső piac részeként torzulásmentes versenyt biztosító rendszert valósítsanak meg.¹¹ E tekintetben nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy az uniós versenyszabályok a versenyfolyamatot és nem például a versenytársakat védik.¹² Hasonlóképpen, a piacról a versenyellenes magatartás helyett a kiélezett verseny miatt távozni kényszerülő versenytársak nem részesülnek védelemben. Következésképpen nem minden kilépés a piacról jelez visszaélésszerű magatartást, hanem inkább egy agresszív, ugyanakkor egészséges és megengedhető verseny jele.¹³ Ennek az az indoka, hogy a versenyjog – tekintettel annak gazdasági jellegére – végső soron a hatékonyságot kívánja fokozni. Álláspontom szerint a hatékonyságnak tulajdonított jelentőséget az uniós bíróságok ítélkezési gyakorlata is egyértelműen tükrözi.

42. E hangsúlyból természetesen az következik, hogy az erőfölény önmagában nem minősül az EUMSZ 102. cikkel ellentétesnek. Ezzel szemben erőfölénnyel való *visszaélésként* kizárólag a piaci erőnek a verseny, következésképpen a fogyasztók kárára történő megnyilvánulásának minősülő magatartás tiltott és szankcionálandó.

11 Lásd: 2011. február 17-i TeliaSonera-ítélet, C-52/09, EU:C:2011:83 (a továbbiakban: TeliaSonera-ítélet), 22. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat. A Bíróság előadása szerint az uniós versenyszabályok szerepe az, hogy megakadályozzák a versenynek a közérdek, az egyéni vállalkozások és a fogyasztók kárára történő torzulását, és ily módon hozzájáruljanak az Unión belüli jóléthez.

12 Ahogyan azt a Bíróság megjegyezte, az EUMSZ 102. cikk nem irányul annak biztosítására, hogy az erőfölényben lévő vállalkozásnál kevésbé hatékony versenytársak a piacon maradjanak. Lásd: 2012. március 27-i Post Danmark ítélet, C-209/10, EU:C:2012:172 (a továbbiakban: Post Danmark I ítélet), 21. és 22. pont.

13 Post Danmark I ítélet, 21. és 22. pont.

43. A fokozott hatékonyság célkitűzésének logikus következménye, hogy egy adott magatartás versenyellenes *hatásai* alapvető fontosságúakká válnak. Függetlenül attól, hogy az EUMSZ 101. cikk alkalmazásában a „cél általi korlátozás” fogalma által kínálthoz hasonló rövidre zárt végrehajtással¹⁴ vagy egyetlen vállalkozás által tanúsított, az EUMSZ 102. cikk hatálya alá tartozó magatartással van dolgunk, az uniós versenyszabályok a versenyellenes hatással rendelkező magatartást kívánják megragadni. A mai napig egy adott magatartás formája nem minősült fontosnak.

44. A megtámadott ítéletben a Törvényszék az engedmények három kategóriáját különböztette meg: mennyiségi engedmények, „kizárólagossági engedmények” és a vásárlói hűség kiváltására alkalmas mechanizmuson alapuló engedmények. A hatékonyság és a méretgazdaságosság növekedését tükröző, kizárólag a vásárlások mennyiségén alapuló engedmények rendszerével (1. kategória) ellentétben a Törvényszék által alkalmazott rendszeren szerint a kizárólagossági engedmények rendszerei (2. kategória) nem egyeztethetők össze a belső piacon megvalósítandó torzulásmentes verseny célkitűzésével. Az ilyen engedmények feltétele az, hogy az ügyfél szükségleteinek teljes egészét vagy jelentős részét az erőfőlényben lévő vállalkozástól szerezzék be.¹⁵

45. Az előzőleg említett két engedménykategórián felül a megtámadott ítélet hivatkozik egy további engedménykategóriára, amely a vásárlói hűség kialakítására alkalmas mechanizmussal rendelkezik anélkül, hogy kizárólagos vagy szinte kizárólagos beszerzéshez kapcsolódna (3. kategória). E kategória olyan engedményeket foglal magában, mint az utólagos visszatérítés.¹⁶ A Törvényszék álláspontja szerint a 3. kategóriába tartozó engedményeket meg kell különböztetni a „kizárólagossági engedményektől” azon az alapon, hogy azokhoz nem kötődik közvetlenül a kizárólagosság feltétele. Ez okból a Törvényszék elfogadta, hogy a *körülményeket összességükben* kell értékelni annak megállapítása érdekében, hogy az ilyen engedmények alkalmasak-e a verseny korlátozására.¹⁷

46. A Törvényszék feltételes jellegük miatt az engedményeket és a fellebbező által kínált kifizetéseket „kizárólagos engedményeknek” minősítette. A Hoffmann-La Roche ítéletből eredő ítélkezési gyakorlatot alapul véve a Törvényszék megítélése szerint annak meghatározásához, hogy az érintett vállalkozás visszaélt-e erőfőlényével, elegendő volt az a körülmény, hogy az engedmények a 2. kategóriába tartozó „kizárólagossági engedmények” voltak. Ennek megállapítását követően többé nem volt szükség a „körülmények összességének” figyelembevételére annak igazolása érdekében, hogy az adott magatartás versenykorlátozásra alkalmas. Ez a képesség pusztán a magatartás formája alapján vélelmezhető volt. A Törvényszék szerint ezt az indokolta, hogy az említett árengedmények célja főszabály szerint a vásárló beszerzési forrásokra vonatkozó választási lehetőségének elvonása vagy korlátozása és ebben az értelemben az, hogy akadályozzák az ügyfelek versenytársaktól származó beszerzéseit.¹⁸

47. E módszertannal összhangban az a feltevés, hogy az erőfőlényben lévő vállalkozás által kínált „kizárólagossági engedmények” mindig, kivétel nélkül versenyellenes piaclezáráshoz vezetnek, a megtámadott ítélet egészét átjárja. A kontextus jelenőségét és tágabb értelemben véve a magatartás versenyellenes hatások kiváltására való képessége felmérésének szükségességét a Törvényszék e feltevés alapján vetette el.

48. Ennek szem előtt tartásával az első, második és harmadik fellebbezési jogalap sorsa végső soron attól függ, hogy a Bíróság helyesnek ítéli-e e feltevést.

14 E rövidre zárt alkalmazásának előnyeivel kapcsolatban lásd a CB kontra Bizottság ügyre vonatkozó indítványomat, C-67/13 P, EU:C:2014:1958, 35. pont.

15 A megtámadott ítélet, 76. és 77. pont. Lásd továbbá: Hoffmann-La Roche ítélet, 89. pont.

16 A megtámadott ítélet, 75. és 78. pont.

17 A megtámadott ítélet, 78. és 82. pont.

18 A megtámadott ítélet, 76. és 77. pont.

B – Az első fellebbezési jogalap: az úgynevezett „kizárólagossági engedményekre” alkalmazandó jogi teszt

1. A felek fő érvei

49. Elsődlegesen az Intel az ACT támogatásával azt állítja, hogy a Törvényszék tévedett az általa „kizárólagossági engedményekként” meghatározott, azaz a „Hoffmann-La Roche ítélkezési gyakorlat értelmében vett hűségengedmény” jogi minősítését illetően.¹⁹ Álláspontja szerint a Törvényszék tévesen jutott arra a következtetésre, hogy más engedményektől és árképzési gyakorlatoktól eltérően ezek az engedmények jellegüknél fogva alkalmasak a verseny korlátozására, következőképpen versenyellenesek, és ezért nincs szükség sem a szóban forgó engedmények releváns körülményeinek, sem annak vizsgálatára, hogy ezek az engedmények milyen valószínűséggel korlátozzák a versenyt.²⁰ Ebben az összefüggésben a fellebbező állítása szerint a Törvényszék tévedett, amikor a visszaélés megállapítását anélkül hagyta helyben, hogy vizsgálta volna a versenyellenes kár bekövetkezésének valószínűségét. Ezenfelül az Intel előadja, hogy mindenesetre a Törvényszék tévedett, amikor másodlagosan megállapította, hogy a szóban forgó engedmények a jelen ügyben alkalmasak voltak a verseny korlátozására.²¹

50. A Bizottság az első fellebbezési jogalap elutasítását kéri. Lényegében azt állítja, hogy a jelen fellebbezési jogalap egy téveszmén alapul: azon, hogy a szóban forgó „kizárólagossági engedmények” pusztán árképzési gyakorlatoknak minősülnek. A Bizottság azzal érvel, hogy a „kizárólagossági engedmények” jellegüknél fogva különböznek más árképzési gyakorlatoktól. Álláspontja szerint a kizárólagosság feltételéhez kötött engedmények olyan jellemzőkkel bírnak, amelyek szükségtelené teszik annak vizsgálatát, hogy egy adott ügyben alkalmasak-e a verseny korlátozására. A Bizottság különösen úgy véli, hogy a Bíróság engedményekkel kapcsolatos ítélkezési gyakorlata nem támasztja alá a fellebbező azon álláspontját, hogy nem kell különbséget tenni a „kizárólagossági engedmények” és más, vásárlói hűséget kiváltó engedmények, valamint árképzési gyakorlatok között.

51. Ami a körülmények összességének másodlagos értékelését illeti, a Bizottság álláspontja szerint a fellebbező nem hozott fel olyan érvet, amely a versenykorlátozásra való alkalmasságnak a Törvényszék által a megtámadott ítéletben elvégzett másodlagos értékelését megkérdőjelezné.

2. Elemzés

52. Az első jogalap háttérében álló megközelítés lényegét az úgynevezett „kizárólagossági engedményekre” alkalmazandó jogi teszt helyes meghatározása képezi. Másként megfogalmazva felmerül a kérdés, hogy a Törvényszék indokoltan állapította-e meg, hogy nincs szükség a „körülmények összességének” figyelembevételére annak vizsgálata céljából, hogy ezek az engedmények versenyellenes hatások kiváltására alkalmasak-e. Egészen egyszerűen: a Törvényszék helyesen állapította-e meg, hogy a „kizárólagossági engedményeket” a formájuk miatt még az alkalmazási körülményeik sem menthetik meg az elmarasztalástól.

53. Először is a Bizottság írásbeli beadványaiban foglalt javaslataival ellentétben nem látom okát annak, hogy a Bíróság miért ne vizsgálja meg az első fellebbezési jogalapot a maga teljességében. E jogalappal a fellebbező egyértelműen meg kívánja támadni azt a téves jogalkalmazást, amely álláspontja szerint az Intel által nyújtott engedmények és kifizetések hibás, más – a vásárlói hűséget kiváltókat is beleértve – engedményektől eltérő „kizárólagossági engedményekként” való besorolásához vezetett. Konkrétabban, vitatja azt a tényt, hogy a Törvényszék szükségtelennek tekintette a körülmények összességének

¹⁹ A megtámadott ítélet, 76. pont.

²⁰ A megtámadott ítélet, 99. pont.

²¹ A megtámadott ítélet, 172–197. pont.

értékelését azon következtetés levonását megelőzően, amely szerint a kifogásolt magatartás az EUMSZ 102. cikk szerinti erőfölénnyel való visszaélést valósított meg. Az Intel vitatja az „alkalmasság”²² Törvényszék által lefolytatott másodlagos értékelését is. Álláspontja szerint ez az értékelés nem vesz megfelelően figyelembe számos olyan körülményt, amely releváns a kifogásolt magatartás versenykorlátozásra való alkalmasságának megállapítása szempontjából. Noha ez a kérdés szorosan kapcsolódik a tényállás felülvizsgálatához, nem mellőzhető annak bírósági felülvizsgálata, mivel az EUMSZ 256. cikk értelmében a Bíróság rendelkezik hatáskörrel a tények Törvényszék általi jogi minősítésének és az abból általa levont jogi következtetéseknek a felülvizsgálatára.

54. Ami az első fellebbezési jogalap érdemi részét illeti, annak vizsgálatával kezdem, hogy a Törvényszék helyesen állapította-e meg, hogy az Intel által az érintett OEM-ek részére kínált „kizárólagossági engedmények”, valamint az MSH-val megkötött forgalmazási megállapodások értékelése során nincs szükség a „körülmények összességének” vizsgálatára annak megállapítása érdekében, hogy a kifogásolt magatartás az EUMSZ 102. cikkel ellentétes erőfölénnyel való visszaélésnek minősül-e. Ebben az összefüggésben a releváns ítélkezési gyakorlat alaptételeit kell feltérképezni annak érzékeltetéséhez, hogy az ítélkezési gyakorlat szerint a körülmények összességét vizsgálni szükséges. E következtetés logikusan azt eredményezi, hogy át kell térnem a fellebbező által kínált engedmények versenykorlátozásra való alkalmassága Törvényszék által elvégzett másodlagos értékelésének vizsgálatára.

a) A fellebbező által nyújtott engedmények és kifizetések Törvényszék által elvégzett elsődleges értékelése

55. Ahogyan azt fent (44–46. pont) említettem, a Törvényszék a Bíróság ítélkezési gyakorlata alapján három engedménykategóriát különböztetett meg: mennyiségi engedmények (1. kategória), „kizárólagossági engedmények”, amelyek feltétele az, hogy az ügyfél szükségleteinek teljes egészét vagy jelentős részét az erőfölényben lévő vállalkozástól szerezze be (2. kategória), és más típusú engedmények, amelyek esetében a pénzügyi ösztönzés nyújtása közvetlenül nem kötődik kizárólagos vagy szinte kizárólagos beszerzéshez (3. kategória).²³

56. Konkrétan a Törvényszék megállapította, hogy a Dell, a HP, a NEC és a Lenovo részére biztosított engedmények, amelyek fennállását a Bizottság többek között a megtámadott határozat 1. cikkének a)–d) pontjában rögzíti, a 2. kategóriába tartozó „kizárólagossági engedmények”. Ugyanis olyan engedményekről volt szó, amelyeknek az volt a feltétele, hogy az ügyfél az Inteltől szerezze be legalább egy meghatározott szegmensben x86-os CPU szükségleteinek vagy teljes egészét (a Dell és a Lenovo esetében), vagy pedig jelentős részét (a HP esetében 95%-át, a NEC esetében 80%-át).²⁴ A Törvényszék az MSH részére teljesített kifizetésekkel kapcsolatban megállapította, hogy a Bizottság nem volt köteles megvizsgálni az ügy körülményeit, hanem csak azt kellett bizonyítania, hogy a felperes kizárólagossági feltételhez kapcsolt pénzügyi ösztönzést nyújtott.²⁵

57. Konkrétan a Bíróság Hoffmann-La Roche ítéletben tett kijelentése²⁶ alapján a Törvényszék megállapította, hogy a „kizárólagossági engedmény” visszaélésszerűnek minősítése nem függ az ügy körülményei alapján az engedmények versenykorlátozásra való alkalmasságát célzó elemzésétől.²⁷

22 Részletesebben lásd a lenti 110. és azt követő pontokat.

23 A megtámadott ítélet, 74–78. pont.

24 A megtámadott ítélet, 79. pont.

25 A megtámadott ítélet, 171. pont.

26 Hoffmann-La Roche ítélet, 89. és 90. pont.

27 A megtámadott ítélet, 81. pont.

58. A fellebbező azt állítja, hogy ez a megállapítás jogilag téves. Különösen azzal érvel, hogy a Törvényszék tévesen figyelmen kívül hagyta az EUMSZ 102. cikk szerinti engedményekkel, valamint más árképzési gyakorlatokkal kapcsolatban a Bíróság más ügyekben tett megállapításainak jelentőségét.

59. Az alábbiakban kifejtem, hogy miért értek egyet a fellebbezővel.

i) A bíróság engedményekkel kapcsolatos ítélkezési gyakorlatában rögzített alapelvek

60. Általánosságban a Bíróság ítélkezési gyakorlata az erőfölényben lévő vállalkozások által kínált számos különböző engedménymechanizmussal szemben bizalmatlanságát fejezi ki. Ezt az a körülmény indokolhatja, hogy az általános megítélés szerint az erőfölényben lévő vállalkozásokat különös felelősség terheli azért, hogy magatartásuk ne károsítsa a közös piaci versenyt.²⁸ E különös felelősségből az következik, hogy a vevőket így vagy úgy az erőfölényben lévő vállalkozástól való beszerzésre kötelező mechanizmusok vevői hűséget váltanak ki, vagyis feltehetőleg visszaélészerűek.

61. Az alapvetőnek tekintendő Hoffmann-La Roche ítéletből eredő ítélkezési gyakorlat alapján azok az engedmények, amelyek feltétele, hogy az ügyfél szükségleteinek teljes egészét vagy jelentős részét az erőfölényben lévő vállalkozástól szerezze be, vélelmezetten jogellenesek. Ugyanez a vélelmezett jogellenesség vonatkozik más olyan engedményekre is, amelyek szintén vásárlói hűséget váltanak ki még akkor is, ha formálisan nem alapulnak kizárólagosságon. Akár a Michelin I,²⁹ a British Airways³⁰ és a Tomra³¹ ügyekben szereplőkhöz hasonló utólagos és egyedi visszatérítésekről, akár a Hoffmann-La Roche ügy³² szerinti piaci részesedésen alapuló és egyedi engedményekről van szó, az engedményeket a Bíróság versenyellenesnek tekintette. A jogellenesség védelme alól eddig egyedül az az engedménytípus mentesült, amely mennyiségen alapul. Az ilyen engedmények kizárólag egy erőfölényben lévő vállalkozástól történt beszerzések volumenéhez kapcsolódnak.³³

62. Az Intel által kínált engedmények és kifizetések piaci részesedésen alapuló hűségengedményekként jellemezhetők.³⁴ A vásárló akkor válik jogosulttá a kedvezményre, ha szükségleteinek egy meghatározott százalékát az erőfölényben lévő vállalkozástól szerzi be. A korábban kifejtettek szerint a Bíróság Hoffmann-La Roche ítéletben tett megállapítása alapján a Törvényszék azt az álláspontot képviselte, hogy a 2. kategóriába tartozó kizárólagossági engedménynek minősülő engedmény esetében nincs szükség annak vizsgálatára, hogy a szóban forgó engedmény az ügy körülményei alapján alkalmas-e a verseny korlátozására.³⁵

28 Lásd: 1983. november 9-i Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin kontra Bizottság ítélet, 322/81, EU:C:1983:313, 57. pont (a továbbiakban: Michelin I ítélet); lásd továbbá: 2009. április 2-i France Télécom kontra Bizottság ítélet, C-202/07 P, EU:C:2009:214, 105. pont; 2010. október 14-i Deutsche Telekom kontra Bizottság ítélet, C-280/08 P, EU:C:2010:603 (a továbbiakban: Deutsche Telekom ítélet), 176. pont; TeliaSonera-ítélet, 24. pont.

29 Michelin I ítélet, 66–71. pont, az értékesítési célok elérésén alapuló kedvezményekkel kapcsolatban.

30 Lásd: 2007. március 15-i British Airways kontra Bizottság ítélet, C-95/04 P, EU:C:2007:166 (a továbbiakban: British Airways ítélet), 52. pont az összes értékesítés alapján biztosított jutalékokat illetően.

31 Lásd: 2012. április 19-i Tomra Systems és társai kontra Bizottság ítélet, C-549/10 P, EU:C:2012:221 (a továbbiakban: Tomra-ítélet), 75. pont, a fellebbezési eljárásban releváns engedményeket illetően.

32 Hoffmann-La Roche ítélet, 92–100. pont.

33 Lásd: Hoffmann-La Roche ítélet, 90. pont. Lásd továbbá: 2003. szeptember 30-i Michelin kontra Bizottság ítélet, T-203/01, EU:T:2003:250 (a továbbiakban: Michelin II ítélet), 58. pont. Az utóbbi ügyben a Törvényszék korlátozta a jogszerűségi vélelmet azzal, hogy a vélelem nem alkalmazható abban az esetben, ha a mennyiségi engedmények vásárlói hűséget kiváltó hatással rendelkeznek.

34 Az egyik lehetséges meghatározás szerint a hűségengedmények feltétele, hogy a vásárló a beszerzéseinek jelentős vagy növekvő részét a kedvezményt kínálóval bonyolítsa. A kedvezmények akkor alkalmazandók, ha a vásárló egy adott időszakon belül elér egy meghatározott értékesítési célt. E cél kapcsolódhat a beszerzések növekedéséhez vagy kizárólag (illetve bizonyos arányban) egy adott beszállítóval bonyolított beszerzésekhez, vagy a vásárló szükségletei alapján meghatározott limiten felüli vásárláshoz. Más szóval a hűségengedmény a vásárló hűségének jutalmaként a beszállító által a vásárló részére biztosított kedvezmény. Lásd: OECD Policy roundtables, Fidelity and Bundled Rebates and Discounts, DAF/COMP(2008)29, 2008., 97. o. Elérhető a következő címen: <https://www.oecd.org/competition/abuse/41772877.pdf>.

35 A megtámadott ítélet, 80. és 81. pont.

63. A Hoffmann-La Roche ügy egy olyan piaci részesedésen alapuló engedményrendszerre vonatkozott, amelynek feltétele az volt, hogy a vevő a szükségleteinek egy bizonyos százalékát az erőfölényben lévő vállalkozástól szerezze be. Konkrétabban az engedmények mértéke a beszerzések révén elért forgalom arányától függően növekedett.³⁶ Ebben az ügyben a Bíróság megállapította, hogy – kivételes körülményektől eltekintve – a hűségengedményeket nem alapozza meg az e pénzügyi előnyt igazoló gazdasági ellenszolgáltatás. Ezzel szemben a Bíróság álláspontja szerint azok célja a vásárló beszerzési forrásokra vonatkozó választási lehetőségének elvonása vagy korlátozása, valamint más termelők piaca jutásának akadályozása.³⁷ Következésképpen a Bíróság szerint „egy piacon erőfölényben lévő vállalkozás számára az a tény, hogy arra irányuló kötelezettség vagy ígéret alapján köti magához [...] a vásárlóit, hogy azok szükségleteik egészét vagy jelentős részét tőle szerzik be, az [EUMSZ 102]. cikk szerinti erőfölénnyel való visszaélésnek minősül, akár úgy, hogy a szóban forgó kötelezettség mellett mást nem kötnek ki, akár úgy, hogy azt engedménnyel ellentételezik”³⁸. A Bíróság ezenfelül megállapította, hogy „ugyanaz a helyzet, amennyiben az említett vállalkozás – anélkül, hogy alakszerű kötelezettséggel kötné vevőit – akár az ezen vásárlókkal kötött megállapodások értelmében, akár egyoldalúan hűségengedmény-rendszert alkalmaz, azaz olyan engedményeket ad, amelyeknek feltétele, hogy a vevő a szükségleteit teljes egészében vagy jelentős részben kizárólag az erőfölénnyel rendelkező vállalkozáson keresztül elégítse ki, egyébként függetlenül a vevő által vásárolt mennyiségek nagyságától”³⁹.

64. Alapvető jelentőségű kijelentésének megtétele során a Bíróság nem tett említést arról, hogy a körülmények összességét figyelembe kellene venni annak meghatározásakor, hogy az erőfölénnyel való visszaélés megállapítására a jog által megkívánt módon került-e sor.

65. Ebben a megvilágításban talán nem meglepő, hogy a Törvényszék miért jutott erre a következtetésre.

66. Ugyanakkor már itt rögzíteni kell, hogy a Hoffmann-La Roche ítéletben a szóban forgó engedmények jogellenességével kapcsolatos következtetés többek között az engedmények nyújtásával kapcsolatos feltételek és az engedmények piaci lefedettsége egyébként elmélyült elemzésén alapul.⁴⁰ A Bíróság ezen értékelés alapján állapította meg, hogy a szóban forgó hűségengedmények az adott ügyben arra irányultak, hogy pénzügyi előnyökkel akadályozzák az ügyfelek versenytársaktól származó beszerzéseit.

67. Ahogyan arra a Törvényszék helyesen rámutatott,⁴¹ a Hoffmann-La Roche ítélet óta az ítélkezési gyakorlat nagyrészt a megfelelő kritériumok kidolgozásával foglalkozott annak meghatározása érdekében, hogy egy vállalkozás visszaélt-e az erőfölényével olyan engedményrendszerek alkalmazása révén, amelyek nem közvetlenül kapcsolódnak kizárólagos vagy szinte kizárólagos beszerzéshez. Ezek azok az engedmények, amelyek a megtámadott ítéletben alkalmazott rendszertan alapján a 3. kategóriába tartoznak.

68. Az ezt követő ítélkezési gyakorlatban a Bíróság folyamatosan megismételte a Hoffmann-La Roche ítéletből eredő, a hűségengedmények feltételezett visszaélészerűségével kapcsolatos elvi megállapítást. Ugyanakkor, ahogyan arra az ACT helyesen rámutatott a tárgyaláson, a gyakorlatban a Bíróság következetesen figyelembe vette a „körülmények összességét” annak megállapítása során, hogy a kifogásolt magatartás az EUMSZ 102. cikkel ellentétes erőfölénnyel való visszaélésnek minősül.

36 Lásd például: Hoffmann-La Roche ítélet, 97. pont.

37 Hoffmann-La Roche ítélet, 90. pont.

38 Lásd: Hoffmann-La Roche ítélet, 89. pont.

39 Lásd: Hoffmann-La Roche ítélet, 89. pont.

40 Lásd: Hoffmann-La Roche ítélet, 92. és azt követő pontok.

41 A megtámadott ítélet, különösen a 82. és 83. pont.

69. Az értékesítési célkitűzésen alapuló engedményről szóló Michelin I ügyben a Bíróság megállapította, hogy a körülmények összességét figyelembe kell venni olyan kedvezményrendszer esetén, amely nem tartalmaz kizárólagossági kötelezettségvállalást, sem pedig a szükségletek bizonyos arányának az erőfölényben lévő vállalkozástól való fedezését.⁴² A kizárólagosságot közvetlenül nem feltételező engedményekkel kapcsolatos más későbbi ügyekben a Bíróság megállapította, hogy annak meghatározása érdekében, hogy a vállalkozás visszaélt-e erőfölényével, célszerű megvizsgálni az engedmény adásának feltételeit és módjait, és hogy az azt igazoló gazdasági ellenszolgáltatás nélküli előny jelentette engedmények nyújtása a vevő beszerzési forrásokra vonatkozó választási lehetőségének elvonására vagy korlátozására, a versenytársak piacra jutásának akadályozására vagy az erőfölény torzult verseny általi megerősítésére irányul-e.⁴³

70. A Bíróság ítélkezési gyakorlata alapján azonban egy feltételezett visszaélésszerűséggel kapcsolatos elvi megállapítás megismétlése nem egyenértékű egy konkrét ügy körülményei figyelembevételének mellőzésével. Valójában a megtámadott ítélet egyike azon igen kevés ügyeknek, amelyekben a Bíróság Hoffmann-La Roche ítéletben tett megállapítását az adott ügy körülményeinek vizsgálata nélkül, *szó szerint* alkalmazták annak megállapítása előtt, hogy a vállalkozás visszaélt erőfölényével.⁴⁴ E szigorú, a „kizárólagossági engedményekkel” kapcsolatban alkalmazott megközelítés igazolására a Törvényszék a megtámadott ítéletben úgy ítélte meg, hogy az Intel által nyújtott engedmények és kifizetések kizárólagosságon alapultak (a Hoffmann-La Roche ítéletben foglaltakhoz hasonló, de nem azonos megfontolásból, tekintve a formális kizárólagossági kötelezettségvállalás hiányát). Ez a körülmény a jelen ügynek az előző pontban hivatkozott ügyektől való megkülönböztetését szolgálta.

71. Következésképpen először is könnyen megállapítható, hogy a megtámadott ítélet első ránézésre egyszerűen újból megerősíti a fennálló ítélkezési gyakorlatot, és azt az Intel magatartására alkalmazza.

72. Mindazonáltal az ilyen következtetés az említett ítélkezési gyakorlattal összhangban figyelmen kívül hagyná a jogi és gazdasági környezet fontosságát.

ii) Az ügy tényállása mint az annak megállapítására szolgáló eszköz, hogy a kifogásolt magatartás valószínűleg hatást gyakorol-e a versenyre

73. Ebben a részben kifejtem, hogy az erőfölénnyel való visszaélés miért nem állapítható meg sohasem elvont módon: a Bíróság feltételezhetően jogellenes gyakorlatok esetén is folyamatosan vizsgálja a kifogásolt magatartás jogi és gazdasági környezetét. Ebben az értelemben a vizsgált magatartás kontextusának értékelése szükséges annak megállapításához, hogy történt-e erőfölénnyel való visszaélés. Ez nem meglepő. Ahhoz, hogy a vizsgált magatartás az EUMSZ 102. cikkben foglalt tilalom hatálya alá essen, legalábbis alkalmasnak kell lennie arra, hogy kizárja a versenytársakat a piacról.⁴⁵

74. A fent (66–69. pont) tárgyalt ügyek rövid áttanulmányozásából is kitűnik, hogy az ítélkezési gyakorlat nem mellőzi a magatartás jogi és gazdasági kontextusának vizsgálatát – illetve az EUMSZ 102. cikket érintő ügyekben a „körülmények összessége” standard formula alkalmazását – a vállalkozás erőfölénnyel való visszaélésének megállapítása során. Ez mind a kizárólagosságot feltételező engedmény, mind a vásárlói hűséget kiváltó más típusú megállapodások esetében igaz.

42 Lásd: Michelin I ítélet, 73. pont.

43 Lásd különösen: British Airways ítélet, 67. pont; Tomra-ítélet, 71. pont.

44 Két másik elszigetelt példa tekintetében lásd: 1991. július 3-i AKZO kontra Bizottság ítélet, C-62/86, EU:C:1991:286, 149. pont; 1994. április 27-i Almelo-ítélet, C-393/92, EU:C:1994:171, 44. pont. Ugyanakkor fontos, hogy a kizárólagos beszerzési kötelezettség Bíróság általi, az AKZO kontra Bizottság ítéletben való kezelésének módját az AKZO által megvalósított számos visszaélészerű gyakorlat kontextusába kell helyezni. Hasonlóképpen a Bíróság a The Municipality of Almelo és társai ítéletben tett kategorikus megállapításával egy előzetes döntéshozatal iránti kérelemre adott választ a tényállással kapcsolatos nyilvánvaló korlátok között.

45 Részletesebben lásd a lenti 109. és azt követő pontokat egy bizonyos magatartástípus visszaélésnek minősítéséhez szükséges valószínűségről.

75. Ennek megfelelően álláspontom szerint a Hoffmann-La Roche ügy Törvényszék általi értelmezéséből hiányzik egy fontos szempont. A megtámadott ítéletben rögzített megállapításokkal ellentétben⁴⁶ a Hoffmann-La Roche ítéletben a Bíróság az engedmények jogi és gazdasági kontextusához kapcsolódó számos körülményt vett figyelembe a szóban forgó vállalkozás erőfölénnyel való visszaélésének megállapítása során. Igaz, hogy ez az ítélet kifejezetten nem rögzíti, hogy a körülmények összességének elemzése alapvető fontosságú annak meghatározásához, hogy a kifogásolt magatartás erőfölénnyel való visszaélésnek minősül-e. Mindazonáltal, ahogyan arra fentebb (66. pont) utaltam, az ítélet behatóbb vizsgálatából kitűnik, hogy a Bíróság megfelelő részletességgel vizsgálta meg az érintett gyógyszerpiac sajátosságait, az engedmények piaci lefedettségét, valamint az erőfölényben lévő vállalkozás és vásárlói közötti szerződések feltételeit.⁴⁷ Az engedmények jogi és gazdasági kontextusának, nevezetesen az engedmények nyújtása feltételeinek, az engedmények piaci lefedettségének és az engedménymegállapodások időtartamának e részletes elemzése alapján a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a hűségengedmények – kivételes körülményektől eltekintve – jogellenesek.⁴⁸

76. Ahogyan azt a Törvényszék a megtámadott ítéletben elismerte,⁴⁹ a Hoffmann-La Roche ítélettől eltekintve a Bíróság engedményrendszerekkel kapcsolatos ítélkezési gyakorlata (a pusztán mennyiségen alapuló engedményrendszereket kivéve) folyamatosan és kifejezetten különös jelentőséget tulajdonított a körülmények összessége figyelembevételének annak meghatározása során, hogy a kifogásolt magatartás az EUMSZ 102. cikkkel ellentétes erőfölénnyel való visszaélésnek minősül-e.⁵⁰ Ez, mint olyan, nem meglepő: a Hoffmann-La Roche ügytől eltekintve nincs tudomásom róla, hogy a Bíróság a jelen ügy tárgyát képező kizárólagos beszerzési kötelezettségvállalásokhoz hasonló kötelezettségvállalásokkal kapcsolatos más ügyekkel foglalkozott volna. Ezért nem meglepő módon a körülmények összessége értékelésének szükségességét a megtámadott ítélet meghozatalát követően meghozott előzetes döntésben, a Post Danmark II ítéletben újfent megismételte a kizárólagossági kötelezettségvállaláshoz nem kötött visszaható hatályú engedményekkel kapcsolatban.⁵¹

77. De mivel is jár együtt a „körülmények összességének” értékelése?

78. Álláspontom szerint a Bíróság ítélkezési gyakorlatában meghatározott „kontextus” – vagy „körülmények összességének” – elemzése pusztán annak biztosítására irányul, hogy a vállalkozás erőfölénnyel való visszaélésének megállapítására a jog által megkívánt módon kerül sor.⁵² Még az önköltség alatti árképzéshez hasonló, látszólag nyilvánvalóan kizáró magatartás esetén sem hagyható figyelmen kívül a kontextus.⁵³ Ellenkező esetben egy időnként a versenykorlátozásra egyszerűen alkalmatlan magatartásra is vonatkozna az általános tilalom. Az ilyen általános tilalom a versenybarát magatartások tiltásának és szankcionálásának kockázatát is előidézné.

79. Ez az oka annak, hogy a kontextus alapvető fontossággal bír.

46 A megtámadott ítélet, 81. pont.

47 Hoffmann-La Roche ítélet, 82. pont.

48 Hoffmann-La Roche ítélet, 90. pont.

49 A megtámadott ítélet, 82–84. pont.

50 Lásd: Michelin I ítélet, 73. pont; British Airways ítélet, 67. pont; Tomra-ítélet, 71. pont. Lásd szintén: 2010. szeptember 9-i Tomra Systems és társai kontra Bizottság ítélet, T-155/06, EU:T:2010:370, 215. pont.

51 2015. október 6-i Post Danmark ítélet, C-23/14, EU:C:2015:651 (a továbbiakban: Post Danmark II ítélet), 68. pont.

52 Lásd a lenti 168. és azt követő pontokat.

53 Lásd ebben az értelemben: Post Danmark I ítélet, 44. pont.

iii) Az ítélezési gyakorlat szerint csak két engedménycategória létezik

80. Az EUMSZ 102. cikk alkalmazásában a hűségengedmények – álláspontom szerint – az EUMSZ 101. cikk szerinti cél általi korlátozással közel egyenértékű korlátozást valósítanak meg. Ennek az az indoka, hogy a cél általi korlátozásokhoz hasonlóan a hűségengedmények is feltételezhetően jogellenesek. Mindazonáltal, ahogyan arra fentebb (61. pont) már utaltam, a hűségengedményeket úgy kell értelmezni, hogy azok nem csupán azokat az engedményeket foglalják magukban, amelyeknek feltétele, hogy a vevő a szükségleteit teljes egészében vagy jelentős részben az erőfölénnyel rendelkező vállalkozáson keresztül elégítse ki, hanem más olyan árképzési struktúrákat is, amelyek alapja, hogy a vevő elérjen egy meghatározott célkitűzést.

81. A Törvényszék megtámadott ítéletben foglalt megállapításával ellentétben az ítélezési gyakorlat *három helyett kettő* engedménycategóriát különböztet meg. Egyfelől egyes engedmények vélelmezetten jogszerűek, mint például a mennyiségi engedmények.⁵⁴ Ezen engedmények jogszerűségének (jogellenességének) vizsgálata szükségszerűen azok tényleges, illetve potenciális hatásainak teljes körű vizsgálatát igényli. Ezek az engedmények nem képezik a jelen ügy tárgyát.

82. Másfelől, ami a hűségengedményeket illeti (amelyek feltételezhetően jogellenesek), akár közvetlenül kizárólagosságot feltételeznek, akár nem, a Bíróság olyan megközelítést alkalmaz, amely bizonyos hasonlóságot mutat az EUMSZ 101. cikk szerinti cél általi korlátozások háttérében álló megközelítéssel. Ezt az indokolja, hogy egy adott magatartás cél általi korlátozásnak minősítéséhez az említett rendelkezés szerint is először a kifogásolt magatartás jogi és gazdasági kontextusát kell megvizsgálni, hogy a magatartással kapcsolatos minden más, elfogadható magyarázatot ki lehessen zárni. Más szóval a kifogásolt magatartás konkrét kontextusa soha nem hagyható figyelmen kívül.

83. Ahogyan arra fentebb már utaltam, a Hoffmann-La Roche ügyben a Bíróság a körülmények összességét figyelembe vette. Az ezzel kapcsolatos követelményt a Bíróság később kifejezetten rögzítette a Michelin I ítéletben a kizárólagossághoz közvetlenül nem kapcsolódó engedményeket illetően. Ezt a követelményt aztán a British Airways, a Michelin II és a Tomra ügyekben tovább finomította. A körülmények összessége elemzésének célja annak eldöntése, hogy az erőfölénnyel való visszaélés megállapítására jogilag megfelelő módon került-e sor, és hogy következésképpen az engedmények alkalmasak-e a versenyellenes piaclezárás megvalósítására.

84. Ugyanakkor a megtámadott ítéletben a Törvényszék egy további lépést tett előre. A Bíróság Hoffmann-La Roche ítéletben tett megállapításának szó szerinti, a megfelelő kontextusba helyezést nélkülöző alkalmazásával a Törvényszék a hűségengedmények „kizárólagossági engedményként” meghatározott altípusát elhatárolta a vásárlói hűséget kiváltó más típusú engedményektől.⁵⁵ Ezzel az engedmények „szuperkategóriáját” hozta létre, amelyek esetében nincs szükség a körülmények összességének figyelembevételére annak megállapításához, hogy a kifogásolt magatartás az EUMSZ 102. cikkel ellentétes erőfölénnyel való visszaélésnek minősül. Még fontosabb, hogy az említett engedmények jogellenességének vélelmezésére elvontan, pusztán azok formája alapján kerül sor.

85. E lépés megtétele módszertani értelemben egyáltalán nem magától értetődő. Az alábbi négy indok megmagyarázza, miért.

54 Lásd: Hoffmann-La Roche ítélet, 90. pont. Lásd továbbá: Michelin II ítélet, 58. pont.

55 A megtámadott ítélet, 92. és 93. pont. A hűségengedmények említett altípusát az erőfölény kiterjesztése útján működő „kizárólagossági lehetőségekként” jellemezték. Petit, N., „Intel, Leveraging Rebates and the Goals of Article 102 TFEU”, *European Competition Journal*, 11. kötet, 1. kiadás, 2015., 26–28. o.

– *A forma általi jogellenesség vélelme nem dönthető meg*

86. Először is, amennyiben elfogadjuk, hogy a „kizárólagossági engedmények” az engedmények különálló kategóriáját alkotják, amelyet meg kell különböztetni a vásárlói hűséget kiváltó engedményrendszerek más típusaitól, az ezek mögött meghúzódó jogellenességi vélelem már nem dönthető meg.⁵⁶ Ennek az az oka, hogy a tilalom a magatartás *hatásai* helyett annak *formáján* alapul.

87. Valóban, a megtámadott ítélet láthatólag abból indul ki, hogy az erőfölényben lévő vállalkozás által kínált „kizárólagossági engedmény” semmilyen körülmények között nem gyakorolhat jótékony hatást a versenyre. Ezt az indokolja, hogy a Törvényszék szerint a versenyt már pusztán az erőfölény fennállása is korlátozza.⁵⁷ Ez az álláspont elzárkózik a Hoffmann-La Roche ítéletben már elfogadott,⁵⁸ majd a megtámadott ítéletben megismételt,⁵⁹ a szóban forgó engedmények alkalmazása objektív (versenybarát) megindokolásának lehetőségétől.

88. A Bizottság tárgyaláson előadott javaslatával ellentétben a hatékonyságot vagy más megfontolást nem hívhatja segítségül a vállalkozás a „kizárólagossági engedmények” alkalmazásának indokolásában, amennyiben a tilalom a hatások helyett a formára vonatkozik.⁶⁰ A forma ugyanis a hatásoktól függetlenül változatlan marad. Ez problémát jelent. Ahogyan arra a megtámadott ítéletben a Törvényszék helyesen rámutatott,⁶¹ és amit maga a Bizottság az írásbeli beadványaiban elfogadott, az erőfölényben lévő vállalkozásnak képesnek kell lennie az engedményrendszer alkalmazásának megindokolására annak bizonyításával, hogy a kiváltott kizorító hatást a hatékonysággal összefüggő előnyök kiegyensúlyozzák vagy akár meg is haladják.⁶²

– *A hűségengedmények nem mindig károsak*

89. Másodszor az engedmények „szuperkategóriájának” létrehozása csak abban az esetben indokolt, ha úgy véljük, hogy a konkrét ügy egyedi körülményeitől függetlenül nem ellensúlyozhatók a kizárólagossági alapú megállapodások káros hatásai. Ugyanakkor paradox módon maga a Törvényszék is elismerte, hogy a kizárólagossági feltételek jótékony hatást is gyakorolhatnak. Mégis elutasította e hatások vizsgálatának szükségességét arra hivatkozva, hogy a vállalkozás piaci erőfölénye miatt a verseny már így is egyértelműen korlátozott.⁶³

90. A tapasztalat és a gazdasági elemzés nem mutat rá egyértelműen, hogy a hűségengedmények főszabály szerint károsak vagy versenyellenesek lennének, még ha azokat erőfölényben lévő vállalkozások kínálják is.⁶⁴ Ezt az indokolja, hogy az engedmények fokozzák a rivalizálást, amely a verseny legfőbb lényege.

56 Lásd: megtámadott ítélet, 94. pont.

57 Lásd: megtámadott ítélet, 89. pont.

58 Lásd: Hoffmann-La Roche ítélet, 89. pont.

59 Lásd a megtámadott ítélet 81. pontjában foglalt megállapítást.

60 A megtámadott ítélet, 89. pont.

61 A megtámadott ítélet, 81. pont.

62 Lásd: British Airways ítélet, 85. és 86. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; Post Danmark I ítélet, 40. és 41. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat. Lásd továbbá: Hoffmann-La Roche ítélet, 90. pont. Ebben az ítéletben a Bíróság megjegyezte, hogy a vállalkozás akkor is igazolhatja az engedmények alkalmazását, ha kivételes körülmények esetén a vállalkozások közti megállapodás az EUMSZ 101. cikk (3) bekezdésében meghatározott kivétel hatálya alá tartozik.

63 A megtámadott ítélet, 89–94. pont.

64 OECD Policy roundtables, Fidelity and Bundled Rebates and Discounts, hivatkozás fent, 9. és 21. o. Lásd továbbá: az [EK 102. cikknek] az erőfölényben lévő vállalkozások versenykorlátozó visszaélő magatartására történő alkalmazásával kapcsolatos bizottsági jogérvényesítési prioritásokról szóló iránymutatás (HL 2009. C 45., 7. o.), 37. pont, a feltételes engedményeket illetően. A Bizottság megjegyzi, hogy ezek az engedmények a kereslet fokozására használhatók és – mint ilyenek – ösztönözhetik a keresletet és jótékony hatással járhatnak a vásárlókra nézve. Lásd továbbá: Neven, D., „A structured assessment of rebates contingent on exclusivity”, *Competition Law & Policy Debate*, 1. kötet, 1. kiadás, 2015., 86. o.

91. Ugyanakkor igaz, hogy az engedményekkel kapcsolatos legnagyobb versenyt érintő aggodalom állítólag akkor merül fel, ha egy erőfölényben lévő vállalkozás vásárlóinak a vállalkozás termékeinek egy bizonyos százalékát be kell szerezniük, és/vagy ha a kedvezmény feltétele, hogy a vásárló szükségleteit teljes mértékben (vagy jelentős részben) az erőfölényben lévő vállalkozáson keresztül elégítse ki. Ez a „kizárólagossági engedmények” szigorúbb kezelését alátámasztó érvek tekinthetők. Mindazonáltal más típusú engedmények hasonló torzító hatást gyakorolhatnak. Ez igaz arra az esetre is, ha az engedményrendszer nem kifejezetten kapcsolódik kizárólagossághoz.⁶⁵

92. Ugyanis, ahogyan azt az ítélezési gyakorlat világosan érzékelteti, egy vásárlói hűséget kiváltó mechanizmus különböző formákat vehet fel. A Hoffmann-La Roche ítélet⁶⁶ és a Tomra-ítélet⁶⁷ tényállásával egyezően a hűségmechanizmust jellegénél fogva magában foglalhatja az a követelmény, hogy a vásárló materiális szükségleteit teljes mértékben vagy jelentős részben az erőfölényben lévő vállalkozáson keresztül elégítse ki. Ez a követelmény egyedi értékesítési célkitűzés⁶⁸ vagy jutalék⁶⁹ formájában is megnyilvánulhat, amelyek nem szükségszerűen kötődnek a beszerzések vagy értékesítések meghatározott arányához.

93. Ebben a megvilágításban nincs objektív indoka annak, hogy a 2. kategóriába tartozó engedményeket miért kellene a 3. kategória engedményeinél szigorúbban kezelni.

– *A hűségkedvezmények hatása kontextusfüggő*

94. Harmadszor, a kortárs közgazdasági szakirodalom gyakran hangsúlyozza, hogy a kizárólagosság hatása kontextusfüggő.⁷⁰ Ezzel szemben kevés szerző tagadja, hogy – a körülményektől függően – különösen a hűségengedmények versenyellenes piaclezáró hatással rendelkezhetnek.

95. A kontextusfüggőség tudatosítása segíthet annak megmagyarázásában is, hogy a Bíróság az EUMSZ 102. cikkkel kapcsolatos közelmúltbeli ítélezési gyakorlatában miért emelte ki a körülmények összessége figyelembevételének fontosságát. Így járt el többek között a Tomra-ügyben. Ahogyan azt a Törvényszék megjegyezte,⁷¹ a Tomra-ügyben fellebbezési eljárásban vizsgálat tárgyát képező engedmények kétségtelenül egyedi visszaható hatályú engedményekre, azaz a megtámadott ítéletben alkalmazott rendszertan szerinti 3. kategóriába tartozó engedményekre vonatkoztak. Mindazonáltal a Bíróság a Tomra-ügyben nem tett kifejezetten különbséget a 2. és a 3. kategóriába tartozó engedmények között. Egyszerűen csak megjegyezte, hogy amennyiben az engedményeknek az a feltétele, hogy a vevő a szükségleteit teljes egészében vagy jelentős részben az erőfölénnyel rendelkező vállalkozáson keresztül elégítse ki, a körülmények összességét figyelembe kell venni annak megállapításához, hogy a kifogásolt magatartás erőfölénnyel való visszaélésnek minősül-e.⁷²

96. A felek a Bíróság megállapításából eltérő következtetésekre jutnak: mindkét fél úgy érvel, hogy a Bíróság a „kizárólagossági engedményekkel” összefüggésben alkalmazandó jogi teszttel kapcsolatos vitát egyszer és mindenkorra rendezi. Ugyanakkor továbbra sem értenek egyet a teszt tartalmát illetően.

65 OECD Policy roundtables, Fidelity and Bundled Rebates and Discounts, hivatkozás fent, 9. o.

66 Hoffmann-La Roche ítélet, 89. pont.

67 Tomra-ítélet, 70. pont.

68 Lásd: Michelin I ítélet, 72. pont.

69 Lásd: British Airways ítélet, 75. pont.

70 Lásd például: Neven, D., hivatkozás fent, 39. o. A kizárás többek között a nem vitatható értékesítések, a nem vitatható értékesítésekkel kapcsolatos kizárólagossági kötelezettségvállalás által biztosított ösztönzők erejének, a vevők közötti verseny mértékének, a méretgazdaságosság jelentőségének és annak a kérdésnek függvénye, hogy az engedmények a versenytársaktól beszerző cégekkel szemben versenyző vásárlókat célozzák-e meg.

71 A megtámadott ítélet, 97. pont.

72 A Tomra-ítéletnek a Michelin I ítélet 71. és 73. pontjára hivatkozó 70. és 71. pontja.

97. Véleményem szerint a Bíróság Tomra-ítéletben tett megállapítása a jelen ügyben nem segít. Ahogyan azt a felek homlokegyenest ellenkező értelmezései érzékeltetik, az említett ítéletben a körülmények összességének értékelésével érintett engedménytípusokat illetően alkalmazott megfogalmazás egyszerűen túlságosan is félreérthető.

98. Ezzel szemben kérdéses, hogy indokolt-e a Törvényszék által a Tomra-ítélet és a Hoffmann-La Roche ítélet között a megtámadott ítéletben tett megkülönböztetés. E tekintetben két kérdésre szeretném felhívni a figyelmet.

99. Egyrészt a Tomra-ítélethez hasonlóan a Hoffmann-La Roche ítéletben megvizsgált engedmények is mutatták az egyedi visszaható hatályú engedmények bizonyos tulajdonságait. Valójában a Hoffmann-La Roche ügyben megvizsgált számos szerződés nem csupán a vásárló szükségleteinek nagy részére vonatkozó engedményzáradékot tartalmazott. E szerződések olyan kedvezményt biztosító záradékot is tartalmaztak, amelynek a százalékos aránya attól függően növekedett, hogy a vásárló becsült szükségleteinek adott százalékát a referencia időszakban a vállalkozástól szerezte-e be.⁷³ Másrészt, még ha feltételezzük is, hogy a különbségtétel a két ügyben érintett engedmények feltételezett lényegi eltérése miatt indokolt – amiről álláspontom szerint a jelen ügyben *nincs* szó –, a Bíróság a Hoffmann-La Roche ítéletben semmi esetre sem mellőzte a kifogásolt engedmények kontextusának figyelembevételét. Miért tett volna így a Tomra-ügyben több mint három évtizeddel később?

100. Ha más nem is, a Tomra-ügy és a Hoffmann-La Roche ügy tárgyát képező engedmények közötti eltérés fajtabeli helyett inkább mértékbeli. Ugyanez mondható el a Post Danmark II ügyről, amelyben a kontextusnak és a körülmények összességének a kifogásolt magatartás erőfölénnyel való visszaélésnek minősítése szempontjából képviselt relevanciája nemrégiben igazolásra került.⁷⁴

– *A kapcsolódó gyakorlatok a körülmények összességének értékelését igénylik*

101. Negyedszerre és utoljára, az árképzéssel és árpréssel kapcsolatos gyakorlatokra vonatkozó ítélkezési gyakorlat – ahogyan arra a fellebbező helyesen rámutat – a körülmények összességének figyelembevételét igényli annak megállapításához, hogy a szóban forgó vállalkozás visszaélt-e erőfölényével.⁷⁵

102. A Törvényszék az említett ítélkezési gyakorlat relevanciáját elutasította arra hivatkozva, hogy egy kizárólagos beszerzési ösztönzővel ellentétben egy adott ár nem lehet önmagában visszaélészerű.⁷⁶ Mindazonáltal a megtámadott ítélet az Intel által nyújtott engedményeket az ár alapján minősíti versenyellenesnek.⁷⁷ Véleményem szerint az említett ítélkezési gyakorlat relevanciájának elutasítása problematikus: az eltérő típusú árképzési gyakorlatok közötti indokolatlan megkülönböztetéshez vezet. A hűségengedmények, árpréssel kapcsolatos gyakorlatok, valamint a felfaló árazás közös jellemzője ugyanis, hogy „áralapú kizorítást” hoznak létre.⁷⁸

103. Magától értetődően rendkívül fontos, hogy a valamely magatartáskategóriára alkalmazott jogi tesztek koherensek legyenek az összehasonlítható gyakorlatokra alkalmazott tesztekkel. A helyes és koherens jogi besorolás a fokozott jogbiztonság szempontjából nem csupán a vállalkozások számára előnyös, hanem a versenyhatóságokat is segíti a versenyjog végrehajtásában. Az önkényes besorolás nem jár ilyen előnyökkel.

73 Hoffman-La Roche ítélet, 97. pont.

74 Post Danmark II ítélet, 68. pont.

75 Lásd: Deutsche Telekom ítélet, 175. pont; TeliaSonera-ítélet, 76. pont; Post Danmark I ítélet, 26. pont.

76 A megtámadott ítélet, 99. pont.

77 A megtámadott ítélet, 93. pont.

78 DG Competition discussion paper on the application of Article [102 TFEU] to exclusionary abuses, 2005., 23. o. Elérhető a következő címen: <http://ec.europa.eu/competition/antitrust/art82/discpaper2005.pdf>. Lásd továbbá: OECD Policy roundtables, Fidelity and Bundled Rebates and Discounts, hivatkozás fent, 26. o. Az engedményeket ez a dokumentum is az árképzési gyakorlatok egyik formájaként határozza meg.

104. A Bíróság látszólag egyetért ezzel. Legutóbb a Post Danmark II ügyben a Bíróság az árképzési és árpréssel kapcsolatos gyakorlatokra vonatkozó ítélkezési gyakorlatot alkalmazta az erőfölényben lévő vállalkozás által kínált engedményrendszerrel kapcsolatos megállapításainak alátámasztására.⁷⁹ Ugyanakkor igaz, hogy a Post Danmark II ítélet úgy is értelmezhető, mint amely alátámasztja azt a nézetet, hogy ami a „kizárólagossági engedményeket” illeti, a körülmények összességének figyelembevétele nem feltétlenül szükséges.⁸⁰ Ezt az indokolja, hogy a Bíróság az említett ügyben a szóban forgó engedményeket megkülönböztette a kizárólagossági kötelezettségvállaláson alapuló engedményektől, mielőtt megállapította, hogy a körülmények összességét figyelembe kell venni annak meghatározása során, hogy az erőfölényben lévő vállalkozás visszaélt-e erőfölényével. Ha valami ugyanis, akkor a Bíróság által az említett ügyben megvizsgált visszaható hatályú engedmények hasonlítottak azokhoz az engedményekhez, amelyeket a megtámadott ítélet a 3. kategóriába tartozó, vásárlói hűséget kiváltó engedményeknek minősített.⁸¹

105. Ahogyan azt a fentiekben kifejtettem, ez a különbségtétel eltérés nélküli (mivel az eltérés inkább formai, mint hatásbeli). Még lényegesebb ugyanakkor, hogy az említett ítélet ilyen értelmezése ellentétes lenne a – nagytanácsban eljáró – Bíróság által a Post Danmark I ítéletben alkalmazott megközelítéssel, amely szerint az árképzési gyakorlatok kapcsán a körülmények összességét figyelembe kell venni.⁸² Valójában sokatmondóan a Bíróság a Post Danmark II ítélet más pontjában – az eltérő engedményrendszerek közötti különbségtétel nélkül – megismételte, hogy „valamely árengedményrendszer versenykorlátozó képességének értékelésekor figyelembe kell venni valamennyi releváns körülményt”.⁸³ Kétségtelenül az EUMSZ 102. cikk hatálya alá tartozó magatartás koherens jogtudományi megközelítésének biztosítása érdekében járt el így.

iv) Közbenső következtetés

106. A fentiekre tekintettel a „kizárólagossági engedményeket” nem lehet olyan különálló és egyedi engedménykategóriának tekinteni, amelynek esetében nem szükséges a körülmények összességének figyelembevétele annak megállapításához, hogy a kifogásolt magatartás erőfölénnyel való visszaélésnek minősül-e. Ennek megfelelően úgy vélem, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot, amikor úgy ítélte meg, hogy a „kizárólagossági engedmények” visszaélészerűnek minősíthetők, mellőzve ezen engedményeknek az ügy körülményeitől függő versenykorlátozásra való képességének elemzését.

107. Mindazonáltal a Törvényszék másodlagosan részletesen megvizsgálta, hogy a fellebbező által kínált engedmények és kifizetések alkalmasak voltak-e a verseny korlátozására. Azaz a Törvényszék megvizsgálta a „körülmények összességét”. Ez az oka annak, hogy a téves jogalkalmazással kapcsolatban az előző pontban tett megállapítás nem szükségszerűen vonja maga után a megtámadott ítélet hatályon kívül helyezését. Ezzel szemben ilyen következtetés kizárólag akkor vonható le, ha a Törvényszék által elvégzett másodlagos értékelés téves jogalkalmazást tár fel.

108. Következésképpen az említett másodlagos értékelés vizsgálatával kell folytatnom.

⁷⁹ Post Danmark II ítélet, 55. pont az AEC-tesztről, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

⁸⁰ Post Danmark II ítélet, 27–29. pont.

⁸¹ Post Danmark II ítélet, 23–25. pont.

⁸² Post Danmark II ítélet, 26. pont.

⁸³ Post Danmark II ítélet, 68. pont.

b) Az alkalmasság Törvényszék által elvégzett másodlagos értékelése

109. A fellebbező lényegében az érvek három olyan csoportjára hivatkozik, amelyek megkérdőjelezik a Törvényszék által elvégzett másodlagos értékelést. Először is a fellebbező azzal érvel, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot, amikor a Bizottság visszaélésre vonatkozó megállapítását helybenhagyta anélkül, hogy értékelte volna a versenyellenes hatások előfordulásának valószínűségét. Másodszor a Törvényszék által figyelembe vett tényezők irrelevánsak, vagy a Törvényszék azokat helytelenül értékelte. Harmadszor a Törvényszék a visszaélés megállapítása szempontjából kulcsfontosságú számos más tényezőt is helytelenül értékelt.

110. A Bizottság előadja, hogy az erőfölénnyel való visszaélés megállapításához nem kell a „valószínűsíthetőség” magasabb fokát elérni (az „alkalmassági” követelményhez képest): elegendő az arra való alkalmasság. Álláspontja szerint a fellebbező által előadott érvek nem támasztanak kétséget a megtámadott ítéletben az Intel magatartásának versenykorlátozásra való alkalmasságát illetően tett megállapításokkal kapcsolatban.

111. Érvelésével a fellebbező megkérdőjelezi a megtámadott ítéletben a kifogásolt magatartás versenykorlátozásra való alkalmasságának megállapítása érdekében használt jogi tesztet. Először is: az alkalmasság értékelése során a valószínűség milyen foka szükséges? Másodszor: milyen releváns körülményeket kell figyelembe venni a magatartás versenykorlátozásra való alkalmasságának megállapítása során? A következőkben megvizsgálom mindkét kérdést.

i) Alkalmasság és/vagy valószínűség

112. A fellebbező azzal érvel, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot, amikor helybenhagyta a visszaélés megállapítását a vitatott magatartásból eredő versenyellenes kár felmerülése valószínűségének vizsgálata nélkül.

113. Másodlagos értékelésében a Törvényszék kifejtette, hogy a Bizottság szorítkozhat annak megállapítására, hogy a vizsgált magatartás alkalmas volt a verseny korlátozására. Ezenfelül rámutatott arra, hogy a Bizottság még a körülmények összességének vizsgálata esetén sem köteles konkrét piaclezáró hatás fennállásának bizonyítására.⁸⁴

114. Természetesen nem kell bizonyítékot előterjeszteni a tényleges hatásokra vonatkozóan. A feltételezhetően jogellenes magatartással kapcsolatban elegendő ugyanis, ha a kifogásolt magatartás alkalmas a verseny korlátozására. Ugyanakkor fontos, hogy az alkalmasság nem lehet pusztán hipotetikus vagy elméletileg lehetséges. Ellenkező esetben nem volna szükség a körülmények összességének első helyen történő figyelembevételére.

115. Igaz, hogy van némi ellentmondás az ítélkezési gyakorlatban a használt terminológiát illetően. Az ítélkezési gyakorlat alkalmasságra és valószínűségre hivatkozik, néha egymás szinonimájaként is.⁸⁵ Értelmezésem szerint ezek a kifejezések ugyanazt a kötelező lépést jelölik abban az elemzésben, amelynek célja megállapítani, hogy a hűségengedmények alkalmazása erőfölénnyel való visszaélésnek minősül-e.

⁸⁴ A megtámadott ítélet, 177. pont. Ellenkező esetben ugyanis a versenyhatóságok csak a feltételezett visszaélés versenyellenes piaclezárás való megnyilvánulása után avatkozhatnak be.

⁸⁵ Lásd: Post Danmark II ítélet, 68. és 69. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat. Másrésztől lásd: Tomra-ítélet, 68. pont. Ez utóbbi ügyben a Bíróság megjegyezte, hogy az erőfölénnyel való visszaélés bizonyításához elegendő bizonyítani, hogy az erőfölényben lévő vállalkozás visszaélésszerű magatartása a verseny korlátozására *irányul*, más szóval képes ilyen hatást kifejteni.

116. A versenyellenes piaclezárás valószínűségének mely fokára van azonban szükség? Ez a kérdés képezi a magját a fellebbező és a Bizottság között a Törvényszék által végzett alkalmasságértékelés megfelelőségével kapcsolatos véleménykülönbségnek: míg a Bizottság meggyőződése szerint az értékelés megfelelő volt, addig az Intel előadása szerint a Törvényszék nem vizsgálta, hogy a fellebbező magatartása az ügy körülményei között korlátozhatta-e a versenyt.

117. Az alkalmasság értékelésének célja annak eldöntése, hogy a kifogásolt magatartás minden valószínűség szerint versenyellenes piaclezáró hatással bír-e. Ezen okból a valószínűségnek egy adott magatartás versenykorlátozásának pusztán lehetőségénél lényegesen magasabb fokúnak kell lennie.⁸⁶ Ellenkezőleg, az a tény, hogy a kizorító hatás fennállása valószínűbb, mint annak hiánya, egyszerűen nem elég.⁸⁷

118. Noha természetesen igaz, hogy a Bíróság ítélezési gyakorlatában következetesen kihangsúlyozta az erőfölényben lévő vállalkozások különös felelősségét, ez nem jelenti azt, hogy az EUMSZ 102. cikkben rögzített visszaélés tilalmának alkalmazási küszöbe olyan mértékben csökkenthető, hogy gyakorlatilag nem létezővé váljon. Ez lenne a helyzet akkor, ha a kifogásolt magatartás erőfölénnyel való visszaéléssé minősítéséhez szükséges valószínűség nem volna több a kizorító hatás pusztán elméleti lehetőségénél, ahogyan azt a Bizottság javasolni tűnik. Amennyiben elfogadnánk a valószínűség ilyen alacsony fokát, azt is el kellene fogadnunk, hogy az uniós versenyjog a formát szankcionálja a versenyellenes hatások helyett.

119. Egyértelmű, hogy ez jelentősen akadályozná az uniós versenyjogi célkitűzések elérését. Ha feltételezzük a visszaélés fennállását azon az alapon, hogy mindent egybevetve a versenyellenes piaclezárás láthatólag nagyobb valószínűséggel van jelen, mint nem, az nem csupán elkülönült gyakorlatokat, hanem a valóságban esetlegesen versenybarát gyakorlatok nem elhanyagolható számát is érintheti. Az ilyen megközelítés tévességének költsége elfogadhatatlanul magas lenne az esetlegesen versenybarát gyakorlatok versenyellenesnek minősítése miatt.

120. Ezt elkerülendő, a feltételezhetően jogellenes magatartások alkalmasságának értékelését annak megállapításaként kell értelmezni, hogy a szóban forgó magatartás a körülmények összességére tekintettel nemcsak ambivalens hatásokat gyakorol a piacra, vagy nemcsak valami versenybarát megvalósításához szükséges járulékos korlátozó hatásokkal jár, hanem hogy valóban megerősítést nyertek a feltételezett korlátozó hatások. Ilyen megerősítés hiányában teljes körű vizsgálatot kell végezni.

121. Következésképpen felmerül a kérdés, hogy az alkalmasság Törvényszék által elvégzett értékelése perdöntő-e azért, mert annak alapján megerősíthető a fellebbező erőfölénnyel való, az EUMSZ 102. cikkel ellentétes visszaélésének ténye. Közelebbről tisztázni kell, hogy az ítélezési gyakorlatban előírtak szerint ez az értékelés alkalmas-e annak megerősítésére, hogy az engedmények a vevő beszerzési forrásokra vonatkozó választási lehetőségének elvonására vagy korlátozására, a versenytársak piacra jutásának akadályozására vagy az erőfölény torzult verseny általi megerősítésére irányulnak.⁸⁸

ii) A visszaélés megállapításának alátámasztására a Törvényszék által figyelembe vett körülmények

122. A megtámadott ítéletben a Törvényszék az alábbi körülményekre alapozta azt a megállapítását, hogy a fellebbező által kínált engedmények és kifizetések alkalmasak voltak a verseny korlátozására: i. a felperes az érintett vásárlók számára megkerülhetetlen kereskedelmi partner volt; ii. az OEM-ek gyenge üzleti eredménye az engedményeket vonzóvá tette és megerősítette ösztönzésüket a kizáró

⁸⁶ A közelmúltban lásd: Post Danmark II ítélet, 69. pont; Post Danmark I ítélet, 44. pont.

⁸⁷ Ugyanakkor lásd: Kokott főtanácsnok Post Danmark ügyre vonatkozó indítványa, C-23/14, EU:C:2015:343, 82. pont.

⁸⁸ Lásd: Michelin I ítélet, 73. pont. Lásd továbbá: Post Danmark II ítélet, 29. pont, valamint az ott hivatkozott ítélezési gyakorlat.

feltételek tiszteletben tartására; iii. a fellebbező által nyújtott engedményeket a vásárlói figyelembe vették annak eldöntése során, hogy szükségleteik teljes egészét vagy szinte teljes egészét e társaságtól szerzik be; iv. a fellebbező két különböző gyakorlata kiegészítette és megerősítette egymást; v. a fellebbező a piacra lépés szempontjából különleges stratégiai jelentőségű vállalkozásokat célzott meg; és végül vi. a fellebbező által biztosított engedmények egy olyan hosszú távra szóló stratégiába illeszkednek, amelynek célja az AMD abban való megakadályozása, hogy hozzáférjen a legfontosabb értékesítési csatornákhöz.⁸⁹

123. Az Intel úgy véli, hogy ezek a körülmények nem vehetők alapul annak jogilag megfelelő módon való megállapításához, hogy az Intel által nyújtott engedmények és kifizetések alkalmasak voltak versenyellenes piaclezáró hatás kiváltására. Pontosabban a fellebbező előadja, hogy a Törvényszék által alapul vett körülmények két pontban foglalhatók össze: egyrészt az OEM-ek az Intel által nyújtott engedményeket azért vették figyelembe, mert vonzóak voltak; és hogy az Intel két egymást kiegészítő jogsértéssel elzárta az AMD-t a fontos vásárlóktól.

124. Következésképpen elsőként a fellebbező vitatja azon körülmény jelentőségét, hogy a szóban forgó engedményeket és kifizetéseket az azokra jogosultak ténylegesen figyelembe vették az üzleti döntéseikben.⁹⁰

125. Egyetértek a fellebbezővel.

126. Egy vonzó ajánlat, amely az ajánlatot tevő beszállító mellett való kitartásra irányuló pénzügyi ösztönzőként értelmezhető, olyan tényezőnek minősülhet, amely az egyes vásárlók szintjén vásárlói hűséget kiváltó hatást mutat. Mindazonáltal nem segít annak megállapításában, hogy az engedmények valószínűsíthetően versenyellenes piaclezáró hatással bírnak. Ugyanis, ahogyan arra a fellebbező helyesen rámutatott, a verseny lényege az, hogy a vásárlók alacsonyabb árakat vesznek figyelembe a beszerzési döntéseik meghozatala során. Más szóval egy alacsonyabb ár tényleges figyelembevétele lehetővé teszi a piaclezáró hatás érvényesülését, másfelől azonban nem zárja ki ennek ellenkezőjét sem. Másként megfogalmazva ez a körülmény egyszerűen nem perdöntő annak megállapítása során, hogy a kifogásolt magatartás kellő valószínűséggel alkalmas-e a verseny korlátozására.

127. Másodszor a fellebbező előadja, hogy az egymást kölcsönösen kiegészítőnek és megerősítőnek tekintett két jogsértéstípust (engedmények és kifizetések, valamint álcázatlan korlátozások) magában foglaló átfogó stratégia létezése nem alapozhatja meg a verseny korlátozására való alkalmasságot.⁹¹

128. Miközben egy piaclezárási stratégia bizonyosan jelzi a versenytársak előtti piaclezárásra irányuló szubjektív szándék meglétét, ennek pusztá akarata nem értelmezhető versenykorlátozásra való alkalmasságként. Mindazonáltal a Törvényszék érvelése egy alapvetőbb problémára világíthat rá. Valójában a megtámadott ítélet behatóbb vizsgálata rámutat arra, hogy a Törvényszék fordított sorrendben cselekedett: két egymást kiegészítő jogsértésen alapuló átfogó stratégia létezését vette alapul a kifogásolt magatartás versenykorlátozásra való alkalmasságának meghatározása során. Ily módon a Törvényszék érvelését annak feltételezésével kezdi, hogy a vizsgálat tárgyát képező stratégia visszaélészerű volt, ahelyett, hogy a körülmények összességét értékelte volna annak meghatározása érdekében, hogy a jogsértés megállapítására jogilag megfelelő módon került-e sor.

129. E két konkrét kifogás tárgyalását követően rátérek a fellebbező által az alkalmasság értékelésével kapcsolatos, általánosabb érvényű kifogás vizsgálatára. A fellebbező előadja, hogy a relevánsként figyelembe vett körülmények nem elégségesek annak megállapításához, hogy a kifogásolt magatartás alkalmas a versenyellenes piaclezárásra. Közelebbről a Törvényszék nem tulajdonított jelentőséget olyan más körülményeknek, amelyek egy ilyen értékelés során alapvető fontossággal bírnak.

⁸⁹ A megtámadott ítélet, 178–184. pont.

⁹⁰ A megtámadott ítélet, 180. pont.

⁹¹ A megtámadott ítélet, 181. pont.

130. Visszaidézve, a körülmények összessége értékelésének célja annak megállapítása, hogy a kifogásolt magatartás minden valószínűség szerint versenyellenes piaclezárást eredményez. Ezt szem előtt tartva a következő kérdés merül fel: a megtámadott ítéletben tett megállapítások – vagyis hogy az Intel megkerülhetetlen kereskedelmi partner volt, és hogy a kifogásolt engedmények és kifizetések a piaca lépés szempontjából különleges stratégiai jelentőséggel bíró vállalkozásokat céloztak meg – jogilag elégségesek voltak-e az Intel felelősségének megállapításához? Az e kérdésre adandó válasz attól függ, hogy az Intel által kulcsfontosságúként hivatkozott és a Törvényszék által irrelevánsnak tekintett körülmények kétséget támasztanak-e az Intel magatartásának feltételezett versenyellenességét illetően.

131. Ezzel a kérdéssel a következőkben fogok foglalkozni.

iii) Egyéb körülmények

132. A fellebbező azzal érvel, hogy a Törvényszék tévesen elemezte az ügy körülményeit, mivel nem vette figyelembe az alábbi körülményeket: i. a vitatott engedmények és kifizetések piaci lefedettségének elégtelen volta; ii. a vitatott engedmények rövid időtartama; iii. a versenytárs piaci teljesítménye és a csökkenő árak; és iv. a Bizottság által elvégzett AEC-teszt.

133. A Bizottság a maga részéről úgy véli, hogy a megtámadott ítélet jogilag megfelelő módon állapította meg az Intel által kínált engedmények és kifizetések versenyellenes piaclezárásra való alkalmasságát. A nem vitatott tényezők elégségesek azon következtetés fenntartásához, hogy az Intel által kínált engedmények és kifizetések alkalmasak voltak a verseny korlátozására.

134. Nem értek egyet a Bizottsággal.

135. Ahogyan azt már kifejtettem, a körülmények összességének az EUMSZ 102. cikk szerinti értékelése – az EUMSZ 101. cikkben meghatározott cél általi korlátozásokkal kapcsolatos rövidre zárt végrehajtáshoz valamelyest hasonló módon – magában foglalja a kifogásolt magatartás kontextusának vizsgálatát, amely e magatartás esetlegesen versenyellenes hatásának igazolására irányul. Amennyiben az ilyen módon megvizsgált körülmények bármelyike kétséget támaszt a magatartás versenyellenességét illetően, egy alaposabb hatáselemzés elvégzése válik szükségessé.

136. Ahogyan azt az alábbi pontokban ki fogom fejteni, a körülmények összességének értékelése alapján a Törvényszéknek arra a következtetésre kellett volna jutnia, hogy a kifogásolt magatartás EUMSZ 102. cikkel ellentétes erőfölénnyel való visszaélésnek minősítése érdekében a szóban forgó magatartás tényleges, illetve potenciális hatásainak elemzésére lett volna szükség.

– Piaci lefedettség

137. A fellebbező előadja, hogy a versenyre gyakorolt valószínű hatás értékelése során figyelembe kell venni a szóban forgó engedmények piaci lefedettségét. Álláspontja szerint a hűségengedmények valószínűsíthetően nem korlátozzák a versenyt, ha a piaci lefedettségük alacsony, mivel a versenytársak a piac nagyobb részeihez férhetnek hozzá anélkül, hogy e kedvezményekkel versenybe kellene szállniuk. A fellebbező arra is rámutat, hogy ügyében a lekötött piaci részesedés más esetekkel, például a Tomra-üggyel vagy a Van den Bergh Foods üggyel⁹² összevetve átlagosan jelentősen alacsonyabb volt. Például a Tomra-ügyben a lekötött piaci részesedés (átlagosan) 39% volt.⁹³ Másfelől a Bizottság a piaci lefedettség kérdését nem tekinti relevánsnak a kifogásolt magatartás versenyellenes piaclezárásra való alkalmasságának meghatározása során.

⁹² Lásd: 2003. október 23-i Van den Bergh Foods kontra Bizottság ítélet, T-65/98, EU:T:2003:281 (a továbbiakban: Van den Bergh Foods ítélet).

⁹³ Tomra-ítélet, 34. pont.

138. Az alkalmasság másodlagos értékelésével összefüggésben a Törvényszék megállapította, hogy a fellebbező által kínált engedmények és kifizetések piaci lefedettsége átlagosan körülbelül 14%-nak felelt meg a jogsértés teljes időszaka alatt (amennyiben a számítás nem csupán a keresletből való vitatható részesedésre korlátozódik).⁹⁴ Ezt jelentősnek ítélte.⁹⁵ A megtámadott ítélet szerint az Intel által kínált engedmények és kifizetések megkülönböztethetők a Van den Bergh Foods ítélet alapját képező körülményektől, mivel a vizsgálat tárgyát képező rendszer *formája* eltért a jelen eljárás tárgyát képező rendszerétől.⁹⁶

139. Ami engem illet, nem vagyok meggyőződve róla, hogy a fellebbező által hivatkozott ítélkezési gyakorlat – ahogyan azt a Törvényszék állította – irreleváns. A Van den Bergh Foods ítéletben tárgyalt kizárólagossági mechanizmus kétségkívül egy ingyenes mélyhűtő rendelkezésre bocsátása révén érvényesült. Azonban ez olyan különbségtétel, amelynek nem létező különbség az alapja. A mélyhűtő rendelkezésre bocsátásának az volt a feltétele, hogy azt kizárólag a vállalkozás által értékesített jégkrém tárolására használja a vásárló. Ennek eredményeként az összes jégkrém-kiskereskedő 40%-át érintette a termékkizárólagosság.⁹⁷

140. Amint azt kifejtettem, az uniós versenyszabályok következetesen a hatásokra helyezik a hangsúlyt a forma helyett. E megvilágításban a lekötött piaci rész nagysága szintén releváns, függetlenül a rendszer formájától. Ez az oka annak, hogy miért általánosan elfogadott, hogy a versenyre gyakorolt negatív hatások valószínűsége a lekötött piaci részesedés méretével egyenes arányban nő.⁹⁸

141. Ennek előrebocsátását követően az esetlegesen versenyellenes hatásokhoz vezető piaci lefedettség mértékének meghatározása semmi esetre sem egy számtani gyakorlat. Következésképpen nem meglepő, hogy a Bíróság elutasította azt a gondolatot, amely szerint meg kell határozni azt a pontos piaclezárási küszöböt, amely felett a szóban forgó gyakorlatok az EUMSZ 102. cikk alkalmazásában visszaélészerűnek tekinthetők. Ezt az álláspontot a Bíróság a Tomra-ítéletben is megerősítette.⁹⁹

142. Természetesen igaz, hogy ezek a küszöbértékek problematikusaknak bizonyulnak a különböző piacok sajátosságai és az egyes esetek egyedi körülményei miatt. Például, ha a hűségengedmények olyan vásárlókat céloznak meg, amelyek a versenytársak számára a piacra lépés vagy piaci részesedésük növelése szempontjából különös jelentőséggel bírnak, egy szerény piaci lefedettség is bizonyosan versenyellenes piaclezárást eredményezhet. Hogy ténylegesen ez-e a helyzet, az adott ügyvel kapcsolatos számos konkrét tényezőtől függ.

143. E megvilágításban a 14%-os piaci lefedettség versenyellenes piaclezárási hatással bírhat, vagy az ilyen hatást akár nélkülözheti is. Az azonban biztos, hogy ez a piaci lefedettség nem zárhatja ki, hogy a szóban forgó engedmények *nem* rendelkeznek versenyellenes piaclezárási hatással. Ez akkor is így van, ha feltételezzük, hogy a szóban forgó engedmények és kifizetések kulcsfontosságú vásárlókat céloznak meg.¹⁰⁰ Egészen egyszerűen a 14%-os mérték nem dönti el a kérdést.

94 Ezenfelül a Dell piaci részesedésével kapcsolatban megjegyzi, hogy a Dellnek felkínált engedmények a piac 14,58 és 16,34%-át zárták ki, amelyet ugyancsak jelentősnek ítél, lásd: a megtámadott ítélet 190. és 191. pontja.

95 A megtámadott ítélet, 194. pont.

96 A megtámadott ítélet, 121. és 122. pont.

97 Van den Bergh Foods ítélet, 98. pont.

98 Commission Discussion Paper on Article [102 TFEU], hivatkozás fent, 18., 19. és 41. o.

99 Tomra-ítélet, 46. pont.

100 A Törvényszék megjegyezte, hogy a Bizottság jogosan juthatott arra a következtetésre, hogy a piacra lépés szempontjából stratégiailag különleges jelentőségű vállalkozások középpontba helyezésével az engedmények és a kifizetések jelentős OEM-eket és egy fontos kiskereskedőt céloztak meg. A megtámadott ítélet, 182. és 183. pont. Lásd szintén: 1507–1511. pont, az MSH-val kapcsolatban.

144. A perdöntő jelleg e hiányát nem orvosolja a megtámadott ítéletben azon megállapított tény alapulvétele, amely szerint a fellebbező a CPU piacon megkerülhetetlen kereskedelmi partnernek minősült. Meg kell jegyezni, hogy a Törvényszék szerint az a körülmény, hogy valamely vállalkozás megkerülhetetlen kereskedelmi partnernek minősül, legalábbis azt jelzi, hogy e vállalkozás által kínált „kizárólagossági engedmény” vagy kifizetés alkalmas a verseny korlátozására.¹⁰¹

145. E következtetés csak akkor helyes, ha elfogadjuk, hogy a valószínűség szükséges foka nem több mint a pusztán lehetősége annak, hogy egy adott magatartás versenyellenes hatást gyakorolhat. Azonban ahogyan azt korábban kifejtettem, a körülmények összességének értékelése annak megállapítására irányul, hogy a kifogásolt magatartás minden valószínűség szerint versenyellenes hatással bír-e.

146. Ez alapján arra a következtetésre jutottam, hogy a piaci lefedettség megtámadott ítéletben elvégzett felmérése nem dönti el a kérdést. Fontos, hogy jogilag megfelelő módon nem bizonyíthatja, hogy az engedményekkel és kifizetésekkel érintett piaci részesedés elegendő volt a versenyellenes piaclezárás megvalósításához.

– *Időtartam*

147. A fellebbező úgy véli, hogy az engedménymegállapodás időtartama alapvető fontosságú a versenykorlátozásra való alkalmasság elemzése során. Közelebbről a fellebbező megkérdőjelezi az időtartam megtámadott ítéletben elvégzett értékelését, amely több rövid távú megállapodás összeadódásán alapult.

148. Másfelől a Bizottság érvelése szerint az Intel tévesen véli úgy, hogy a hűségengedmények potenciális kizorító hatása kizárólag szerződéses kötelezettségvállalásból eredhet: ellenkezőleg, az erőfölényben lévő vállalkozás piaci ereje az ilyen szerződéses kötelezettségvállalásokat szükségtelenné teszi. Röviden: az időtartam irreleváns.

149. Konkrétan a Törvényszék megállapította, hogy a releváns szempont nem egy szerződés felmondási idejének hossza vagy az egymást követő szerződések sorába illeszkedő egyedi szerződés határozott időtartama, hanem azon teljes időtartam, amelynek során a felperes kizárólagossági engedményeket és kifizetéseket alkalmaz egy ügyfél tekintetében.¹⁰² Ez az időtartam körülbelül öt év volt az MSH, körülbelül három év a Dell és a NEC, több mint két év a HP és körülbelül egy év a Lenovo esetében. A „kizárólagossági engedmények” és kifizetések nyújtása ilyen időtartamokon keresztül *általában* a verseny korlátozására *alkalmasnak* minősült. A Törvényszék álláspontja szerint ez annál is inkább érvényes volt a CPU piacra, amelyet erős dinamizmus és a termékek rövid életciklusa jellemez.¹⁰³

150. Már előre szeretném megjegyezni, hogy egy megállapodás rövid időtartama nem zárja ki a megállapodás versenykorlátozó hatás kiváltására való alkalmasságát. Ehhez hasonlóan irreleváns az a kérdés, hogy a teljes időtartam elvont értelemben rövid vagy hosszú-e.

151. Amikor – a jelen ügyszóhoz hasonlóan – a kizárólagosság a végső elemzés során a vásárló azon *döntésén* múlik, hogy a szükségletei nagy részét az erőfölényben lévő vállalkozáson keresztül elégíti ki, egyszerűen nem feltételezhető – *utólag* – az, hogy a rövid távú megállapodások összeadódása a szóban forgó engedmények versenykorlátozásra való alkalmasságát jelzi.

152. Ennek legalább két oka van.

¹⁰¹ A megtámadott ítélet, 178. pont.

¹⁰² A megtámadott ítélet, 112., 113. és 195. pont.

¹⁰³ A megtámadott ítélet, 195. pont.

153. Először is a kizárólagos forgalmazási helyzettől eltérően a beszállító váltása nem jár kötbérfizetési kötelezettséggel. Ez így van, feltéve, hogy a versenytárs legalábbis elvben pótolni tudja az elvesztett kedvezményt. Abban az esetben viszont, ha a versenytárs a szóban forgó árut nem tudja veszteség nélkül értékesíteni, a vásárló *de facto* függ az erőfölényben lévő vállalkozástól. Ebben a megvilágításban az engedmény mértéke sem tekinthető teljesen jelentőség nélkülinek.

154. Közelebbről az időtartam – jelen ügyhöz hasonló – *utólagos* elemzése során meg kell határozni, hogy egy másik beszállító képes lett volna-e az engedményekkel kapcsolatos veszteséget fedezni. Ellenkező esetben az erőfölényben lévő vállalkozás melletti kitartásra vonatkozó vásárlói döntés automatikusan visszaélésre utalna, annak ellenére, hogy a vásárlók korlátozás nélkül kihátrálhatnak az erőfölényben lévő vállalkozással kötött megállapodásukból.

155. Egyértelmű, hogy a vásárló erőfölényben lévő vállalkozás melletti kitartására vonatkozó döntése alapján nem lehet egyszerűen azt feltételezni, hogy e döntés egy visszaélésszerű magatartás kifejeződésének minősül. Ez abból következik, hogy e döntést más elfogadható magyarázat is alátámaszthatja. Ilyenek lehetnek többek között a minőséggel kapcsolatos kérdések, az ellátás biztonsága és a végfelhasználók előnyben részesítése.

156. Másodszor, a megállapodás teljes időtartamának hossza természetesen az egyes vásárlók szintjén az engedménymechanizmus vásárlói hűséget kiváltó hatására is utalhat. Mindazonáltal ezzel kapcsolatban további cáfolhatatlan bizonyíték előterjesztésének hiányában az a körülmény, hogy a vásárló az erőfölényben lévő vállalkozás melletti kitartást választotta, nem elegendő annak megállapítására, hogy a kínált engedmények a megkövetelt mértékben alkalmasak a verseny korlátozására. Emlékeztetni kell ugyanis arra, hogy amennyiben a vásárlónak rendszeresen lehetősége van a beszállítók lecserélésére, a hűségengedmények a versenyt fokozzák még akkor is, ha e választási jogával nem él. Következésképpen a hűségengedmények versenybarát hatással is rendelkezhetnek.

157. Következésképpen véleményem szerint az időtartamnak a megtámadott ítéletben elvégzett értékelése – amely a vizsgálat tárgyát képező megállapodások teljes időtartamának figyelembevételére korlátozódott – nem ügydöntő. Egészen egyszerűen ez az értékelés nem segít annak megállapításában, hogy a magatartás minden valószínűség szerint versenyellenes hatással rendelkezik.

– *A versenytárs piaci teljesítménye és a csökkenő árak*

158. A fellebbező vitatja a Törvényszék azon eljárását, hogy nem vette figyelembe az AMD piaci teljesítményét és a kizárás hiányának alátámasztására szolgáló bizonyítékot (az x86-os CPU-k csökkenő árai) az alkalmasság értékelése során arra hivatkozással, hogy e tényezők irrelevánsak.

159. A Törvényszék álláspontja szerint a versenytárs sikeressége és a csökkenő árak nem zárják ki a fellebbező gyakorlatainak esetleges hatását. Megjegyezte, hogy e gyakorlatok hiányában jogosan feltételezhető, hogy a versenytársa piaci részesedésének és kutatásfejlesztési beruházásainak növekedése, valamint a x86-os CPU-k árának csökkenése nagyobb mértékű lehetett volna.¹⁰⁴

160. Véleményem szerint a Törvényszék helyesen állapította meg, hogy az AMD piaci teljesítménye és a x86-os CPU-k árcsökkenése nem perdöntőek annak meghatározása során, hogy a kifogásolt magatartás alkalmas-e a verseny korlátozására. Ugyanez a következtetés vonatkozna azonban arra az esetre is, ha a versenytárs teljesítménye alacsony lenne. Nézetem szerint e tényállási elemek figyelembevétele csupán a versenyre gyakorolt tényleges, illetve potenciális hatások részletes elemzésének részeként szolgálhat értelmes célt. Nem segít azonban annak megállapításában, hogy a feltételezhetően jogellenes engedményrendszer alkalmas-e a verseny korlátozására.

¹⁰⁴ A megtámadott ítélet, 186. pont.

– Az AEC-teszt

161. A fellebbező úgy véli, hogy – a jelen ügyhöz hasonlóan – abban az esetben, ha a Bizottság az állítólagosan visszaélészerű magatartással kapcsolatos gazdasági körülményeket érdemben elemzi, tévesen alkalmazza a jogot, amennyiben ezt az elemzést pusztán azért hagyja figyelmen kívül, mert az nem segít a jogsértés megállapításában.

162. A Bizottság érvelése szerint az AEC-teszt nem releváns a kifogásolt magatartás versenykorlátozásra való alkalmasságának megállapítása során. Álláspontja szerint a Bíróság ítélkezési gyakorlata nem támasztja alá a fellebbező azon állítását, hogy a körülmények összessége értékelésének magában kell foglalnia az AEC-tesztet.

163. A megtámadott ítéletben a Törvényszék elutasította az AEC-teszt relevanciáját annak megállapítása során, hogy – a körülmények összességének értékelése alapján – a kifogásolt magatartás alkalmas-e a verseny korlátozására. Ennek megfelelően nem vizsgálta felül a Bizottság által a vitatott határozatban elvégzett tesztet. Először is úgy ítélte meg, hogy az AEC-teszt irreleváns, mivel – figyelemmel az engedmények formájára – a Bizottság nem köteles esetről esetre bizonyítani a „kizárólagossági engedmények” kizárólagossági alkalmasságát. A megtámadott ítélet lényegében azért utasította el az AEC-teszt relevanciáját, mert az pusztán annak ellenőrzésére szolgál, hogy a kifogásolt magatartás nem teszi-e lehetetlenné a piacra lépést. A megtámadott ítélet szerint a „kizárólagossági engedmények” megakadályozhatják az erőfölényben lévő vállalkozás versenytársainak piacra lépését akkor is, ha a piacra lépés gazdasági szempontból nem teljesen lehetetlen, de meg van nehezítve.¹⁰⁵ Másodszor, a Törvényszék megjegyezte, hogy az ítélkezési gyakorlat szerint a 3. kategóriába tartozó engedmények esetében sem szükséges az AEC-teszt alkalmazása. Harmadszor, megjegyezte, hogy az említett tesztet a Bíróság kizárólag az árképzési és árpréssel kapcsolatos gyakorlatokra vonatkozó ügyekben találta relevánssá, amelyek jellegüknél fogva eltérnek a „kizárólagossági engedményekkel” kapcsolatos ügyektől.¹⁰⁶

164. Először is, ahogyan azt a fentiekben (122–160. pont) levezettem, a körülmények összességét kell figyelembe venni annak megállapításához, hogy a szóban forgó magatartás alkalmas-e a versenytársakkal szembeni piaclezárásra akkor is, ha „kizárólagossági engedményekről” van szó. Más szóval a piaclezárásra való alkalmasságot minden egyes esetben bizonyítani kell. Természetesen az AEC-tesztet irrelevánssá el lehet utasítani, amennyiben elfogadjuk, hogy a kifogásolt magatartás versenyellenes piaclezáró hatásának pusztán hipotetikus vagy elméleti lehetősége elegendő a visszaélés megállapításához. Elméletileg ugyanis az erőfölényben lévő vállalkozás által kínált bármely engedmény bizonyos körülmények esetén versenyellenes hatással rendelkezhet.

165. Ugyanakkor, tekintettel arra, hogy a kizáró hatásnak *valószínűnek* kell lennie, az AEC-teszt nem hagyható figyelmen kívül. Ahogyan azt a Törvényszék megjegyezte, a teszt célja annak a magatartásnak az azonosítása, amely gazdasági szempontból lehetetlenné teszi egy hasonlóan hatékony versenytárs számára, hogy megszerezze egy ügyfél keresletének vitatható részét. Más szóval segít azon magatartás azonosításában, amely minden valószínűség szerint versenyellenes hatással bír. Ezzel szemben, amennyiben a teszt szerint egy hasonlóan hatékony versenytárs képes a költségeinek fedezésére, a versenyellenes hatás valószínűsége jelentősen csökken. A *valószínűleg* versenyellenes kizáró hatással bíró magatartás szempontjából ezért különösen hasznos az AEC-teszt.

¹⁰⁵ A megtámadott ítélet, 93. és 150. pont.

¹⁰⁶ A megtámadott ítélet, 143., 144. és 152. pont.

166. Ami a második és harmadik megfontolást illeti, a fentiekben (101–105. pont) kifejtettem, hogy az árképzési és árpréssel kapcsolatos gyakorlatokra vonatkozó ítélkezési gyakorlatot miért nem lehet figyelmen kívül hagyni. Mindenesetre az ezzel kapcsolatosan esetlegesen fennmaradó kétséget eloszlatja a Post Danmark II ítélet. Ez az ügy bizonyítja, hogy az áralapú kizorítás más típusaival kapcsolatos ítélkezési gyakorlat nem hagyható egyszerűen figyelmen kívül az engedményekkel kapcsolatos ügyekben. Ahogyan azt a Bíróság megerősítette többek között ezen ítélkezési gyakorlatra hivatkozva, az AEC-teszt egy engedményrendszer értékelése során is hasznosnak bizonyulhat.¹⁰⁷

167. Ugyanakkor azt is érdemes megjegyezni, hogy a Post Danmark II ítéletben a Bíróság gondosan korlátozta az AEC-teszttel kapcsolatos álláspontját. Konkrétan megjegyezte, hogy noha az AEC-teszt hasznosnak bizonyulhat bizonyos helyzetekben, a jog nem teszi kötelezővé annak alkalmazását.¹⁰⁸ Ez összhangban áll a Bíróság Tomra-ügyben tett ugyanilyen értelmű kijelentésével. Abban az ügyben a Bíróság megítélése szerint a Bizottság nem volt köteles bizonyítani, hogy a hűségengedmények következtében az erőfölényben lévő vállalkozás versenytársai kénytelenek önköltség alatti árat alkalmazni annak érdekében, hogy a piac vitatható részéért versenyezni tudjanak. Ezzel szemben a Bíróság megállapította, hogy a Bizottság képes volt annak bizonyítására, a szóban forgó engedmények versenykorlátozásra alkalmasak voltak a versenyellenes jellegüket mutató minőségi elemek alapján.¹⁰⁹

168. Ebben az értelemben természetesen csábítónak tűnik a jelen ügyben annak megállapítása, hogy nem kell az AEC-tesztet alkalmazni. E gondolatmenetet követve – ahogyan azt a Bizottság kifejtette – az alkalmasság Törvényszék által elvégzett értékelése jogilag nem téves amiatt, hogy az AEC-tesztet irrelevánsként mellőzte.

169. Mindazonáltal ez az álláspont két kérdést nem vesz figyelembe. A Tomra-ügytől eltérően a Bizottság a vitatott határozatban igenis elvégzett egy kiterjedt AEC-elemzést. Még lényegesebb, hogy a Törvényszék által értékelt egyéb körülmények nem támasztják alá egyértelműen a versenyre gyakorolt valószínű hatás megállapítását. E körülmények között számomra egyértelmű, hogy az AEC-tesztet mint irreleváns körülményt nem lehet egyszerűen figyelmen kívül hagyni.

170. Következésképpen a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot, amikor a Bizottság által a vitatott határozatban a körülmények összessége értékelésének részeként elvégzett AEC-elemzést nem vette figyelembe.

171. Az alkalmasság Törvényszék által elvégzett másodlagos értékelésével kapcsolatos elemzésem zárásaként az alábbiakat jegyzem meg.

172. Az említett értékelésben figyelembe vett körülmények nem erősíthetik meg a versenyre gyakorolt hatást. Az értékelés legfeljebb arra mutat rá, hogy a kifogásolt magatartás versenyellenes piaclezáró hatása elméletileg lehetséges, azonban a hatást mint olyat nem igazolja. Főszabály szerint a körülmények összessége értékelésének legalábbis figyelembe kell vennie a kifogásolt magatartás piaci lefedettségét és időtartamát. Ezenfelül szükség lehet más olyan körülmények figyelembevétele is, amelyek esetenként eltérőek lehetnek. A jelen ügyben pontosan amiatt, hogy az AEC-tesztet a Bizottság a vitatott határozatban elvégezte, a teszt nem hagyható figyelmen kívül annak megállapítása során, hogy a kifogásolt magatartás alkalmas lehet-e versenyellenes piaclezáró hatás kifejtésére. A releváns körülmények értékelésének egészében véve lehetővé kell tennie számunkra annak megállapítását – kellő valószínűséggel –, hogy a szóban forgó vállalkozás visszaélt-e az erőfölényével az EUMSZ 102. cikkbe ütköző módon. Amennyiben ez nem igazolható például az alacsony piaci lefedettség, a kifogásolt megállapodások rövid időtartama vagy az AEC-teszt pozitív eredménye miatt, a versenyre gyakorolt tényleges, illetve potenciális hatások alaposabb gazdasági elemzését kell elvégezni a visszaélés megállapítása céljából.

¹⁰⁷ Post Danmark II ítélet, 55–58. pont.

¹⁰⁸ Lásd: Post Danmark II ítélet, 57. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

¹⁰⁹ Lásd: Tomra-ítélet, 73–80. pont.

c) Következtetés

173. Arra a következtetésre jutottam, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot, először is amikor megállapította, hogy a „kizárólagossági engedmények” az engedmények olyan különálló és egyedi kategóriáját alkotják, amelynek esetében nincs szükség a körülmények összességének értékelésére az EUMSZ 102. cikkel ellentétes erőfölénnyel való visszaélés megállapításához. Másodszor, tévesen alkalmazta a jogot az alkalmasság másodlagos értékelése során is, amikor a körülmények összessége alapján nem támasztotta alá, hogy a fellebbező által kínált engedmények és kifizetések minden valószínűség szerint versenyellenes piaclezáró hatással bírtak.

174. Következésképpen az első jogalapnak helyt kell adni.

C – A második fellebbezési jogalap: piaci lefedettség a vállalkozás erőfölénnyel való visszaélésének megállapítása kapcsán

1. A felek fő érvei

175. A második fellebbezési jogalap keretében a fellebbező előadja, hogy az első jogalappal kapcsolatban levont következtetéstől függetlenül magatartásának piaci lefedettsége semmi esetre sem tette lehetővé az Intel számára, hogy korlátozza a versenyt 2006 és 2007 folyamán. Abban az időszakban a jogsértés kizárólag az MSH-t és a Lenovót érintette. A fellebbező véleménye szerint a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot, amikor úgy ítélte meg, hogy mivel a Bizottság a 2002–2007-es évekre egységes és folyamatos jogsértést állapított meg a vitatott határozatban, a jogsértés 2006-ra és 2007-re vonatkozó megállapítása a 2002 és 2007 közötti teljes időszakra vonatkozó átlagos piaci lefedettségre alapozható (a szóban forgó két évben tanúsított magatartás piaci lefedettsége helyett).¹¹⁰

176. A Bizottság rámutat arra, hogy a második fellebbezési jogalap pusztán az első jogalap kiegészítése. Az ugyanis teljesen azonos feltevésekre épül. Az említett intézmény úgy ítéli meg, hogy a piaci lefedettség irreleváns az Intel által kínált engedmények versenykorlátozásra való alkalmasságának megállapítása szempontjából: az Intel gyakorlatainak piaci lefedettsége kizárólag annyiban kapcsolódik ide, amennyiben e gyakorlatok ténylegesen korlátozták a versenyt. A 2006-ban és 2007-ben megcélzott OEM-ek stratégiai jelentősége folytán az Intel gyakorlatainak jelentősége nem mérhető pusztán a piaci lefedettséget alapul véve. Ebben az összefüggésben a Bizottság érvelése szerint az e két évben fennálló piaci lefedettséget az AMD-nek a CPU világpiacáról történő kizárására irányuló átfogó stratégia létezésével összefüggésben megvalósított egységes és folyamatos jogsértés alapján kell megvizsgálni.

2. Elemzés

177. A fentiekben arra a következtetésre jutottam, hogy a Törvényszék az alkalmasságnak a körülmények összessége alapján történő, másodlagos értékelése során tévedett. Közelebbről tévesen értékelte a piaci lefedettséget, mivel nem ismerte el, hogy a 14%-os lekötött piaci részesedés alkalmatlan annak jogilag megfelelő módon történő megállapítására, hogy a kifogásolt magatartás versenykorlátozásra alkalmas. Pusztán ezen az alapon a második jogalapnak is helyt kell adni.

¹¹⁰ A megtámadott ítélet, 192. és 193. pont.

178. Mindazonáltal úgy vélem, ez a jogalap megérdemel egy rövid elemzést. Már csak azért is, mert a Törvényszék egységes és folyamatos jogsértés fennállásával kapcsolatos megállapításai a 2006-os és 2007-es éveket érintő jogsértés megállapításának is alapját képezik. Valójában a Törvényszék úgy ítélte meg, hogy a piaclezárásra irányuló átfogó stratégián alapuló egységes és folyamatos jogsértéssel összefüggésben az átlagos lekötött piaci részesedés globális értékelése elegendő annak megállapításához, hogy a szóban forgó magatartás alkalmas volt versenyellenes piaclezárásra.¹¹¹

179. Következésképpen a jelen fellebbezési jogalap kritikus pontja az egységes és folyamatos jogsértés fogalma által az egyetlen vállalkozás által tanúsított magatartás versenykorlátozásra való alkalmasságának értékelésében betöltött szerep meghatározása. Konkrétabban felmerül az a kérdés, hogy e fogalom alkalmazásával orvosolható-e az a körülmény, hogy a piaci lefedettség túlzottan kismértékű ahhoz, hogy önmagában megalapozza az adott időszakban a kifogásolt magatartás versenykorlátozásra való alkalmasságát.

180. A Bíróság ítélkezési gyakorlatában az egységes és folyamatos jogsértés fogalmát különösen az EUMSZ 101. cikkkel összefüggésben alkalmazza a versenyellenes magatartás számos elemének a végrehajtás szempontjából egyetlen egységes és folyamatos jogsértés keretében történő megragadásához. E tekintetben a mögöttes elgondolás a hatékony végrehajtás biztosítása azokban az esetekben, amelyekben a jogsértések olyan versenyellenes gyakorlatok összességéből állnak, amelyek különböző formákat ölthetnek és az idő múlásával akár formálódhatnak is.¹¹²

181. Más szóval a cél az olyan szerencsétlen végrehajtási kifejelet elkerülése, amikor a ténylegesen a versenykorlátozásra irányuló átfogó terv részét képező, az EUMSZ 101. cikk szerinti számos megállapodást és összehangolt magatartást külön kezelnek. Emiatt az egységes és folyamatos jogsértés fogalmának használata mérsékli a bizonyítási terhet, amely a vizsgálat tárgyát képező versenyellenes gyakorlatok folyamatos jellege igazolásának szükségességével kapcsolatban általában a végrehajtó hatóságokra hárul. Konkrétabban abban az esetben, ha egy hosszú időszak alatt megállapodások és gyakorlatok sora valósul meg, nem szokatlan, hogy e megállapodások és/vagy gyakorlatok terjedelme, formája és részes felei az adott időszak alatt megváltoznak. A Bizottságnak az egységes és folyamatos jogsértés fogalmának segítségül hívása nélkül magasabb bizonyítási küszöböt kellene elérnie. Számos különböző versenyellenes megállapodás és/vagy összehangolt magatartás fennállását kellene megállapítania és bizonyítania, valamint egyenként azonosítania kellene az ezekben részes feleket. A kifogásolt magatartások elkülönült kezelése egyes esetekben korábbi megállapodások és/vagy összehangolt magatartások elévüléséhez is vezethetne. Ez csökkentené a végrehajtás hatékonyságát.

182. Következésképpen az egységes és folyamatos jogsértés fogalma eljárási szabálynak minősül.

183. A versenyhatóságok bizonyítási terhének mérséklése révén a bíróság kiszabása szempontjából a fogalom különös jelentőséggel bír. Konkrétabban az, hogy bizonyos meghatározott időszakokra vonatkozó bizonyítékok előterjesztésére nem került sor, nem zárja ki a jogsértés hosszabb teljes időszakra történő megállapítását. Mindazonáltal ehhez az szükséges, hogy a megállapítást e vonatkozásban objektív és konzisztens jelek támasszák alá. A számos évet felölelő jogsértés vonatkozásában jellemzően annak bizonyítása, hogy a megállapodást különböző időszakok során alkalmazták, amelyek között akár hosszabb vagy rövidebb kihagyások is lehetnek, nem érinti a

¹¹¹ A megtámadott ítélet, 193., 1561. és 1562. pont.

¹¹² Ebből a szempontból lásd: 2012. december 6-i Bizottság kontra Verhuizingen Coppens ítélet, C-441/11 P, EU:C:2012:778, 41. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

megállapodás mint olyan fennállását. Ez így van, feltéve hogy a jogsértés részét képező e különböző tevékenységek egy célra irányultak, valamint egy egységes és folyamatos jogsértés keretébe illeszkedtek.¹¹³ Annak a körülménynek van ugyanis különleges jelentősége, hogy a Bizottság bizonyítani tudta a versenykorlátozásra irányuló átfogó terv létezését.¹¹⁴

184. Ezzel szemben az egységes és folyamatos jogsértés fogalmának használata nem terjeszti – és nem terjesztheti – ki a Szerződések szerinti tilalom alkalmazási körét.

185. A jelen esetben az egységes és folyamatos jogsértés fogalma teljesen más kontextusba lett beillesztve.¹¹⁵ A megtámadott ítéletben egyetlen vállalkozás által tanúsított olyan magatartást érintő jogsértés megállapítása érdekében alkalmazták azt, amellyel kapcsolatban nem győződtek meg arról, hogy a magatartás önmagában alkalmas a belső piacon a verseny korlátozására.

186. A fenti eljárással kapcsolatban kételyeimet kell kifejeznem.

187. Alapvetően, mint azt a fellebbező megjegyzi, az egységes és folyamatos jogsértés fogalmának alkalmazása a jogszerű magatartást nem alakíthatja át jogsértéssé.

188. Mindazonáltal, tekintve, hogy a Bizottság megállapította az egységes és folyamatos jogsértés elkövetését, a Törvényszék ezt elegendőnek tekintette a 2002 és 2007 közötti időszakban lezárt piaci részesedés átlagának átfogó értékeléséhez.¹¹⁶ Ennek alapján irrelevánsnak minősítette azt a körülményt, hogy a piaci lefedettség jelentősen kisebb volt 2006-ban és 2007-ben, mint az átlagos lekötött piaci részesedés (14%).

189. Más szóval a Törvényszék az anyagi jogi kritériumot egy eljárásjogival helyettesítette. Az általa paradox módon a kifogásolt magatartás versenyellenes piaclezárásra való alkalmasságának megállapításában relevánsnak tartott, elegendő piaci lefedettséget elvetette és az egységes és folyamatos jogsértés kritériumával helyettesítette. Ez egyszerűen nem állhatja meg a helyét. Vagy elfogadjuk, hogy a piaci lefedettség egyáltalán nem számít, és az uniós versenyszabályok a hatások helyett a formát szankcionálják (fent elmagyaráztam, hogy ez miért nem tartható megoldás), vagy pedig azt komolyan figyelembe kell venni a körülmények összességének értékelése során.

190. Ennek során a Törvényszék elmulasztotta megvizsgálni, hogy a szóban forgó magatartás alkalmas volt-e arra, hogy a szóban forgó teljes időszak során korlátozza a versenyt.

191. Mindenesetre, ha ezt megvizsgálja, arra a következtetésre jutott volna, hogy az ilyen kismértékű lekötött piaci részesedés a kifogásolt magatartás versenykorlátozásra való alkalmasságának megállapítása szempontjából nem bír döntő jelentőséggel.

192. A 14%-os piaci részesedéssel kapcsolatban a fenti 143. pontban tett észrevételhez hasonlóan nem zárható ki, hogy bizonyos körülmények között egy 5%-nál alacsonyabb lekötött piaci részesedés is elegendő lehet a versenytársak kizárásához. Bárhogy is legyen, az alkalmasság értékelésével összefüggésben e piaci részesedés egyszerűen nem dönti el a kérdést. Ahogyan azt kifejtettem, nem feltételezhető (a magatartás formája alapján), hogy bizonyos megállapodásokra az

113 Lásd: 2012. december 6-i Bizottság kontra Verhuizingen Coppens ítélet, C-441/11 P, EU:C:2012:778, 72. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat. Lásd továbbá: 2004. január 7-i Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ítélet, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P és C-219/00 P, EU:C:2004:6 (a továbbiakban: Aalborg-ítélet), 260. pont.

114 Lásd például: Aalborg-ítélet, 260. pont.

115 E fogalom jogszerűséggel kapcsolatos alkalmazása tekintetében lásd a lenti 319. és azt követő pontokat.

116 A megtámadott ítélet, 193. pont.

EUMSZ 102. cikkben meghatározott tilalom a lekötött piaci részesedés kellő figyelembevétel nélkül vonatkozzon. Olyan körülmények között, amikor a lekötött piaci részesedés nem nyújt a versenyre gyakorolt valószínű hatást illetően perdöntő bizonyítékot, a visszaélés megvalósulásának megállapításához a szóban forgó magatartás tényleges, illetve potenciális hatásait kell értékelni.

193. Ismételten, amennyiben a piaci lefedettség egy meghatározott időszakban a versenyre gyakorolt valószínű hatást illetően nem tekinthető perdöntőnek, e kérdés nem orvosolható az egységes és folyamatos jogsértés fogalmának alkalmazásával. Ahogyan azt maga a fogalom is sugallja, ahhoz, hogy számos magatartás egyetlen egységes és folyamatos jogsértést valósítson meg, inkább az szükséges, hogy az egyes magatartások önmagukban is jogsértésnek minősüljenek. Másként megfogalmazva, e magatartásnak a teljes érintett időszakban jogsértést kell megvalósítania.

194. Következésképpen a második fellebbezési jogalapnak is helyt kell adni.

D – A harmadik fellebbezési jogalap: egyes engedmények „kizárólagos engedményekként” történő minősítése

1. A felek fő érvei

195. Az ACT által támogatott fellebbező előadja, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot, amikor a HP-vel és a Lenovóval megkötött engedménymegállapodásokat „kizárólagossági engedményeknek” minősítette. Noha ezek az engedmények a HP vállalati asztali gépeinek 95%-át és a Lenovo notebookok 80%-át érintette, összességében véve e két vállalkozás CPU beszerzéseinek csak kisebb részét tették ki. Az Intel lényegében azt állítja, hogy mivel a kizárólagossági követelmény ezen engedményekhez az érintett OEM-ek CPU szükségleteinek bizonyos *szegmenseit* érintően kapcsolódott, a szóban forgó engedmények „kizárólagossági engedményekként” való besorolása jogilag téves. A fellebbező véleménye szerint a Törvényszék tévesen állapította meg, hogy ez a vásárló *összes* szükségletének „teljes egészében vagy jelentős részben” történő kielégítésével egyező hatással bír. Pontosabban ez a megközelítés ténylegesen megfosztja a „teljes egészében vagy jelentős részben” követelményét minden szigorától: az EUMSZ 102. cikknek a Törvényszék általi megközelítése szerint automatikusan elítélendő „kizárólagossági engedmények” fogalma hatókörének indokolatlan kiterjesztéséhez vezet.

196. A Bizottság a jelen fellebbezési jogalap elutasítását kéri két okból. Egyrészt az OEM-ek beszerzésének szabadsága bizonyos szegmensekben nem semlegesítheti a CPU piac egy szegmensében az OEM-ek saját beszerzési forrásuk megválasztásával kapcsolatos szabadságának korlátozását. Másrészt a Bizottság előadja, hogy az Intel tévesen értelmezte a Bíróság vonatkozó ítélkezési gyakorlatát, amely szerint az erőfölényben lévő vállalkozás versenytársainak képesnek kell lenniük érdemben versenyezni a teljes piacon.

2. Elemzés

197. Hasonlóan a második fellebbezési jogalaphoz, a harmadik fellebbezési jogalap is szorosan kapcsolódik az elsőhöz. Lényegében azt a kérdést veti fel, hogy a Törvényszék helyesen ítélte-e meg, hogy a fellebbező által a HP és a Lenovo részére kínált engedmények „kizárólagos engedményeknek” minősíthetők.¹¹⁷

¹¹⁷ A megtámadott ítélet, 134. és 137. pont.

198. A fentiekben kifejtettem, hogy miért nincs külön „kizárólagossági engedmény” kategória. A hűségengedményekre – ideértve (többek között) a Törvényszék által „kizárólagossági engedményként” meghatározott engedményeket – jogellenességi vélelem vonatkozik. Egyik lehetséges oka annak, hogy egy engedmény miért minősül hűségengedménynek, az, hogy olyan követelményen alapul, amely szerint a vásárlónak a szükségleteit „teljes egészében vagy jelentős részben” az erőfölényben lévő vállalkozáson keresztül kell kielégítenie.¹¹⁸ Mindazonáltal a forma önmagában nem határozza meg az ilyen engedmények sorsát. Ez azért van így, mert a körülmények összességét figyelembe kell venni annak megállapítása előtt, hogy a kifogásolt magatartás erőfölénnyel való visszaélésnek minősül-e. Következésképpen abban az esetben, ha a Bíróság a fellebbező első jogalapjának – javaslatomnak megfelelően – helyt ad, nem szükséges megvizsgálni a harmadik joglapot.

199. Mindazonáltal a harmadik jogalap továbbra is jelentős marad, ha a Bíróság az első joglapot elutasítja, és megállapítja, hogy a „kizárólagossági engedményeket” meg kell különböztetni a hűségengedmények más típusaitól.

200. Amennyiben a Bíróság erre a következtetésre jut, a „teljes egészében vagy jelentős részben” követelménye ezen engedmények értékelésében alapvetően fontos szerepet tölt be. Ezt az indokolja, hogy kizárólag a vásárló szükségleteinek „teljes egészében vagy jelentős részben” az erőfölényben lévő vállalkozáson keresztül történő kielégítésétől függő engedmények tartoznak a „kizárólagossági engedmények” gyűjtőfogalmába.

201. Ezt szem előtt tartva az alábbi észrevételt teszem.

202. Például ami a HP-t illeti, az a kizárólagossági feltétel, hogy a HP köteles a vállalati asztali számítógépekhez kapcsolódó x86-os CPU beszerzéseinek 95%-át a fellebbezőn keresztül lebonyolítani. Ez bizonyosan megfelel a CPU szükségletek „teljes egészének vagy jelentős részének” az adott szegmensben. Mindazonáltal a képet zavarossá teszi az a körülmény, hogy az említett 95% láthatólag a HP összes CPU szükséglete hozzávetőlegesen 28%-ának felel meg.¹¹⁹ Mint azt a fellebbező kifejti, aligha állítható, hogy ez megfelel a „teljes egészében vagy jelentős részben” követelménynek.

203. E tekintetben a Törvényszék megtámadott ítéletben tett megállapítása szerint irreleváns, hogy az a feltétel, amely szerint a vásárlónak a szükségleteit „teljes egészében vagy jelentős részben” az erőfölényben lévő vállalkozáson keresztül kell kielégítenie, a teljes piacra vagy annak egy meghatározott szegmensére vonatkozik-e.¹²⁰ E megközelítés igazolása érdekében a Törvényszék hivatkozott a Tomra-ítéletre. A Bíróság ez utóbbi ügyben tett megállapítása szerint a versenytársaknak képeseknek kell lenniük érdemben versenyezni a teljes piacon és nem csak annak egy részén. Mindazonáltal ez a megállapítás nem szól arról, hogy a „teljes egészében vagy jelentős részben” kritériumot hogyan kell értelmezni. Inkább ahhoz kapcsolódik, hogy a piac jelentős részének valamely erőfölényben lévő vállalkozás általi lezárása igazolható-e, ha a piac megszerzhető része elegendő nagyságú ahhoz, hogy meghatározott számú versenytársat befogadjon.¹²¹

204. A jelen ügy erre a kérdésre nem vonatkozik. A jelen ügyben az a kérdés, hogy a „teljes egészében vagy jelentős részben” követelménye a releváns termékpiac egy meghatározott részéhez is kapcsolódhat-e.

118 Lásd: Hoffmann-La Roche ítélet, 89. pont; Tomra-ítélet, 70. pont.

119 Lásd a megtámadott ítéletnek különösen a HP-re vonatkozó 126. és 129. pontját és a Lenovóra vonatkozó 137. pontját.

120 A megtámadott ítélet, különösen a 132. és 133. pont.

121 Lásd: Tomra-ítélet, 42. pont.

205. A vitatott határozat a releváns termékpiac meghatározása során nem tett különbséget a vállalati számítógépekben és a magánszemélyek részére tervezett számítógépekben használt CPU-k között. Ezt az indokolta, hogy egy konkrét számítógéptípus esetén a vállalati/kereskedelmi szegmensben és a privát/fogyasztói szegmensben azonos CPU-kat lehet használni.¹²² A szegmensek közötti behelyettesítés lehetősége alapján a piac nem osztható fel.

206. Ezen a ponton a megtámadott ítéletben a Törvényszék megjegyezte, hogy az a kérdés, hogy a vállalati szegmensben használt CPU-k eltérnek-e a magánszemélyeknek szánt számítógépekben felhasznált x86-os CPU-któl, a jelen összefüggésben nem releváns. Nézete szerint, még ha e CPU-k felcserélhetők is lennének, az érintett OEM-ek beszerzési döntése akkor is jelentősen korlátozott lett volna az érintett szegmensben.¹²³

207. Ez az érv első látásra meggyőző.

208. Ugyanakkor figyelmen kívül hagy egy fontos kérdést: a megtámadott ítéletben foglalt érvelés a HP (és a Lenovo) álláspontjából indul ki az AMD álláspontja helyett. Az AMD szempontjából teljességgel irreleváns, hogy a HP és a Lenovo döntési szabadsága jelentősen egy szegmensre korlátozódik-e, vagy sem, tekintettel arra, hogy a HP és a Lenovo az Intel vásárlói, nem pedig versenytársai.

209. Valójában azt kell kihangsúlyozni, hogy a fellebbező versenytársának minősülő AMD-vel szembeni kizáró magatartással van dolgunk a fellebbező vásárlóinak kizsákmányolása helyett. Ami az AMD szempontjából (következésképpen annak megállapítása szempontjából, hogy a kifogásolt magatartás az EUMSZ 102. cikkel ellentétes erőfölénnyel való visszaélésnek minősül-e) számít, az az Intel által nyújtott engedmények és kifizetések eredményeként lekötött szükségletek teljes százalékos aránya.

210. Ahogyan arra az ACT rámutatott, nem számít, hogy egyes szükségletek beszerzésére egyetlen konkrét szegmens kapcsán kerül-e sor. Az számít, hogy a szóban forgó OEM-ek továbbra is jelentős mennyiségeket szerezhetnek-e be az Intel versenytársaitól. Úgy tűnik, hogy a jelen ügyben ez a helyzet: a HP és a Lenovo továbbra is jelentős mennyiségű x86-os CPU-t szerezhetett be az AMD-től. Az, hogy a vállalkozás visszaélt-e erőfölényével a versenytárs kizsákmányolásával, nem függhet a piac látszólag önkényes felosztásától.

211. E megvilágításban látszólag nehezen érvelhetünk azzal, hogy a HP esetében a vállalati asztali számítógépek 95%-át érintő kizárólagosság követelménye a HP teljes szükségletei 28%-ánál bármivel is többnek felelne meg. Hasonló logika alapján a Lenovo hordozható számítógépeivel kapcsolatos kizárólagosság nem azonos a *teljes körű* kizárólagossággal. Egészen egyszerűen a „teljes egészében vagy jelentős részben” követelménye ilyen körülmények között nem teljesülhet.

212. Vállalva, hogy a nyilvánvalót taglalom, a megtámadott ítéletben alkalmazott megközelítés aligha igazolható eredményt hoz: a releváns piacnak a vásárló teljes szükségletének jelentéktelen részét (mondjuk a vita kedvéért 3%-át) képező szegmensét érintő „kizárólagossági engedmény” is automatikusan elítélhető.

213. Ennélfogva arra a következtetésre jutottam, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot a fellebbező által a HP és a Lenovo részére nyújtott engedmények minősítését illetően.

214. Függetlenül attól, hogy a Bíróság egyetért-e az első és a második fellebbezési joggal kapcsolatos álláspontommal, a harmadik fellebbezési jogalapnak helyt kell adni.

¹²² A vitatott határozat, (831) preambulumbekkezdés. Lásd továbbá a megtámadott ítélet 133. pontját.

¹²³ A megtámadott ítélet, 133. pont.

E – A negyedik fellebbezési jogalap: a védelemhez való jog

1. A felek fő érvei

215. A negyedik jogalap a fellebbezőnek az Európai Unió Alapjogi Chartájának (a továbbiakban: Charta) 47. cikkében foglalt védelemhez való jogára vonatkozik. Az Intel előadja, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot annak megállapításakor, hogy nem történt eljárási hiba 2006-ban D1-gyel, a Dell felső vezetőjével a vitatott határozat meghozatalához vezető vizsgálat során tartott találkozót (a továbbiakban: a kérdéses találkozó) illetően.

216. E tekintetben a fellebbező először is előadja, hogy a Törvényszék tévesen állapította meg, hogy a kérdéses találkozó nem az 1/2003 rendelet 19. cikke szerinti kikérdezés volt. Másodszor azt állítja, hogy a Törvényszék tévesen állapította meg, hogy noha a Bizottságnak rögzítenie kellett volna a kérdéses találkozót annak fontossága miatt, a megfelelő ügyintézés elvének e mulasztásban megnyilvánuló megszegését orvosolta a feljegyzés egy nem bizalmas jellegű változatának az aktához csatolása (a Bizottság belső emlékeztetője) (a továbbiakban: belső feljegyzés), amelyhez a fellebbező hozzáférést kapott. Harmadszor azzal érvel, hogy a Törvényszék tévedett a másodlagos értékelése során abban a kérdésben, hogy a megtámadott ítéletben azonosított típusú eljárási hiba a vitatott határozat annyiban történő megsemmisítésének alapjául szolgálhat-e, amennyiben az a fellebbező által a Dell-lel szemben tanúsított magatartásra vonatkozik.

217. Elsődlegesen a Bizottság azzal érvel, hogy a negyedik fellebbezési jogalap hatástalan, mivel az Intel nem vitatta a megtámadott ítélet azon megállapítását, hogy a Dellnek nyújtott engedmények „kizárólagossági engedmények”. A Bizottság nézete szerint ez a jogalap nem fogadható el, mivel az a kérdés, hogy a megfelelő ügyintézés elvének megsértése orvosolható-e azzal, ha az Intel hozzáférést kap a belső feljegyzés nem bizalmas változatához, a kérdéses találkozó jelentőségének és az elkészített feljegyzés megfelelőségének értékelésétől függ. Ezek ténybeli kérdések, és nem esnek a fellebbezés során végzett felülvizsgálat alá.

218. Másodlagosan az Intel érvei megalapozatlanok: az Intel nem hozott fel olyan releváns érvet, amely megkérdőjelezné a megtámadott ítéletben a belső feljegyzéssel kapcsolatban elvégzett értékelést. A Bizottság azt is előadja, hogy a vitatott határozat elsősorban olyan okirati bizonyítéokra alapozott, amelyeket a kérdéses találkozó semmilyen körülmények között nem helyezhetett eltérő megvilágításba.

2. Elemzés

219. Mindjárt az elején hangsúlyozni kell, hogy a negyedik fellebbezési jogalap semmi esetre sem hatástalan vagy elfogadhatatlan ebben a kérdésben, ahogyan azt a Bizottság kifejtette.

220. E fellebbezési jogalappal az Intel konkrétan azt állítja, hogy a jogsértés megállapítását a Dell vonatkozásában meg kell semmisíteni, mivel a jogsértés alapját képező ténymegállapítást a védelemhez való jog megszegése érvénytelenné tette. Ez jogkérdés, amelyben a Bíróság dönthet és döntenie kell. E tekintetben irreleváns a megtámadott ítéletben foglalt azon minősítés, amely szerint az Intel által a Dell részére nyújtott engedmények kizárólagosságához kötődnek, akár vitatják azt, akár nem. A fentiekben kifejtettem, hogy a releváns körülmények összességének vizsgálata nélkül nem tehető olyan megállapítás, amely szerint a szóban forgó engedmények (függetlenül azok „címkézésétől”) jogellenesek. Maga a Bizottság a tárgyaláson elismerte, hogy elviekben a „kizárólagossági engedmények” szóban forgó vállalkozás általi nyújtása is lehet indokolt. Hasonlóképpen, az a körülmény, hogy a felek egyetértenek abban, hogy a Bizottság nem vette alapul a kérdéses találkozó szerzett információkat az Intel megvádolásához, lényegtelen: az nem érinti a találkozó esetleges

felmentő értékét.¹²⁴ Még alapvetőbben az a kérdés, hogy a védelemhez való jog megsértése megtörtént-e, teljes mértékben független attól, hogy a (potenciális) megsértés a vitatott határozat lényeges tartalmát érintette-e.

221. Egészen egyszerűen kevésbé számít – ha számít egyáltalán –, hogy az Intel által nyújtott engedményeket hogyan minősítették, vagy hogy milyen bizonyítékot használtak fel a fellebbező megvádolására, amennyiben a fellebbező védelemhez való jogát megsértették. Az egyetlen olyan dolog, amelyről a Bíróságnak meg kell bizonyosodnia, az, hogy a fellebbező bizonyította-e, hogy jobban tudott volna gondoskodni a saját védelméről, ha hozzáfért volna a kérdéses találkozóról készített feljegyzéshez. E kérdés kezelése céljából a Bíróságnak többek között mérlegelnie kell, hogy a belső feljegyzés – amelyet a fellebbezővel megkésve, csak az elsőfokú eljárásban közöltek – „orvosolhatta-e” a korábbi szabálytalanságot, amely abból eredt, hogy a Bizottság határozata nem rögzítette a kérdéses találkozót. Ez az oka annak, hogy nem győz meg a Bizottság azon érvelése, amely szerint a felperesnek a belső feljegyzést érintő érvei valójában ténymegállapításokat vonnak kétségbe.

222. Ahogyan azt az alábbiakban ki fogom fejteni, a negyedik jogalaphoz valójában helyt kell adni.

a) A kérdéses találkozó az 1/2003 rendelet 19. cikke szerinti kikérdezés volt

223. A fellebbező előadja, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot, amikor megállapította, hogy az 1/2003 rendeletnek a 773/2004 rendelet 3. cikkével összefüggésben értelmezett 19. cikkét nem sértették meg.¹²⁵ E tekintetben az Intel azzal érvel, hogy a megtámadott ítéletben a „hivatalos” és a „nem hivatalos” kikérdezések között alkalmazott megkülönböztetés jogilag téves. Nézete szerint ugyanez igaz arra a megállapításra is, hogy a Bizottság nem köteles a „nem hivatalos” kikérdezések rögzítésére.¹²⁶

224. Mielőtt megvizsgálánám ezt a különbségtételt, célszerűnek tartom röviden felidézni azokat a(z) eljárási) lépéseket, amelyek a kérdéses találkozóra vonatkozó belső feljegyzés fellebbezővel való közléséhez vezettek.

225. A megtámadott ítéletből kitűnik, hogy a közigazgatási eljárás során a Bizottság először tagadta, hogy D1-gyel találkozóra került volna sor. Az intézmény csak azt követően azt ismerte el, hogy volt egy találkozó, hogy az Intel bizonyította a kérdéses találkozó témái tájékoztató jellegű listájának létezését. Akkor a Bizottság továbbra is tagadta, hogy a találkozóról feljegyzés készült. Ugyanakkor néhány hónappal később a meghallgatási tisztviselő elismerte, hogy a belső feljegyzés létezett, miközben rámutatott arra, hogy a fellebbező nem jogosult a feljegyzéshez hozzáférni. Mindazonáltal a Bizottság 2008 decemberében „udvariasságból” megküldte az Intelnek a belső feljegyzés nem bizalmas változatát. E másolatban számos részt kikapartak. A Törvényszékhez benyújtott ez irányú kérelmet követően végül a feljegyzés bizalmas változatát közölték a fellebbezővel a Törvényszék előtti eljárás során 2013 januárjában.¹²⁷

226. Most viszont, rátérve az 1/2003 rendelet 19. cikkének értelmezésére, a kikérdezések lefolytatására vonatkozó hatáskör logikus következménye az 1/2003 rendeletben a Bizottság részére biztosított széles körű vizsgálati hatásköröknek. Felmerül a kérdés, hogy mindazonáltal korlátozottak-e e hatáskörök.

¹²⁴ E kérdéstről lásd a megtámadott ítélet 611. pontját.

¹²⁵ A megtámadott ítélet, 612. pont.

¹²⁶ A megtámadott ítélet, 614. és 615. pont.

¹²⁷ A megtámadott ítélet, 601. és 606. pont.

227. Ezek a korlátok egyértelműen azonosíthatók a vonatkozó rendelkezések szövege alapján. Kezdeként az 1/2003 rendelet 19. cikke szerint a Bizottság adatokat kérhet minden olyan természetes vagy jogi személytől, aki hozzájárul ahhoz, hogy a vizsgálat tárgyára vonatkozó információk beszerzése céljából kikérdezzék. Míg a 773/2004 rendelet 3. cikkének (1) bekezdése a kikérdezések rögzítésének jogi kötelezettségét rögzíti, a rendelet 3. cikkének (3) bekezdése szerint a Bizottság meghatározhatja a kikérdezett személyek által tett nyilatkozatok rögzítésének *módját*.

228. Ebben a megvilágításban eléggé egyértelműnek tűnik számomra, hogy ha a Bizottság kikérdezés lefolytatásáról dönt, nem mulaszthatja el a kikérdezés lényegének rögzítését. Ezzel szemben szabadon megválaszthatja a rögzítés *módját* (az alkalmazott adathordozót).

229. Ennek mint olyannak a megtámadott ítélet nem mond ellent.¹²⁸

230. A problémát inkább azt jelenti, hogy a megtámadott ítéletben a Törvényszék különbséget tett hivatalos és nem hivatalos kikérdezések között. Az 1/2003 rendeletben meghatározott jogi keretek között nem létezik ilyen különbségtétel.

231. Álláspontom szerint ez a különbségtétel igencsak problematikus. A Bizottság javára a vizsgálatának lefolytatásához új eszköz bíróság általi megalkotása lehetővé tenné azon szabályok Bizottság általi megkerülését, amelyeket a jogalkotó kifejezetten azért határozott meg, hogy szabályozza az ezen intézménynek a versenyszabályok megsértésével kapcsolatos vizsgálatokkal összefüggésben biztosított hatásköröket.

232. Ahogyan az az 1/2003 rendeletnek a 773/2004 rendelet 3. cikkével összefüggésben értelmezett 19. cikkéből egyértelműen kiderül, az egyik ilyen szabály az, hogy a vizsgálat tárgyával kapcsolatos kikérdezések során összegyűjtött információkat rögzíteni kell. Véleményem szerint egy harmadik féllel tartott találkozó, amelynek konkrét célja az ügy értékelése során felhasználandó érdemi információ gyűjtése, az 1/2003 rendelet 19. cikkének hatálya alá tartozik.

233. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a Bizottság semmilyen esetben sem érintkezhet harmadik felekkel nem hivatalos úton. Ahogyan az az 1/2003 rendelet 19. cikkének konkrét megfogalmazásából kitűnik, kizárólag a vizsgálat tárgyára vonatkozó információcserék tartoznak e rendelkezés hatálya alá. Amennyiben a Bizottság és a harmadik felek közötti információcsere *nem* kapcsolódik egy konkrét (rendszerint folyamatban lévő) vizsgálat tárgyához, nem áll fenn ezen információcserék rögzítésére irányuló kötelezettség.

234. Mindazonáltal a jelen ügyben nem látom, hogy a kérdéses találkozó mitől volna az 1/2003 rendelet 19. cikke szerinti kikérdezéstől eltérő.

235. A találkozó nem csak a Bizottság Intel által követett gyakorlatokkal kapcsolatos folyamatban lévő vizsgálatának tárgyára vonatkozott. Ahogyan azt a belső feljegyzés rögzíti, a láthatólag öt órán keresztül tartott találkozáson érintett témák a vizsgált ügy központi kérdésével foglalkoztak (nevezetesen, hogy az Intel által a Dell részére biztosított engedmények kizárólagosságon alapultak-e). Ami még fontosabb, hogy a kikérdezett személy a Dell egyik legfelsőbb szintű vezetője volt.¹²⁹

236. E tekintetben nem bír jelentőséggel, hogy a találkozó célja aláírt jegyzőkönyvek, illetve nyilatkozatok formájában bizonyíték gyűjtése volt-e, vagy sem, ahogyan azt a Bizottság állította.¹³⁰

¹²⁸ A megtámadott ítélet, 617. pont.

¹²⁹ A megtámadott ítélet, 621. pont. Lásd továbbá a 636. pontot a találkozón érintett témákat illetően.

¹³⁰ Lásd továbbá a megtámadott ítélet 617. pontját.

237. Amennyiben elfogadjuk, hogy kizárólag a harmadik felekkel történő ilyen érintkezések tartoznak az 1/2003 rendelet 19. cikkének hatálya alá, a Bizottságnak a kikérdezések rögzítési kötelezettség nélküli tartásával kapcsolatos mérlegelési jogköre jelentősen kiszélesedne. Ez azt is lehetővé tenné a Bizottság számára, hogy kiválaszthassa, mely bizonyítékokat tár az uniós versenyszabályok megsértésével gyanúsított vállalkozások elé: a Bizottságnak a kikérdezni kívánt személyt behívó vagy a találkozón részt vevő alkalmazottai szubjektív megítélésük alapján eldönthetnék, hogy mi szerepeljen az aktában és mi maradjon ki belőle.

238. Mindazonáltal az uniós jogalkotó az „iratbetekintési” jogot nem így találta ki. A szabály a bizonyítékok *teljes körű* feltárása, miközben egyes konkrét bizonyítékok fel nem tárása az 1/2003 rendelet 27. cikkének (2) bekezdése szerinti kivételt jelent. A 19. cikk Bizottság által javasolt értelmezése a 27. cikk (2) bekezdése hatástalanságának kockázatát idézné elő.

239. A tárgyaláson a Bizottság igyekezett megmagyarázni, hogy a harmadik felekkel való érintkezések közül melyeket köteles rögzíteni és melyeket nem. Szembetűnő módon, amikor a Bizottság megpróbálta megmagyarázni az álláspontját, úgy tűnt, mintha azt sugallná, hogy az 1/2003 rendelet 19. cikkének alkalmazásáról teljes mértékben saját belátása szerint dönthet. Az a körülmény, hogy a Bizottság ebben a kérdésben nem tudott egyértelmű választ adni a Bíróságnak, érthető: nagyon nehéznek tűnik a hivatalos és a nem hivatalos kikérdezések közötti különbségtételre alkalmas olyan kritériumot meghatározni, amely különbözik a jogszabályban rögzítettől, vagyis attól, hogy a kikérdezés a vizsgálat tárgyára vonatkozik-e.

240. Ugyanilyen jelentős az a körülmény, hogy a kikérdezés rögzítésével kapcsolatos döntés mentesülne az esetleges bírósági felülvizsgálat alól is. Mivel nincs írásos feljegyzés, hogyan ellenőrizték az uniós bíróságok, hogy a Bizottság betartja-e az 1/2003 rendelet rendelkezéseit, illetve hogy általánosabban teljeskörűen tiszteletben tartja-e a vizsgálatot érintett vállalkozások és természetes személyek jogait?

241. Ugyanis végeredményben a kikérdezések rögzítésével kapcsolatban a 733/2004 rendelet 3. cikkében szereplő követelmény két egymáshoz kapcsolódó indok miatt áll fenn. Ez a követelmény egyrészt biztosítja, hogy az uniós versenyszabályok megsértésével gyanúsított vállalkozások megszervezhessék saját védelmüket, másrészt pedig azt, hogy az uniós bíróságok *utólag* ellenőrizhessék, hogy a Bizottság a jogszabályban meghatározott keretek között gyakorolta-e vizsgálati hatásköreit.

242. A fenti indokok alapján szilárd meggyőződés, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot, amikor megállapította, hogy a Bizottság nem sértette meg az 1/2003 rendelet 19. cikkét azzal, hogy a kérdéses találkozót nem az e rendelkezés szerinti kikérdezésként szervezte meg, és elmulasztotta megfelelően rögzíteni azt.

b) A belső feljegyzés nem orvosolta az eljárási hibát

243. Ahogyan arra a fentiekben (216. pont) utaltam, a Törvényszék a megtámadott ítéletben nem állapította meg az 1/2003 rendelet 19. cikkének megsértését. Mindazonáltal – a kérdéses találkozó során kapott információ jelentőségére tekintettel – megállapította, hogy azt a Bizottságnak rögzítenie kellett volna. A Törvényszék álláspontja szerint ezzel megsértette a gondos ügyintézés elvét. E tekintetben a Törvényszék megállapította, hogy a jelen ügy körülményei között legalább a résztvevők nevét és a tárgyalt témák rövid összefoglalását tartalmazó rövid feljegyzést az aktába kellett volna helyezni. A fellebbező ezt követően betekintést kérhetett volna ebbe a dokumentumba.¹³¹

¹³¹ A megtámadott ítélet, 621. pont.

244. Mindazonáltal a Törvényszék álláspontja szerint a szóban forgó eljárási szabálytalanságot orvosolta az a körülmény, hogy a közigazgatási eljárás során a belső feljegyzés nem bizalmas változatát az Intel rendelkezésére bocsátották, és az Intelnek lehetőséget biztosítottak arra, hogy észrevételeket terjesszen elő a dokumentummal kapcsolatban. A feljegyzés, amelyet a Bizottság szolgálatainál az ügygel foglalkozó dolgozók részére a megtárgyalt kérdésekkel kapcsolatos belső emlékeztetőnek készítettek, tartalmazta a résztvevők nevét és „a tárgyalt témák rövid összefoglalóját”¹³².

245. A fellebbező érvelése szerint ez téves jogalkalmazásnak minősült nem pusztán amiatt, hogy a Bizottságnak rögzítenie kellett volna a kérdéses találkozó lényegét, hanem azért is, mert a feljegyzés a Törvényszék megállapításával ellentétben nem rögzítette „a tárgyalt témák rövid összefoglalóját”.

246. Egyetértek.

247. Főszabály szerint a megtámadott ítéletben ismertetett típusú feljegyzés semmilyen körülmények között nem orvosolhatja egy lényeges eljárási követelmény megsértését. Ahogyan azt a Törvényszék a megtámadott ítéletben elismerte, ez a feljegyzés alapvetően a találkozó során megtárgyalt témák rövid összefoglalására szorítkozik.¹³³ Ezzel szemben nem tartalmazza a kikérdezés lényegét. A Bizottság maga is elismeri ezt a tényt. Ugyanakkor még lényegesebb, hogy a feljegyzés nem tartalmazza a találkozó során a D1 által az abban hivatkozott kérdésekben adott információk tartalmát.

248. Véleményem szerint ez a feljegyzés nem orvosolhatja az 1/2003 rendeletnek a 773/2004 rendelet 3. cikkével összefüggésben értelmezett 19. cikkének megsértését.

249. Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy az aktában a kikérdezéssel kapcsolatban szereplő információnak elegendőnek kell lennie ahhoz, hogy biztosítsa az uniós versenyszabályok megsértésével vádolt vállalkozások védelemhez való jogának tiszteletben tartását. Ebben az ügyben nyilvánvalóan nem ez a helyzet. Ezt a kérdést a lenti 257. és azt követő pontokban fejtem ki részletesebben.

250. Következésképpen felmerül az a kérdés, hogy az 1/2003 rendeletnek a 773/2004 rendelet 3. cikkével összefüggésben értelmezett 19. cikkének megsértéséből eredő eljárási hiba a vitatott határozat jogellenességéhez vezethet-e a Dell-lel kapcsolatos megállapítások tekintetében. A Törvényszék döntésével¹³⁴ ellentétben a fellebbező úgy véli, hogy igen. Az ACT osztja ezt az álláspontot. Igaz, hogy a fellebbező előadása a megtámadott ítéletben a teljesség kedvéért szereplő érveléshez kapcsolódik. Következésképpen azzal lehet érvelni, hogy ezek az előadások nem hatásosak és nem idézhetik elő az ítélet hatályon kívül helyezését.¹³⁵ Mindazonáltal, amennyiben a Bíróság egyetért velem abban, hogy a Törvényszék tévesen állapította meg, hogy 1. a kérdéses találkozó nem minősült az 1/2003 rendelet 19. cikke szerinti kikérdezésnek, és hogy 2. a belső feljegyzés orvosolta a Bizottságnak a találkozó rögzítésének mellőzésére vonatkozó döntéséből eredő eljárási hibát, a Bíróságnak a megtámadott ítéletben az esetleges eljárási szabálytalanságok következményeivel kapcsolatban előadott érveket is figyelembe kell vennie.

c) A kérdéses találkozó rögzítése elmulasztásának következményei

251. A megtámadott ítélet szerint a jelen helyzet megkülönböztethető a fellebbező által elsődlegesen hivatkozott Solvay-ítélet¹³⁶ alapját képező helyzettől. Ez utóbbi ügyben a Bizottság a közigazgatási eljárás lezárását követően számos dokumentumot elvesztett. Az érintett vállalkozás a Bizottság előtti eljárás során nem tekintett be ezekben a dokumentumokba. Ilyen körülmények között a Bíróság úgy

¹³² A megtámadott ítélet, 622. pont.

¹³³ A megtámadott ítélet, 635. és 636. pont.

¹³⁴ A megtámadott ítélet, 664. pont.

¹³⁵ Lásd például: 2005. június 28-i Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság ítélet, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P és C-213/02 P, EU:C:2005:408 (a továbbiakban: Dansk Rørindustri ítélet), 148. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

¹³⁶ Lásd: 2011. október 25-i Solvay kontra Bizottság ítélet, C-109/10 P, EU:C:2011:686 (a továbbiakban: Solvay-ítélet).

határozott, hogy az ilyen eljárási hiba megalapozza a Bizottság határozatának megsemmisítését. Az ilyen megsemmisítésre irányadó mércét az alábbiak szerint határozta meg: az eljárási hiba megalapozza a határozat megsemmisítését, amennyiben nem zárható ki, hogy az (elvesztett) anyag az érintett vállalkozás számára lehetővé tette volna, hogy a tényállást a Bizottságtól eltérően, a saját védelme szempontjából hasznos módon értelmezze.¹³⁷

252. A Törvényszék álláspontja szerint mindazonáltal a Bíróság Solvay-ügyben tett megállapítása nem alkalmazható a jelenlegi tényállásra. Ez abból ered, hogy a Solvay-ítélettel ellentétben a kérdéses találkozó tartalmát vissza lehetett idézni.¹³⁸ Ez az oka annak, hogy az iratbetekintéssel kapcsolatos ítélkezési gyakorlat¹³⁹ alapján a Törvényszék megkövetelte az Inteltől annak valószínűsítését, hogy a Bizottság „elmulasztotta az olyan mentő körülmények rögzítését, amelyek ellentmondanak azon közvetlen okirati bizonyítékok tartalmának, amelyekre a Bizottság a [vitatott határozatban] támaszkodott, vagy legalább más megvilágításba helyezik azt”. A kérdéses találkozóon rendelkezésre bocsátott információ fontosságával kapcsolatos pusztá feltételezés azonban nem elegendő.¹⁴⁰

253. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint ugyanis, amennyiben a közigazgatási eljárás során az akta egy részéhez való hozzáférést megtagadják, abba azonban a bírósági eljárás során betekintést engedtek, főszabály szerint a releváns mérce az, hogy a visszatartott információ a vállalkozás védelme szempontjából így vagy úgy *hasznos lehetett volna-e*. Nem szükséges, hogy az információ tartalmában eltérő döntést eredményezett volna.¹⁴¹ Inkább azt kell bizonyítani, hogy a vállalkozás az eljárási hiba elmaradása esetén hatékonyabban tudott volna gondoskodni saját védelméről.¹⁴²

254. Ugyanakkor ez a szabály csak arra az esetre vonatkozik, ha a bizonyítás során nem használtak fel *közvetlen okirati bizonyítékot*. Amennyiben a Bizottság *közvetlen okirati bizonyítékot* vett alapul a megtámadott határozatban, az érintett vállalkozásnak bizonyítania kell, hogy a Bizottság elmulasztotta az olyan mentő körülmények rögzítését, *amelyek ellentmondanak a közvetlen okirati bizonyítékok tartalmának vagy legalább más megvilágításba helyezik azt*.¹⁴³ Más szóval, amennyiben a Bizottság az érintett vállalkozás megvádolásához közvetlen okirati bizonyítékot használ fel, a bizonyítási tehernek különösen nehéz eleget tenni.

255. Az a kérdés, hogy egy ilyen megközelítés általában véve indokolt-e, meghaladja a jelen indítvány kereteit. Mindazonáltal véleményem szerint a jelen ügyben e követelmény fellebbezővel szembeni megfogalmazása jogilag téves. Mégpedig azért, mert az érintett vállalkozásra ezáltal nehezedő bizonyítási tehernek egészen egyszerűen nem lehet eleget tenni. Ahogyan azt a Bíróság Solvay-ügyben tett megállapítása megköveteli, helyes megközelítésben fel kell tenni azt a kérdést, hogy már kezdetektől fogva kizárható-e, hogy az érintett vállalkozás által hozzá nem férhető információ hasznos lehetett volna-e a vállalkozás védelme szempontjából.

256. A jelen ügyben erre a kérdésre nemleges a válasz.

¹³⁷ Solvay-ítélet, 57–62. pont.

¹³⁸ A megtámadott ítélet, 630. pont.

¹³⁹ Lásd különösen: Aalborg-ítélet, 133. pont.

¹⁴⁰ A megtámadott ítélet, 629. pont.

¹⁴¹ 2002. október 15-i Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság ítélet, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P és C-254/99 P, EU:C:2002:582 (a továbbiakban: Limburgse Vinyl Maatschappij ítélet), 318. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat. Lásd továbbá: Aalborg-ítélet, 75. pont.

¹⁴² Lásd: 2003. október 2-i Thyssen Stahl kontra Bizottság ítélet, C-194/99 P, EU:C:2003:527, 31. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

¹⁴³ Lásd: Aalborg-ítélet, 133. pont. Lásd: 2010. július 1-jei Knauf Gips kontra Bizottság ítélet, C-407/08 P, EU:C:2010:389 (a továbbiakban: Knauf Gips ítélet), 23. és 24. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

257. A Solvay-ügyben nem volt elképzelhető a hiányzó fájlok tartalmának más forrásokból való helyreállítása. Ezenfelül a Bizottság maga is elismerte, hogy a hiányzó fájlok (pontosabban az információkérésekre adott válaszok) minden valószínűség szerint a vállalkozás védelme szempontjából releváns információt tartalmaztak.¹⁴⁴

258. A jelen ügyben a kérdéses találkozókat nem rögzítették megfelelően, ahogyan azt a fentiekben kifejtettem. Mindazonáltal a fellebbező hozzáférést kapott az aktához csatolt feljegyzés nem bizalmas változatához és az ügynevezett kísérő dokumentumhoz a közigazgatási eljárás során. Ez a dokumentum tartalmazta a kérdéses találkozó során D1-nek feltett kérdésekre a Dell által adott írásbeli válaszokat. Később, a Törvényszék előtti eljárás során a fellebbező betekinthetett a feljegyzés bizalmas változatába. E két dokumentumból – a Törvényszék álláspontja szerint – kellőképpen kiderült, hogy a találkozó során miről esett szó. E dokumentumok alapján a Törvényszék arra a következtetésre jutott, hogy a találkozó nem tárt fel olyan új mentő körülményt, amelyre a fellebbező a védekezésében hivatkozhatott volna.¹⁴⁵

259. Mindazonáltal az e dokumentumokból a kérdéses találkozókn történetekre vonatkozóan levonható információk továbbra is pusztán spekulatív jellegűek, ahogyan azt a megtámadott ítélet széles körben szemlélteti.¹⁴⁶ Ahogyan azt a megtámadott ítéletben rendelkezésre álló információ elemzése szemlélteti, amennyiben a találkozóról nincs megfelelő feljegyzés, nem lehet bizonyossággal megmondani, hogy mit tárgyaltak meg, és az milyen mértékben lehet mentő, terhelő vagy semleges hatású.¹⁴⁷

260. A bírósági felülvizsgálat nem alapulhat a bizonyítékokkal kapcsolatos feltevéseken.

261. Természetesen igaz, hogy – ahogyan arra a Bizottság rámutatott – annak elemzése, hogy a védelemhez való jog megsértése szükségszerűen a Bizottság határozatának megsemmisítését eredményezi-e, a szóban forgó vállalkozással szemben felhozott kifogásokkal, valamint az e kifogások alátámasztása érdekében közölt bizonyítékokkal kezdődik.¹⁴⁸ Máskülönben mindig lehetne azzal érvelni, hogy az aktában nem szereplő információ hasznos lehetett volna az érintett vállalkozás számára.¹⁴⁹

262. A jelen ügyben a Bizottság Intellel szemben felhozott kifogásait szem előtt tartva, a kérdéses találkozó jelentőségéhez nem férhet kétség. Ahogyan azt a Törvényszék megjegyezte, a belső feljegyzés és a kísérő dokumentum is azt mutatják, hogy a találkozókn olyan kérdések hangzottak el, amelyek jelentősek annak megállapítása szempontjából, hogy a Dell kapott-e a fellebbezőtől versenyellenes hűségengedményt.¹⁵⁰

263. Az ehhez hasonló helyzetekben a bizonyítási teher – általában véve – az érintett vállalkozásra hárul.¹⁵¹ Ahogyan azt a Bizottság megjegyzi, a vállalkozásnak be kell mutatnia a tényállást, és valószínűsítenie kell, hogy a közigazgatási eljárás során általa hozzá nem férhető dokumentumokat a saját védelmében felhasználhatta volna. Mindazonáltal ez akkor van így, ha a dokumentumokat a közigazgatási eljárás során visszatartották, és e dokumentumok tartalmát a Bíróság később meg tudta

144 62. és 64. pont.

145 Lásd például a megtámadott ítélet 631., 644., 658. és 660. pontját.

146 Lásd különösen a megtámadott ítélet 646. és 658. pontját.

147 A megtámadott ítélet, 632–660. pont.

148 Lásd: Solvay-ítélet, 59. pont.

149 Kokott főtanácsnok Solvay kontra Bizottság ügyre vonatkozó indítványa, C-109/10 P, EU:C:2011:256, 191. pont.

150 A megtámadott ítélet, 632. és azt követő pontok.

151 Kritikáért lásd a SKW Stahl-Metallurgie és SKW Stahl-Metallurgie Holding kontra Bizottság ügyre vonatkozó indítványom, C-154/14 P, EU:C:2015:543, 76. és 77. pont.

állapítani és felül tudta vizsgálni.¹⁵² Ahogyan azt Kokott főtanácsnok a Solvay-ügyben megjegyezte, ezt az indokolja, hogy ilyen körülmények között az érintett vállalkozás utalhat a számára hozzá nem férhető dokumentum szerzőire és jellegére. De nem csak ezt teheti. Még fontosabb, hogy az érintett vállalkozás ilyen körülmények között is még mindig leírhatja e dokumentumok *tartalmát*.¹⁵³

264. A jelen ügyben más a helyzet. A szerző személye és a találkozó jellege a belső feljegyzés alapján ismert. Ugyanakkor a Bizottság kérdéseire D1 által adott válaszok tartalma homályos marad. Ahogyan azt a Törvényszék megjegyezte, a belső feljegyzés és a kísérő dokumentum kétségkívül felfedték valamennyire a kérdéses találkozó tárgyalta konkrét témákat. Mindazonáltal ezek a dokumentumok nem elegendőek a rendelkezésre bocsátott bizonyítékok, nevezetesen a találkozóon ténylegesen elhangzottak *utólagos* felidézésére.

265. Noha a megtámadott ítélet nem foglalkozik kifejezetten a kérdéssel, csak abban az esetben juthatunk ellentétes következtetésre, ha D1 és a Dell egy és ugyanaz, és ha D1 csak megismételhetette a Dell tárgyalta témákkal kapcsolatos álláspontját. Figyelembe véve, hogy D1 a Dell felső vezetője, ez a feltételezés minden bizonnyal helyes lehet.

266. Mindazonáltal ez a feltevés helytelen is lehet.

267. A Bizottság tárgyaláson előadott javaslatával ellentétben ugyanilyen valószínű, hogy D1 előadta személyes álláspontját a kérdéses találkozó érintett témákkal kapcsolatban.¹⁵⁴ Egészen egyszerűen nem tudjuk. Ez az oka annak, hogy nem zárható ki, hogy a találkozó a Dellnek kínált engedmények feltételeességét eltérő, illetve valójában új megvilágításba helyezte. Ezen eshetőség elismerése helyett a Törvényszék a fellebbező részére azt az alkalmasint lehetetlen feladatot határozta meg, hogy bizonyítsa, a nem rögzített találkozó olyan mentő körülményt tárt fel, amely a Bizottság által kifogásainak alátámasztásaként rendelkezésre bocsátott bizonyítékot más megvilágításba helyezhette volna. Nyilvánvaló okokból megállapította, hogy a fellebbező ezt a feladatot nem tudta sikerrel megoldani.

268. Ez alapján arra a következtetésre kell jutnom, hogy a negyedik fellebbezési jogalaphoz is helyt kell adni.

269. Amennyiben a Bíróság nem értene egyet velem, akkor is óva inteném a negyedik fellebbezési jogalap elutasításától az alábbi indokokból.

270. Az érvelés kedvéért tegyük fel, hogy a kérdéses bizonyíték utólag felidézhető a jogilag megfelelő módon, mint azt a Törvényszék feltételezte a megtámadott ítéletben. A Törvényszék szerint a fellebbezőnek ezért bizonyítania kellett, hogy a kérdéses bizonyíték képes megkérdőjelezni azt a „közvetlen okirati bizonyítékot”, amelyet már elegendőnek tekintettek ahhoz, hogy az Intel elmarasztható legyen a Dellnek nyújtott engedményekkel kapcsolatos erőfölénnyel való visszaéléseért.¹⁵⁵ E megközelítés téves következtetésen alapul. Tévesen azt feltételezi, hogy a közigazgatási eljárás során visszatartott bizonyítéknak szükségszerűen gyengébb bizonyító erővel kell rendelkeznie, mint azon bizonyítéknak, amelyet a Bizottság a visszaélésre vonatkozó megállapításának alátámasztására terjesztett elő. Konkrétabban, a probléma a „közvetlen okirati bizonyíték” fogalmának a megtámadott ítéletben elvégzett túlságosan tág értelmezéséből ered.

271. Tudomásom szerint ezt a fogalmat a Bíróság kifejezetten nem határozta meg. Mindazonáltal az ítélezési gyakorlat hasznos irányutatást ad annak terjedelmét illetően.

152 Limburgse Vinyl Maatschappij ítélet, 318. és 324. pont; Aalborg-ítélet, 74., 75. és 131. pont; Knauf Gips ítélet, 23. és 24. pont.

153 Kokott főtanácsnok Solvay kontra Bizottság ügyre vonatkozó indítványa, C-109/10 P, EU:C:2011:256, 193. pont.

154 Lásd e tekintetben a megtámadott ítélet 572–575. pontját.

155 Lásd különösen a megtámadott ítélet 651–653. pontját.

272. Általában véve a közvetlen okirati bizonyíték fogalmát az ítélezési gyakorlat az EUMSZ 101. cikkel összefüggésben alkalmazza bizonyos olyan bizonyítéktípusok leírására (például a közvetett és a gazdasági bizonyítékkal szemben), amelyeket a Bizottság egy jogsértés elkövetésének megállapítására használ fel, például annak bizonyítására, hogy bizonyos vállalkozások az EUMSZ 101. cikkbe ütköző kartellben vagy ehhez kapcsolódó magatartás tanúsításában vettek részt.¹⁵⁶

273. A közvetett bizonyítékkal¹⁵⁷ ellentétben a közvetlen okirati bizonyíték főszabály szerint az uniós versenyszabályok, pontosabban az EUMSZ 101. cikk megsértésével gyanúsított vállalkozás(ok)tól ered. Az ilyen bizonyíték jellemzően dokumentum formáját ölti, amely önmagában utal a kartell vagy hasonló gyakorlat fennállására (vagy e vállalkozások ilyen gyakorlatban való részvételére). Ez a helyzet például a résztvevők közötti megállapodásról szóló emlékeztető, a résztvevők árképzéssel kapcsolatos elektronikus levélváltása vagy az ilyen gyakorlatokkal kapcsolatos tárgyalások jegyzőkönyvei esetében.¹⁵⁸ Amennyiben a Bizottság a jogsértés vagy a vállalkozás jogsértésben való részvételének megállapításához ilyen bizonyítékra támaszkodott, a szóban forgó határozat megsemmisítése céljából a vállalkozásnak kell bizonyítania, hogy a közigazgatási eljárás során elérhetővé nem tett bizonyítékok ellentmondanak az előterjesztett közvetlen okirati bizonyítékok tartalmának.¹⁵⁹

274. A vitatott határozatban a Dellnek nyújtott engedmények feltételelességének megállapításához a Bizottság által alapul vett bizonyíték a legjobb esetben is közvetett vagy valószínűsített bizonyíték.¹⁶⁰ Valójában nem hagyható figyelmen kívül az, hogy a jelen ügy tárgyát képező „kizárólagossági engedményeket” (ideértve a Dell részére nyújtott engedményeket) *de facto* kizárólagosságon alapulónak tekintették. Ezt az indokolta, hogy az engedmények nem egy formális kizárólagos beszerzési kötelezettségen alapultak.¹⁶¹ A Dell részére nyújtott engedmények feltételelessége (közvetetten) az engedmény mértékéből volt leszűrhető.¹⁶² Különös jelentőséget kapott a beszerzése egy részének másik versenytáron keresztül történő kielégítése kockázatának Dell általi szemlélete.¹⁶³ Vállalva, hogy a nyilvánvalót taglalom, ez a bizonyíték aligha jellemezhető „közvetlen okirati bizonyítékként” a szóban forgó engedmények feltételelességével kapcsolatban.

275. Álláspontom szerint a kizárólagos beszerzési kötelezettséget tanúsító bármely írásbeli dokumentum hiányában, ha valamennyi írásbeli bizonyítékot az EUMSZ 102. cikkel ellentétes erőfölénnyel való visszaélés „közvetlen okirati bizonyítékként” fogadjuk el, ez súlyosan aláássa az érintett vállalkozás védelemhez való jogát: a vállalkozásnak nem csupán azt kellene bizonyítania, hogy a közigazgatási eljárás során számára hozzáférhetetlen bizonyíték hasznos lett volna a védelmét illetően. Emellett a vállalkozásnak azt is bizonyítania kellene (ahogyan azt a Törvényszék a megtámadott ítéletben előírta), hogy a visszatartott bizonyíték ellentmond a Bizottság által a visszaélés megállapításának alátámasztására bemutatott bizonyíték tartalmának.

156 A kartellügyekben a közvetlen okirati bizonyítékokkal kapcsolatos vita tekintetében lásd: Guerrin, M. és Kyriazis, G., „Cartels: Proof and Procedural Issues”, *Fordham International Law Journal*, 16. kötet, 2. kiadás, 1992., 266–341. o., 299–301. o.

157 Lásd például: 1972. július 14-i Imperial Chemical Industries kontra Bizottság ítélet, 48/69, EU:C:1972:70, 65–68. pont (a továbbiakban: ICI-ügy); 1975. december 16-i Suiker Unie és társai kontra Bizottság ítélet, 40/73–48/73, 50/73, 54/73–56/73, 111/73, 113/73 és 114/73, EU:C:1975:174, 164. és 165. pont, a harmadik felek közötti levelezés bizonyítékként történő felhasználásáról.

158 Lásd például: Aalborg-ítélet, 158. pont az adott ügyben megtámadott ítéletre hivatkozva. Lásd továbbá: 2003. március 19-i CMA CGM és társai kontra Bizottság ítélet, T-213/00, EU:T:2003:76, 136. és azt követő pontok.

159 Lásd: Aalborg-ítélet, 133. pont, amelyben ezt a szabályt a Bíróság egyértelműen kifejezte.

160 A vitatott határozat tárgyát képező engedmények feltételelességének megállapítása érdekében a Bizottság bizonyos belső Intel dokumentumokra, konkrétan prezentációkra és elektronikus levelekre támaszkodott (a vitatott határozat (238)–(242) preambulumbekzdése); a Dell 18. cikk szerinti válaszára (a vitatott határozat (233)–(234) preambulumbekzdése); és bizonyos belső Dell dokumentumokra, nevezetesen belső prezentációkra és elektronikus levelekre (a vitatott határozatnak különösen a (222)–(227), (229) és (231) preambulumbekzdése). Lásd továbbá a megtámadott ítélet 444–515. pontját.

161 A Dell vonatkozásában lásd a megtámadott ítélet 440. pontját.

162 A vitatott határozat (950) preambulumbekzdése és a megtámadott ítélet 504–514. pontja.

163 A vitatott határozat, különösen a (221) és (323) preambulumbekzdés.

276. Erre tekintettel szilárd meggyőződésem, hogy a vitatott határozatban hivatkozott ilyen *közvetett* bizonyítékot teljes egészében kell értékelni (annak eldöntése előtt, hogy a bemutatott bizonyítékok *összességükben* elegendőek-e az erőfölénnyel való visszaélés bizonyításához). A vitatott határozat megsemmisítése céljából ilyen körülmények között az érintett vállalkozásnak egyszerűen azt kell bizonyítania, hogy a visszatartott bizonyítékot így vagy úgy saját védelmére használhatta volna fel, és nem azt, hogy a visszatartott bizonyíték ellentmond a Bizottság által a jogsértés megállapításának alátámasztására bemutatott bizonyíték tartalmának.¹⁶⁴

277. Következésképpen a negyedik fellebbezési jogalaprak a másodlagos értékelés szerint is helyt kell adni.

F – Az ötödik fellebbezési jogalap: joghatóság

1. A felek fő érvei

278. Az ötödik fellebbezési jogalappal az ACT által támogatott Intel előadja, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot, amikor megállapította, hogy a Bizottság joghatósággal rendelkezett az EUMSZ 102. cikknek az Intelnek a Lenovóval 2006-ra és 2007-re kötött megállapodásaira (a továbbiakban külön-külön: 2006. évi megállapodás, illetve 2007. évi megállapodás vagy együtt: Lenovo megállapodások) való alkalmazására. Egyrészt a 2006. évi megállapodás pénzügyi ösztönző nyújtásával bátorította a Lenovót arra, hogy elhalassza (majd végül lemondja) két AMD-alapú termék világpiacra történő bevezetését.¹⁶⁵ Másrészt a 2007. évi megállapodás olyan engedményekre vonatkozott, amelyeket az Intel abban az esetben kínált a Lenovo részére, ha a Lenovo úgy dönt, hogy a hordozható számítógépeibe a CPU-kat kizárólag az Inteltől szerzi be.¹⁶⁶ A fellebbező azzal érvel, hogy a Lenovo esetében az álcázatlan korlátozásokat és engedményeket az EGT területén nem is alkalmazta, és azok a területen kiszámítható, azonnali vagy lényeges hatást sem gyakoroltak.

279. A Bizottság úgy véli, hogy az ötödik jogalap nem megalapozott: a Törvényszék nem tévedett annak megállapításában, hogy a Bizottság joghatósággal rendelkezett az EUMSZ 102. cikknek a Lenovo megállapodásokkal kapcsolatos alkalmazására. A Bizottság azzal érvel, hogy a nemzetközi közjog szerint a joghatóság számos tényezőn alapulhat, feltéve, hogy kellő összefüggés áll fenn a kifogásolt magatartás és az érintett területen alkalmazandó szabályok között. E vonatkozásban a megvalósítási kritérium és a „minősített” hatások kritériuma csak két lehetséges módja ezen összefüggés megállapításának. A kritériumok alkalmazása esetén – a Bizottság állítása szerint – a megtámadott ítélet nem tár fel téves jogalkalmazást.

2. Elemzés

280. Ez a jogalap semmivel sem kisebb jelentőségű az eddig megvizsgáltaknál. A Bíróság számára örvendetes lehetőséget nyújt az ICI-ügyből eredő, majd ezt követően a Facellulóz-ítéletben¹⁶⁷ az uniós versenyjog területi alkalmazásával kapcsolatban kidolgozott ítélkezési gyakorlat irányának tisztázására. Ez lehetővé teszi a Bíróság számára, hogy tovább finomítson az ítélkezési gyakorlaton, és azt hozzáigazítsa a mai korhoz, amelyet a globális gazdaságok, integrált piacterek és bonyolult kereskedelmi minták jellemeznek.

¹⁶⁴ 2003. október 2-i Thyssen Stahl kontra Bizottság ítélet, C-194/99 P, EU:C:2003:527, 31. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

¹⁶⁵ A vitatott határozat, (560) preambulumbekzdés.

¹⁶⁶ A vitatott határozat, (561) preambulumbekzdés.

¹⁶⁷ Lásd: 1988. szeptember 27-i Ahlström Osakeyhtiö és társai kontra Bizottság ítélet, 89/85, 104/85, 114/85, 116/85, 117/85 és 125/85–129/85, EU:C:1988:447 (a továbbiakban: Facellulóz-ítélet).

281. Ezen a ponton fontos felhívni a figyelmet a Bíróság döntése valószínűsíthetően szélesebb körű következményeire. A területi joghatóság szabályainak túlzottan nagyvonalú értelmezése ugyanis a nemzetközi közjog – amellyel az uniós jogot összhangban kell értelmezni – szempontjából nem minden vita nélküli.¹⁶⁸ Ezért érdemes ezt a jogalapot egy tágabb kontextus keretébe helyezni.

282. Általánosságban véve a joghatóság (legalább) három különböző formát ölthet: szabályozási joghatóság, végrehajtási joghatóság és ítélkezési (vagy „bíróági”) joghatóság. Az Intel kétségbe vonja a Bizottság joghatóságát az uniós versenyjognak olyan egyedi magatartásra való alkalmazására, amely a joghatásokat alkalmasint az Európai Uniót kívül kiváltó megállapodásokból ered. Következésképpen a jelen eljárás nem vonatkozik az Unió területén kívüli fizikai végrehajtásra, amely nemzetközi közjogi szempontból a nehézségek széles skáláját veti fel.

283. Azt is szeretném megjegyezni, hogy a nemzetközi közjog lehetővé teszi, hogy az államok bizonyos esetekben a területükön kívül is eljárjanak. Ugyanakkor, noha elismerten önmagában nem kötelező,¹⁶⁹ az Európai Unió és az érintett harmadik államok joghatóságának kölcsönös tiszteletben tartása,¹⁷⁰ illetve az udvariasság azt sugallja, hogy a szóban forgó korlátozás alkalmazására a területen kívüli joghatóság érvényesítése esetén kerül sor. Nem meglepő, hogy maga az Európai Unió fellép a harmadik államok jogának területen kívüli alkalmazásával szemben, ha azt jogellenesnek véli.¹⁷¹

284. A fentiek alapján a Bíróság ítélkezési gyakorlatának áttekintéséből kiderül, hogy az uniós jog alkalmazása az Unió területével kellő kapcsolat fennállását feltételezi.¹⁷² Ezen a módon a nemzetközi közjog szerinti területi elv érvényesül. Viszont még így sem szokatlan, hogy valamely állam vagy nemzetközi szervezet joghatóságának gyakorlása során a saját területi joghatóságán kívül bekövetkező vagy bekövetkezett körülményeket is figyelembe vesz.¹⁷³

285. A Bíróság létező ítélkezési gyakorlatából az következik, hogy az uniós versenyjog az Unió területével való megfelelő kapcsolat követelményét alkalmazza függetlenül attól, hogy ez egy leányvállalat formájában vagy e területen versenyellenes magatartás megvalósításával nyilvánul-e meg. Mindazonáltal a korábbi ügyekben ezt a kapcsolatot sokkal jobban meg lehetett figyelni, mint a jelenleg vizsgálat tárgyát képező ügyben.

286. A jelen ügyben a Törvényszék úgy ítélte meg, hogy két alternatív kritérium alkalmazható a joghatóság érvényesítésére: a megvalósítási kritérium és a gyakorlatok EGT-n belüli „minősített” hatásainak kritériuma.¹⁷⁴ A Törvényszék álláspontja szerint e kritériumok alkalmazása azonos következtetéshez vezetett: a Bizottság joghatósággal rendelkezett a Lenovo megállapodásokra.¹⁷⁵

287. Az alábbiakban először ki fogom fejteni az uniós versenyszabályok közjogi végrehajtásával kapcsolatban a joghatóság kérdésre vonatkozó álláspontomat.¹⁷⁶ Ezt követően bemutatom, hogy miért tartom e fellebbezési jogalapot kellően megalapozottnak.

168 Lásd többek között: 1992. november 24-i Poulsen és Diva Navigation ítélet, C-286/90, EU:C:1992:453 (a továbbiakban: Poulsen-ítélet), 9. pont.

169 Ilyen értelemben lásd: 2006. június 29-i SGL Carbon kontra Bizottság ítélet, C-308/04 P, EU:C:2006:433, 34. pont.

170 Ilyen értelemben lásd: 1972. július 14-i Geigy kontra Bizottság ítélet, 52/69, EU:C:1972:73, 11. pont.

171 Példaként hivatkozom a harmadik ország által elfogadott jogszabályoknak az ország területén kívüli alkalmazásának hatása és az ilyen jogszabályon alapuló vagy abból eredő intézkedések elleni védelemről szóló, 1996. november 22-i 2271/96/EK tanácsi rendeletre (HL 1996. L 309., 1. o.; magyar nyelvű kiadás 10. fejezet, 1. kötet, 75. o.; különösen a harmadik és a negyedik preambulumbekzdés).

172 Lásd többek között: Poulsen-ítélet, 28. pont; 1994. június 29-i Aldewereld-ítélet, C-60/93, EU:C:1994:271, 14. pont; 2000. november 9-i Ingmar-ítélet, C-381/98, EU:C:2000:605, 25. pont; 2008. június 24-i Commune de Mesquer ítélet, C-188/07, EU:C:2008:359, 60–63. pont; 2011. december 21-i Air Transport Association of America és társai ítélet, C-366/10, EU:C:2011:864 (a továbbiakban: ATAA-ítélet), 125. pont; 2014. május 13-i Google Spain és Google ítélet, C-131/12, EU:C:2014:317, 54. és 55. pont. Lásd továbbá: 2015. április 23-i Zuchtvieh-Export-ítélet, C-424/13, EU:C:2015:259, 56. pont.

173 Lásd: Kokott főtanácsnok Air Transport Association of America és társai ügyre vonatkozó indítványa, C-366/10, EU:C:2011:637, 148. és 149. pont.

174 A megtámadott ítélet, 231–236. és 244. pont.

175 A megtámadott ítélet, 296. és 310. pont.

176 Ebben az indítványban nem vizsgálom az Európai Unió bíróságainak az uniós versenyszabályok magánszemélyek általi érvényesítésével kapcsolatos ügyek tárgyalására vonatkozó joghatóságát vagy az uniós jogalkotás versenyjogi kérdések szabályozására vonatkozó hatáskörét.

a) Általános megjegyzések: megvalósítás és/vagy hatások?

288. Elsőként egy egyszerű és magától értetődő körülményt emelnék ki. Annak meghatározását, hogy a Bizottság az uniós versenyszabályokat alkalmazhatja-e egy konkrét magatartásra, az EUMSZ 101. és EUMSZ 102. cikk megfogalmazásából kiindulva kell elkezdni. Anélkül, hogy a Bizottság *korlátozás nélküli felhatalmazást* kapna az uniós versenyjog magatartásra való alkalmazására függetlenül attól, hogy a magatartás hol következik be, és hogy kapcsolódik-e egyáltalán az Unió területéhez, ezek a rendelkezések a *belső piacon* kollektív vagy egyoldalú versenyellenes magatartásra vonatkoznak: az EUMSZ 101. cikk tiltja az olyan megállapodásokat, illetve gyakorlatokat, „amely[ek] célja vagy hatása a belső piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása”; és az EUMSZ 102. cikk tiltja „a belső piacon [...] [a] visszaélés[t]”.

289. Következésképpen az uniós versenyszabályok alkalmazásával kapcsolatos joghatósági szabály egyértelműen ezekbe a rendelkezésekbe van beépítve. Noha az EUMSZ 102. cikk valamivel kevésbé egyértelmű, az EUMSZ 101. cikk igen explicit abban az értelemben, hogy a belső piacon *versenyellenes hatással* bíró bármely magatartásra vonatkozik.

290. Ezenfelül a Bizottsághoz hasonlóan nem értelmezem a Bíróság Facellulóz-ítéletét akként, hogy annak alapján a *megvalósítás* az egyetlen érvényes joghatósági kritérium. Inkább azon az állásponton vagyok, hogy egy versenyellenes magatartás Európai Unió területén történő megvalósítása esetén az EUMSZ 101. és EUMSZ 102. cikk alkalmazhatósága kétségtelen. Más szóval nem vitatható, hogy az Európai Unió területén megvalósított magatartás hatással lehet a belső piacra, következésképpen nem mellőzhető annak uniós versenyszabályok alapján történő felülvizsgálata. Ebben az összefüggésben nem hagyható figyelmen kívül, hogy a megvalósítási kritérium határozottan a területi elvből ered, következésképpen – teljesülése esetén – döntő tényező e szabályok konkrét magatartásra történő alkalmazására vonatkozó bizottsági joghatóság megállapítása során.¹⁷⁷

291. Az a körülmény, hogy a szóban forgó magatartásnak csak egy része valósul meg az Európai Unióban, ebben a vonatkozásban lényegtelen.¹⁷⁸ A Facellulóz-ítéletben a Bíróság a facellulózárak meghatározására vonatkozó számos olyan – a Bizottság által a jelenlegi EUMSZ 101. cikkel ellentétesnek minősített – gyakorlattal foglalkozott, amelyet külföldi facellulózgyártók az Európai Unió jelenlegi területén kívül alkalmaztak. Ebben az összefüggésben a Bíróság kifejtette, hogy a megállapodás megkötése vagy hasonló gyakorlat kialakítása helyett miért inkább a megvalósítás releváns a joghatóság megállapítása szempontjából. Amennyiben a Szerződésekben foglalt tilalmak csak akkor érvényesülnének, ha a megállapodás, döntés vagy összehangolt magatartás az Unió területén jött létre, illetve került elfogadásra, a vállalkozások könnyen kibújhatnának az uniós versenyszabályok alkalmazása alól. A szóban forgó ügyben a megvalósítási kritérium a kartellel érintett termékek közvetlen értékesítésével teljesült: az érintett vállalkozások a facellulózt közvetlenül uniós vásárlóknak adták el.¹⁷⁹

292. Azonban az Inteltől eltérően álláspontom szerint nem csak a szóban forgó vállalkozás által az Európai Unió területére történő közvetlen értékesítés tekinthető úgy, hogy teljesíti a Facellulóz ítéletkezesi gyakorlatban meghatározott megvalósítási kritériumot. A „megvalósítás” köznapi jelentése teljesíteni vagy érvényesíteni. Következésképpen e kritérium teljesítéséhez a versenyellenes magatartás egyik lényeges alkotóelemének az Európai Unióban kell végbemennie. Ez főként a szóban forgó magatartás jellegétől, formájától és terjedelmétől függ. A jogellenes magatartást esetenként kell vizsgálni annak megállapítása érdekében, hogy azt az Európai Unióban valósították-e meg. Például nem vagyok meggyőződve arról, hogy az adott termék közvetett értékesítése semmilyen körülmények

¹⁷⁷ Lásd: Facellulóz-ítélet, 16. és 18. pont.

¹⁷⁸ Megjegyzem, hogy ezt a megközelítést a Bíróság számos olyan ügyben alkalmazta, amelyben bizonyos magánfelek vitatták a vonatkozó uniós jogszabályok alkalmazhatóságát az állítólagos területen kívül hatás alapján, lásd: Poulsen-ítélet, ATAA-ítélet, valamint Google Spain és Google ítélet, C-131/12, EU:C:2014:317.

¹⁷⁹ Facellulóz-ítélet, 12–18. pont.

között nem tekinthető megvalósításnak.¹⁸⁰ Véleményem szerint ez az adott eset körülményeitől függ. A kontextus részeként megvizsgálandó elemek közé tartozik például az, hogy egy termékkel kartellező vállalkozások egyike és a terméket egy másik termékbe beépítő, majd az Európai Unióban értékesítő vállalkozás egyetlen gazdasági egység részét képezik-e, vagy hogy ennek hiányában van-e más vállalati vagy szerkezeti kapcsolat a szóban forgó vállalkozások között.

293. E kérdés lezárásaként a belső piacon kollektív vagy egyoldalú magatartás valósul meg – amely vitathatatlanul maga után vonja az EUMSZ 101. és EUMSZ 102. cikk alkalmazását –, amennyiben van területközi magatartás,¹⁸¹ vagyis amikor a jogellenes magatartás egy részének végrehajtására, megvalósulására vagy érvényesítésére a belső piacon kerül sor, mivel annak egyik lényegi alkotóeleme a belső piacon valósul meg.

294. Mindazonáltal, ha a megvalósítás volna az uniós versenyszabályok alkalmazását eredményező egyetlen figyelembe vehető joghatósági kritérium, a belső piacon esetlegesen a verseny megelőzésére, korlátozására vagy torzítására irányuló, illetve ilyen hatással járó számos magatartástípus e szabályok alkalmazási körén kívül esne. Itt olyan magatartásra gondolok, amely jogellenes mulasztással – például üzletkötés elutasításával vagy bojkottal – valósul meg. Ahogyan azt a fenti 288. és 289. pontban említettem, az EUMSZ 101. és EUMSZ 102. cikk ilyen értelmezése e rendelkezések megfogalmazásával lenne ellentétes.

295. Valójában már több főtanácsnok is indítványozta, hogy a Bíróság fogadjon el a versenyjog területén egy hatásalapú joghatósági megközelítést.¹⁸² A Bíróság ez idáig ezt a megközelítést nem fogadta el, de kifejezetten nem is utasította el.¹⁸³

296. Ilyen körülmények között úgy vélem, hogy a Bíróságnak a jelen ügyben kifejezetten foglalkoznia kell ezzel a kérdéssel, és a főtanácsnokok előző pontban említett indítványainak megfelelően el kellene fogadnia az EUMSZ 101. és EUMSZ 102. cikk alkalmazásának hatásalapú megközelítését.

297. Az a körülmény, hogy e megközelítés a területiség (tág) fogalmában gyökerezik-e, vagy az uniós szabályok némi területen kívüli alkalmazását foglalja-e magában, nem ügödöntő.¹⁸⁴ Az bír alapvető jelentőséggel, hogy bizonyos körülmények esetén a *hatások* joghatósági kritériumot képeznek, amely e típusú jogalkotást illetően általánosan elfogadott a nemzetközi közjog szabályai szerint,¹⁸⁵ és azt világszerte számos ország elfogadta.¹⁸⁶ Számos jogtudós ugyanis arra az álláspontra helyezkedik, hogy e megközelítés elfogadhatóságával kapcsolatos bármely vita ma már a múlté.¹⁸⁷

180 Tehát ebben a kérdésben Wathelet főtanácsnoktól eltérő álláspontot képviselek. Lásd: Wathelet főtanácsnok InnoLux kontra Bizottság ügyre vonatkozó indítványa, C-231/14 P, EU:C:2015:292, 46. pont.

181 Lásd: Lowe, V. és Staker, C., „Jurisdiction”, in Evans, M.D., (szerk.), *International Law*, 3. kiadás, Oxford University Press, 2010., 322. és 323. o.

182 A joghatóság hatásalapú megközelítésének elfogadásával kapcsolatban lásd különösen: Mayras főtanácsnok Imperial Chemical Industries kontra Bizottság ügyre vonatkozó indítványa, 48/69, EU:C:1972:32, 693. és azt követő pontok; Darmon főtanácsnok Ahlström Osakeyhtiö és társai kontra Bizottság egyesített ügyekre vonatkozó indítványa, 89/85, 104/85, 114/85, 116/85, 117/85 és 125/85–129/85, EU:C:1988:258 (a továbbiakban: a Facellulóz-ügyre vonatkozó főtanácsnoki indítvány), 19. és azt követő pontok. Hasonló szellemben lásd Wathelet főtanácsnok InnoLux kontra Bizottság ügyre vonatkozó indítványát, C-231/14 P, EU:C:2015:292, 49. és azt követő pontok.

183 A felek hosszasan megvitatták, hogy a közelmúltban hozott 2015. július 9-i InnoLux kontra Bizottság ítélet, C-231/14 P, EU:C:2015:451, – habár hallgatólagosan is, de – alátámasztja-e ezt a megközelítést. Ugyanakkor az én értelmezésem szerint a Bíróság úgy döntött, hogy nem foglalkozik a joghatóság kérdésével, mivel azt irrelevánsnak minősítette az ügy megoldása szempontjából. Lásd: az ítélet 71–73. pontja.

184 E kérdésben ugyanis a jogtudomány sem egységes, lásd többek között: International Bar Association, Report of the Task Force on Extraterritorial Jurisdiction, 2009., 12. és 13. o.

185 Lásd: OECD Revised recommendation of the Council Concerning Cooperation between Member countries on Anticompetitive Practices affecting International Trade, 1995., elérhető az alábbi címen: <https://www.oecd.org/daf/competition/21570317.pdf>. Lásd továbbá: a Facellulóz-ügyre vonatkozó főtanácsnoki indítvány, 19–31. pont; 1999. március 25-i Gencor kontra Bizottság ítélet, T-102/96, EU:T:1999:65, 90. pont.

186 Lásd például: International Bar Association, Report of the Task Force on Extraterritorial Jurisdiction, 2009., 39–77. o.

187 Lásd többek között: Wagner-von Papp, F., „Competition Law, Extraterritoriality & Bilateral Agreements”, *Research handbook on International Competition Law*, Edward Elgar Publishing 2012., 41. o. és további hivatkozások.

298. Ebben az összefüggésben érdemes megjegyezni, hogy a belső piacra gyakorolt hatás miatt az uniós jog számos más rendelkezése szabályozza az olyan jogalanyok külföldi magatartását, amelyek nem rendelkeznek valamelyik uniós tagállamban illetőséggel, illetve fizikailag vagy jogilag nincsenek jelen az Unióban. Ez a helyzet például a pénzügyi eszközökkel végzett ügyletekre és más üzleti magatartásokra irányadó számos rendelkezés esetében.¹⁸⁸

299. Ez ugyanakkor nem jelenti azt, hogy bármely hatás – még ha gyenge vagy közvetett is – kiválthatná az uniós versenyszabályok alkalmazását. Globalizált gazdaságban egy, a világon mindenütt – például Kínában – megvalósuló magatartás szinte elkerülhetetlenül valamilyen hatást fog gyakorolni az Európai Unión belül. Mindazonáltal az EUMSZ 101. és EUMSZ 102. cikk alkalmazása nem alapulhat olyan kapcsolaton vagy hatáson, amely túl távoli vagy tisztán hipotetikus.

300. Megítélésem szerint különösen fontos, hogy a joghatóság korlátozottan érvényesüljön olyan magatartásokkal kapcsolatban, amelyek szigorúan véve nem az Európai Unió területén valósulnak meg. Egy bizonyos udvariassági forma betartása és – ugyanezen az alapon – a vállalkozások működése szempontjából kiszámítható jogi környezet biztosítása érdekében ugyanis a kifogásolt magatartás hatása csak nagyfokú óvatosság mellett alkalmazható mérceként a joghatóság érvényesítésére. Ez napjainkban egyre inkább fontos. Világszerte több mint 100 olyan nemzeti és nemzetek feletti hatóság van, amely a versenyellenes gyakorlatokkal kapcsolatban joghatóságot igényel magának.

301. Ahogyan azt a Törvényszék a Gencor-ügyben megállapította, az uniós versenyszabályok bizonyos meghatározott magatartásokra való alkalmazása csak abban az esetben indokolt, ha a magatartás előrelátható, azonnali és lényeges hatást gyakorol a belső piacra.¹⁸⁹ Ezen a ponton nyilvánvaló párhuzam vonható az Amerikai Egyesült Államokban (a továbbiakban: USA) irányadó szabályokkal: a Sherman Act 1. cikke a kereskedelem korlátozásának földrajzi megszorítások nélküli általános tilalmát rögzíti. Ez az oka annak, hogy 1982-ben az amerikai kongresszus elfogadta a külkereskedelmi trösztellenes szabályozás fejlesztéséről szóló törvényt (Foreign Trade Antitrust Improvement Act, a továbbiakban: FTAIA)¹⁹⁰ annak érdekében, hogy tisztázza (és lehetőség szerint korlátozza) a Sherman Act területen kívüli alkalmazását. Az FTAIA többek között rögzíti, hogy lényegében az amerikai trösztellenes szabályok nem vonatkoznak a külföldön tanúsított magatartásra, hacsak e magatartás nem bír közvetlen, lényeges és észszerűen előre látható hatással az USA területén. Az Empagran-ítéletben a US Supreme Court (amerikai legfelsőbb bíróság) – a Sherman Act és az FTAIA értelmezése során – megállapította, hogy indokolatlan volna az amerikai jogot alkalmazni a külföldön tanúsított magatartásra, amennyiben az ilyen magatartásból eredően külföldön bekövetkező kifogásolt sérelem független a belföldön bekövetkező bármilyen sérelemtől.¹⁹¹

302. Hasonló elveknek kell vezérelniük a Bíróságot az EUMSZ 101. és EUMSZ 102. cikk értelmezésében és e cikkeknek a vállalkozások olyan kollektív vagy egyoldalú magatartására történő alkalmazásában, amely teljes mértékben az Unió határain kívül valósul meg. Nézetem szerint ezt a magatartást az említett rendelkezések csak annyiban érintik, amennyiben a belső piacon közvetlen (vagy azonnali), lényeges és előre látható versenyellenes hatás érzékelhető. A „minősített” hatásokkal kapcsolatos kritérium (amely az én értelmezésemben azt jelenti, hogy a hatások kellően jelentősek a joghatóság érvényesítésének igazolásához) nem teljesül például akkor, ha a hatás az Európai Unió területén pusztán hipotetikus, vagy amennyiben csekély jelentőségű. Ez a hatás akkor sem valósul meg, ha a belső piacon a verseny torzulása nem róható fel a szóban forgó vállalkozásnak, mivel e káros hatásokat nem láthatta előre.

¹⁸⁸ E rendelkezések és a kritikai értékelés áttekintéséhez lásd: Scott, J., „The New EU »Extraterritoriality«”, *Common Market Law Review*, 51. kötet, Wolters Kluwer Law and Business, 2014., 1343–1380. o.

¹⁸⁹ A megtámadott ítélet, 243. pont.

¹⁹⁰ 15 U.S.Code, 15. cím, 1. fejezet, 6a. §.

¹⁹¹ Az amerikai legfelsőbb bíróság Hoffmann-La Roche Ltd. kontra Empagran S.A. ítélete, 124 S.Ct. 2359 (2004).

303. Az EUMSZ 101. és EUMSZ 102. cikk megfogalmazása nem indokolja az uniós szabályok Bizottság általi alkalmazását olyan magatartás esetén, amely nem gyakorol „minősített” hatást az Európai Unió területén. Az ellentétes érvelés szintén problematikus volna a nemzetközi közjogi szabályok alapján. Az uniós versenyszabályok túlterjeszkedése más államok szuverén érdekeibe történő beavatkozással fenyegetne, és jogilag, valamint politikailag is nehezen lenne megvalósítható.¹⁹² Jelentősen hozzájárulna a különböző államok joghatósága és közigazgatása közötti átfedések növeléséhez is, következésképpen nagyfokú bizonytalanságot teremtene a vállalkozások számára, valamint fokozná az egymásnak ellentmondó szabályok (vagy ítéletek) azonos magatartásra való alkalmazásának kockázatát. Végül, de nem utolsósorban a megfelelő ügyintézés elvével kapcsolatos kérdéseket vethet fel: milyen érdek fűződne az uniós szabályok olyan magatartásokra történő alkalmazásához, amelyek az Európai Unió területén nem fejtenek ki jelentős hatást? Ez az Európai Unió korlátozott erőforrásai érvényes és hatékony felhasználásának minősülne-e?

304. A fentiek alapján arra az álláspontra helyezkedem, hogy a Törvényszék – az Intel érvelésével ellentétben – nem kritizálható azért, hogy a Bizottságnak az EUMSZ 102. cikk alkalmazására vonatkozó joghatóságát a megvalósítási és a „minősített” hatásokkal kapcsolatos kritérium alapján is megvizsgálta. A bizottság kedvéért logikusabb volna először azt felmérni, hogy az Intel magatartása az Unióban valósult-e meg, és csak nemleges választ követően kellene megvizsgálni, hogy a magatartás egyébként „minősített” hatást váltott-e ki a belső piacon.

305. Ugyanakkor az a körülmény, hogy az Intel nem vonta kétségbe a Bizottság joghatóságát a közigazgatási eljárás során – amit a Törvényszék a megtámadott ítélet 246. pontjában kihangsúlyoz –, lényegtelen. Ahogyan azt a Bíróság következetesen megállapította, az EUMSZ 263. cikk szerinti bírósági felülvizsgálat az EUMSZ 101. és EUMSZ 102. cikk alkalmazására vonatkozó bizottsági határozatok összes elemére kiterjed, amelyeket a Törvényszék alaposan, jogi és ténybeli szempontból is felülvizsgál a felperesek által előterjesztett kereseti kérelmek alapján, és ennek során figyelembe veszi a felperesek által rendelkezésre bocsátott valamennyi elemet – függetlenül attól, hogy azok a megtámadott határozatnál korábbiak-e vagy későbbiek, azokat korábban a közigazgatási eljárás során vagy elsőként a Törvényszék előtti eljárásban terjesztették-e elő –, amennyiben ezek az elemek a bizottsági határozat jogszerűségének felülvizsgálata szempontjából relevánsak.¹⁹³

306. Végezetül a Törvényszék által alkalmazott jogi keret nem kifogásolható. Mindazonáltal a megtámadott ítéletben e joghatósági kritériumoknak a Lenovo megállapodásokból eredő állítólagos visszaélésekre való alkalmazását illetően az alábbi kritikai észrevételeket kell tennem.

b) A releváns joghatósági kritériumok Törvényszék általi alkalmazásának értékelése

307. A Törvényszéknek a Lenovo megállapodásokból eredő álcázatlan korlátozások és kizárólagossági engedmények EGT területén való megvalósításával kapcsolatos megállapításainak vizsgálatával kezdem.

¹⁹² Pontosan ez az oka annak, hogy az uniós intézmények az Európai Uniót kívüli számos ország hatóságával kötöttek együttműködési megállapodást a versenyjog területén. Például az amerikai kormánnyal nem kevesebb, mint kettő ilyen megállapodást kötöttek; érdekes módon mindkettő a joghatóság kérdésével foglalkozik. E megállapodások szövegét és további hivatkozásokat lásd: <http://ec.europa.eu/competition/international/bilateral>.

¹⁹³ Lásd: 2016. január 21-i Galp Energía España és társai kontra Bizottság ítélet, C-603/13 P, EU:C:2016:38, 72. pont.

i) Megvalósítás

308. A megtámadott ítéletben¹⁹⁴ a Törvényszék megállapította, hogy a Lenovo megállapodásokat a Lenovo világszerte végre kívánta hajtani, ideértve az EGT területét is. E megállapodások fényében az Intel nem állíthatta, hogy nem gyakorolt befolyást az Intel CPU-k Lenovo általi felhasználására. Az Intel arról is tudomásul bír, hogy a Lenovo jelen van a belső piacon és ott hordozható számítógépeket értékesít.

309. Véleményem szerint ez az érvelés téves jogalkalmazáson alapul. Amennyiben a Bizottság megállapította volna, hogy az Intel a Lenovóval együtt megszegte az EUMSZ 101. cikket, a Törvényszék részéről helyes eljárás lett volna annak megvizsgálása, hogy a két vállalkozás közötti megállapodást bármelyik fél kívánta-e egyáltalán az EGT területén végrehajtani. Mindazonáltal a vitatott határozat olyan magatartással foglalkozik, amelyet a Bizottság az EUMSZ 102. cikk alapján támadott meg: vagyis az Intel egyoldalú magatartásával. Következésképpen ezen egyoldalú magatartásnak – az állítólagos visszaélésnek – kell megvalósulnia az EGT területén.

310. Ugyanakkor a megtámadott ítélet sehol nem utal az Intel által a Lenovo megállapodásokban foglaltak teljesítése érdekében az EGT területén kezdeményezett vagy megvalósított magatartásra. Ez nem meglepő. Ezek az egy amerikai és egy kínai cég által megkötött megállapodások az Unió kívül gyártott és értékesített CPU-k kínai gyártmányú számítógépekbe való beépítés céljából történő eladására vonatkoztak. E megállapodások pusztán korlátozták az AMD, egy másik amerikai társaság lehetőségét arra vonatkozóan, hogy a kínai piacon CPU-kat értékesítsen.

311. A Törvényszék az Intel általi esetleges megvalósítás helyett a lejjebb lévő piacon tanúsított vásárlói magatartásra összpontosított az EGT területével való kapcsolat meghatározása során. Az a pusztán tény, hogy a Lenovo egy meghatározott időszakban tartózkodott egy bizonyos számítógépmoddell világszerte történő értékesítésétől, ideértve esetleg az EGT területét is, a Törvényszék álláspontja szerint az Intel általi visszaélés megvalósításának egy mozzanatát képezte.

312. Ez az érvelés nem győz meg. A megvalósításnak az EUMSZ 102. cikk megsértésével vádolt vállalkozás vásárlójának magatartásához kötése révén szinte bármely magatartást – függetlenül attól, hogy mennyire távolról kapcsolódik az Unió területéhez – lehetne úgy értelmezni, hogy a megvalósítási kritérium alapján a Bizottság joghatósága alá tartozik. A Törvényszék által vizsgált többi elem hasonlóan nem meggyőző. Először is az a pusztán tény, hogy az Intel befolyásolta a Lenovo Intel CPU felhasználását, számomra nem tűnik e tekintetben lényegesnek. Amennyiben a Lenovo és az Intel között volna vállalati vagy szerkezeti kapcsolódás, eltérő következtetésre jutnék. Másodsorban, az a körülmény, hogy az Intel tudott a Lenovo belső piaci jelenlétéről, és arról, hogy ezen a piacon is értékesített hordozható számítógépeket, véleményem szerint szintén csekély jelentőséggel bír. Ismételten hangsúlyozom, hogy a jogellenes magatartás nem a hordozható számítógépek eladásához, hanem az AMD-nek a CPU piacról történt kizárásához kapcsolódik. Egy vásárló EGT-beli jelenlétének egyszerű tudomása nem tekinthető a visszaélések fentebb lévő piacon történő megvalósítása mozzanatának.

313. Következésképpen a megtámadott ítéletben rögzített elemek alapján nem vagyok meggyőződve arról, hogy az Intel állítólagos visszaélését az EGT-n belül megvalósítottként lehet tekinteni a Facellulóz-ítéletben meghatározottak szerint. Amennyire én látom, a szóban forgó magatartás egyetlen része sem jellemezhető a belső piacon megvalósítottként, végrehajtottként vagy érvényesítettként.

¹⁹⁴ A megtámadott ítélet, 310–314. pont.

314. Ez azonban nem zárja ki azt, hogy az Intel magatartása esetlegesen a belső piacon az EUMSZ 102. cikk hatálya alá tartozó versenyellenes hatást fejtett ki. Következésképpen most rátérek a Törvényszéknek az Intel EGT-n belül elkövetett visszaélészerű magatartásának minősített hatásaival kapcsolatos megállapításaira.

ii) „Minősített” hatások

315. A megtámadott ítéletben¹⁹⁵ a Törvényszék először kifejtette, hogy az alkalmazandó teszt arra vonatkozott, hogy az Intel magatartása azonnali, lényeges és előre látható hatásokat gyakorol-e a belső piacon. A Törvényszék álláspontja szerint ez nem jelenti azt, hogy a piacra gyakorolt hatásnak ténylegesnek kell lennie, hanem csupán kellően valószínűsíthetőnek kell lennie, hogy a kérdéses magatartás e piacon érzékelhető és nem jelentéktelen hatást gyakorol. Ezt követően külön-külön megvizsgálta a két magatartástípus hatásait.

316. Az álcázatlan korlátozásokat illetően a Törvényszék megjegyezte, hogy a piacra való bevezetés elhalasztása által érintett két hordozható számítógépmoddell esetében a 2006 negyedik negyedévére az EMOA-régióban (Európa, Közel-Kelet és Afrika) előirányzott értékesítési mennyiség 5400 és 4250 darab volt. A Törvényszék hozzátette, hogy az EGT a régió fontos része. Mivel az Intel az állítását nem támasztotta alá bizonyítékkal, amelynek alapján feltételezni lehetne, hogy valamennyi tervezett értékesítés a régiónak az EGT-n kívüli részét érintette, a Törvényszék arra az álláspontra helyezkedett, hogy az EGT-n belüli hatások legalábbis potenciálisak voltak. A Törvényszék ezt követően elismerte, hogy az EMOA-régióban az érintett darabszám alacsony volt, azonban hozzátette, hogy a magatartás egy egységes és folyamatos jogsértés részét képezte.¹⁹⁶ Azt is előadta, hogy az Intel magatartása arra irányult, hogy azonnali hatást váltson ki az EGT-ben (ahol egy bizonyos időszak alatt az AMD-alapú számítógépek nem voltak kaphatók), és közvetlen volt (az Intel magatartása közvetlenül a Lenovo számítógép-eladásait érintette).¹⁹⁷

317. Ami a kizárólagossági engedményeket illeti, a Törvényszék megállapította, hogy azok hatása azonnali, mivel az Intel versenytársa által gyártott beépített x86-os CPU-val rendelkező egyetlen Lenovo hordozható számítógép sem volt elérhető szerte a világon, ideértve az EGT területét is. Ezt követően hozzátette, hogy e hatás előre látható, sőt tervezett volt az Intel számára. A hatás jelentős voltát illetően a Törvényszék megállapította, hogy a kizárólagossági engedmények egy egységes és folyamatos jogsértés részét képezték.¹⁹⁸

318. A Törvényszék érvelése nem csupán tömör. Ennél fontosabb, hogy az tévesen alkalmazza a jogot.

319. Mindkét magatartástípus esetén a Törvényszék egyetlen, a belső piacon gyakorolt hatás alapvető jellegével kapcsolatos érvelése szerint e magatartások egy egységes és folyamatos jogsértést képeztek. Mindazonáltal, ahogyan azt a fenti 179. és azt követő pontokban kifejtettem, az egységes és folyamatos jogsértés fogalma pusztán olyan eljárási szabály, amelynek célja, hogy enyhítse a versenyhatóságok bizonyítási terhet. Ez a fogalom nem tágítja – és nem is tágíthatja – a Szerződésekben rögzített tilalmak alkalmazási körét.

320. Mégis, a Törvényszék végeredményben pontosan ezt tette a megtámadott ítéletben. Annak vizsgálata helyett, hogy a kizárólagossági engedmények és az álcázatlan korlátozások egyenként alkalmasak voltak-e a belső piacon versenyellenes hatás kiváltására, amely az EUMSZ 102. cikk alkalmazását vonta volna maga után, pusztán az Európai Unióban megvalósult magatartással együtt egy egységes és folyamatos jogsértés keretébe sorolta azokat, amelyek hatása – álláspontja szerint –

¹⁹⁵ A megtámadott ítélet, 250–258. és 283–297. pont.

¹⁹⁶ A megtámadott ítélet, 290. pont.

¹⁹⁷ A megtámadott ítélet, 277. és 278. pont.

¹⁹⁸ A megtámadott ítélet, 293–295. pont.

jelentős volt. Következésképpen a külföldön tanúsított magatartás két különböző típusára, amelyek elvileg kívül eshettek volna az EUMSZ 102. cikk hatályán, hirtelen azért alkalmazták ezt a rendelkezést, mert azokat a versenykorlátozásra irányuló átfogó terv részét képező más magatartásokkal együttesen vizsgálták meg.

321. Ha a Törvényszék megfelelően alkalmazta volna a „minősített” hatások tesztjét (annak felmérése során, hogy az egyes magatartástípusok a Bizottság joghatósága alá tartoznak-e), az elemzésének eredménye igencsak eltérő lehetett volna. Például maga a Törvényszék előadta, hogy az álcázatlan korlátozásokkal érintett számítógépek száma „szerény”, és nem egyértelmű, hogy azok mindegyikét vagy csak egy részét kívánják-e az EGT-n belül értékesíteni. Ami az utóbbi elemet illeti, a Törvényszék által elvégzett másik téves jogalkalmazásra is fel kell hívnom a figyelmet: egyértelműen a Bizottságnak kell bizonyítania, hogy a megtámadott magatartás belső piacon kifejtett hatásai érzékelhetőek. Ugyanis az ítélezési gyakorlat szerint a Bizottságnak kell bizonyítania, hogy a konkrét ügyben az EUMSZ 101. és EUMSZ 102. cikk alkalmazásához szükséges összes feltétel teljesült.¹⁹⁹ Következésképpen tévesen követelte meg az Inteltől, hogy cáfolja egy nagyobb régióba szánt számítógépek EGT-n belüli esetleges eladásával kapcsolatos bizottsági feltevést.

322. A biztonság kedvéért a Lenovo megállapodások akkor gyakorolnának azonnali és közvetlen hatást, ha ez azt jelentené, hogy az említett megállapodások befolyásolták a Lenovo CPU beszerzéssel és az x86-os CPU szükségletű hordozható számítógépek ezt követő eladásával kapcsolatos magatartását. Mindazonáltal a jelen ügyben az alapvető kérdés az, hogy az e megállapodásokból eredő versenyellenes hatások azonnaliak és közvetlenek voltak-e az EGT-n belül. Más szóval a Törvényszéknek a következő kérdést kellett volna feltennie: ezek a megállapodások alkalmasak voltak-e arra, hogy azonnal vagy közvetlenül csökkentsék az Intel versenytársainak a belső piacon az x86-os CPU-k terén folytatott versenyét? A Törvényszék egyáltalán nem vizsgálta meg ezt a szempontot. Pusztán rögzítette, hogy ezek a megállapodások befolyásolták a Lenovo üzleti döntéseit. Ez olyan jellemző, amellyel bármely kereskedelmi megállapodásnak rendelkeznie kell.

323. A Törvényszék ugyanezt a hibás érvelést alkalmazta a Lenovo megállapodások által kiváltott hatások előreláthatóságát illetően. A Törvényszék ismételten e megállapodásoknak a Lenovo üzleti döntéseire gyakorolt (vagy gyakorolni kívánt) hatásával foglalkozott. A megtámadott ítélet nem foglalkozik az e megállapodások által a belső piacon (állítólagosan) kiváltott versenyellenes hatások előreláthatóságával.

324. A megtámadott ítéletben hivatkozott tényálláselemek alapján – amelyek közelről sem voltak azonnaliak, lényegesek és előreláthatóak – a Lenovo megállapodásokból eredő versenyellenes hatás eléggé hipotetikusnak, spekulatívnak és megalapozatlannak tűnik. Mindazonáltal ez nem jelenti azt, hogy a Lenovo megállapodások nem gyakoroltak vagy nem gyakorolhattak ilyen „minősített” hatást a belső piacon.

325. Egyrészt jogosan merül fel kétség azzal kapcsolatban, hogy például a CPU-k világpiacának igen csekély mértékét jelentő, jó pár ezer számítógépnek az EGT-térségen belüli igen rövid idő alatti eladását érintő magatartás gyakorolhat-e az EGT-n belül azonnali, lényeges és előre látható hatást. Másrésztől nem állapítható meg, hogy a Lenovo megállapodások jelentős hatást gyakorolhattak az AMD CPU-k fejlesztésére, gyártására és világszerte – ideértve az EGT-ben – történő forgalmazására való folyamatos kapacitására. Az Intel szemszögéből vizsgálva, a CPU piacról az egyetlen életképes versenytárs kizárása attól függetlenül megvalósítható, hogy az üzleti tevékenységüket az EGT-ben vagy máshol folytató vásárlókat céloz-e meg. A kívánt hatás ugyanaz marad.

¹⁹⁹ Lásd az 1/2003 rendelet 2. cikkét.

326. Sajnálatos módon ilyen elemzést a Törvényszék nem végzett. Következésképpen megválaszolatlan marad az az alapvető kérdés, hogy a Lenovo megállapodások alkalmasak voltak-e azonnali, lényeges és előre látható versenyellenes hatás kiváltására az EGT-ben. Ez a helyzet annak ellenére, hogy e kérdés alapvető fontosságú annak eldöntésében, hogy az EUMSZ 102. cikk alkalmazandó-e az e megállapodásokból eredő állítólagos visszaélésre.

327. A fentiek alapján arra a következtetésre jutottam, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot, amikor a megvalósítási kritériumot és a „minősített” hatásokkal kapcsolatos kritériumot is alkalmazta az Intel (és az ACT) azon érvelésének elutasítására, amely szerint a Bizottság nem rendelkezett joghatósággal az EUMSZ 102. cikknek a Lenovo megállapodásokból eredő visszaélésekre történő alkalmazására. Ennélfogva az ötödik fellebbezési jogalapnak helyt kell adni.

G – A hatodik fellebbezési jogalap: a bírság összege

1. A felek fő érvei

328. A hatodik fellebbezési jogalap az első fokon kiszabott bírság összegével foglalkozik. A jogalap két részre oszlik. Először is az Intel előadja, hogy a bírság összege aránytalan, tekintet nélkül a bírságösszeg további esetleges csökkentésére, amelynek oka a Törvényszék általi téves jogértelmezés. Másodszor az Intel állítása szerint a Törvényszék tévesen alkalmazta a 2006. évi iránymutatást az annak keltét megelőző magatartásra. A fellebbező beadványa szerint a 2006. évi iránymutatás visszamenőleges alkalmazása a magatartás megvalósulása idejének nagy részében hatályban lévő jogszabályban foglaltaknál 50-szer magasabb bírság kiszabásának igazolása céljából, az uniós jog alapvető elveibe ütközik. Közelebbről a fellebbező kétségbe vonja e megközelítésnek az EJEE 7. cikkének és a Charta 49. cikkének való megfelelőségét.

329. A Bizottság arra az álláspontra helyezkedik, hogy a jelen jogalapot el kell utasítani, mivel az részben elfogadhatatlan, részben pedig hatástalan, illetve – másodlagosan – megalapozatlan.

2. Elemzés

330. A fellebbező a jelen fellebbezési jogalapot a megtámadott ítélet megsemmisítését célzó önálló jogalapként hozza fel. Hivatkozik az arányosság elvének megsértésére és a Bizottság bírságkiszabási iránymutatásának a Törvényszék általi téves (visszamenőleges) alkalmazására a bírság összegének meghatározása során.

331. A hatodik fellebbezési jogalap első része a vitatott határozatban a fellebbezővel szemben kiszabott bírság aránytalanságával (arányosságával) foglalkozik. Lényegében a következőt kérdezi: milyen paramétereket kell alkalmazni a vizsgálat során a Bizottság által kiszabott bírság arányosságának értékeléséhez?

332. Ez semmiképp nem érdektelen kérdés. Elvi szinten az uniós versenyszabályok megsértésének kivizsgálásával és szankcionálásával kapcsolatban a Bizottságnak biztosított hatáskörök kellős közepébe talált. Ezenfelül kihat arra, hogy az uniós bíróságok a bírságolással kapcsolatban hogyan gyakorolják korlátlan felülvizsgálati jogkörüket.

333. E kérdés részletes megválaszolásához egy sor érzékeny kérdést kellene megvizsgálni. Itt gondolok különösen az elrettentés és a bírság mértéke közötti kölcsönös kapcsolatra, az arányosság felmérése során alkalmazott hivatkozási alapra (vagyis: mihez kell arányosítani) és az uniós versenyszabályokat megsértő vállalkozásokkal szemben kiszabott bírság mértékét illetően a Charta 49. cikkének (3) bekezdésében előírt esetleges korlátokra.

334. Ugyanakkor sajnálatos módon ez a fellebbezés nem vállalkozik e kérdés megvitatására. Eltekintve a bírság aránytalan jellegét illetően tett elszigetelt megjegyzésektől – különösen az EUMSZ 102. cikk alapján az engedményekkel kapcsolatos ügyekben korábban kiszabott bírságokkal összevetve – a fellebbező nem fejt ki, hogy a Törvényszék értékelése milyen módon sérti az arányosság elvét.²⁰⁰ Az Intel csupán arra kéri a Bíróságot, hogy maga határozza meg, milyen bírság – ha egyáltalán alkalmazandó – arányos a jelen ügy körülményei között.

335. Ezzel összefüggésben köztudott, hogy a Bíróságnak nem feladata méltányosság alapján a Törvényszék bírságösszeggel kapcsolatos értékelését a saját értékelésével felváltani. Kivételesen, a bírság összegének nem megfelelő jellege folytán a Bíróság csak akkor állapíthatná meg, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot, ha a Bíróság úgy ítelné meg, hogy a szankció mértéke nem csupán nem megfelelő, hanem oly mértékben eltúlzott, hogy az már aránytalan.²⁰¹ Az a körülmény, hogy a vitatott határozatban kiszabott bírság (1,06 milliárd euró) akkoriban rekordot döntött, önmagában nem teszi alkalmatlanná vagy aránytalaná ezt az összeget a fellebbező érvelésével ellentétben.

336. Az arányossággal kapcsolatos érvek valójában az elsőfokú eljárásban tett ténymegállapításokat és különösen a bizonyítékok első fokon elvégzett értékelését vonják kétségbe.²⁰² A jelen ügyben felhozott többi fellebbezési jogalappal ellentétben a Törvényszék által állítólagosan elkövetett *jogi* tévedés nem vezethető le egyből a fellebbező beadványaiból. Ahogyan arra már rámutattam, a Bíróságnak nem feladata, hogy a fellebbezés keretében újból értékelje a tényállást vagy a bizonyítékokat. A jelen ügyben a tényállás értékelésének nyilvánvaló tévességével kapcsolatos megalapozott igény benyújtására nem került sor. Az ügyiratból egyértelműen nem derül ki az Intel által hivatkozott torzítás sem. Ugyanis ahhoz, hogy a Bíróság ezt a fellebbezési eljárásban felül tudja vizsgálni, a tényállás újbóli értékelése nélkül is megállapíthatónak kell lennie az állítólagos torzításnak.²⁰³

337. Ez az oka annak, hogy miért értek egyet a Bizottsággal abban, hogy a bírság arányosságával kapcsolatban a fellebbező által felhozott érveket elfogadhatatlannak kell minősíteni.

338. A fellebbezés hatodik jogalapjának második része a Bizottság 2006. évi bírságkiszabási iránymutatásának az annak elfogadását részben megelőző magatartásra való visszaható hatályú alkalmazásával foglalkozik. Azt a kérdést teszi fel, hogy a Bizottságot milyen mértékben köti a bírságkiszabási iránymutatás.

339. A Bíróság ítélkezési gyakorlata egyértelmű ebben a kérdésben, és nem támogatja a fellebbezőt.

200 E tekintetben figyelemmel kell lenni arra, hogy a Bizottság korábbi határozatokban követett gyakorlata általánosságban nem szolgál a versenyjogi ügyekben kiszabott bírságok jogi keretéként. Ennek az az oka, hogy a Bizottság széleskörű mérlegelési jogkörrel rendelkezik a bírságkiszabás terén, és főszabály szerint nem kötik a múltban tett megállapításai. Lásd többek között: 2009. március 19-i Archer Daniels Midland kontra Bizottság ítélet, C-510/06 P, EU:C:2009:166, 82. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

201 Lásd többek között: 2014. július 10-i Telefónica és Telefónica de España kontra Bizottság ítélet, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, 205. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2014. szeptember 4-i YKK és társai kontra Bizottság ítélet, C-408/12 P, EU:C:2014:2153, 29. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat. Lásd továbbá: 2004. április 29-i British Sugar kontra Bizottság ítélet, C-359/01 P, EU:C:2004:255, 47. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2013. december 19-i Koninklijke Wegenbouw Stevin kontra Bizottság ítélet, C-586/12 P, EU:C:2013:863, 33. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

202 E tekintetben a fellebbező egy sor tényezőre hivatkozik, amelyeket a megtámadott ítéletben a Törvényszék szerinte pontatlanul értékel. Ezenfelül a fellebbező nem ért egyet azzal, ahogyan a Törvényszék az eltitkolással kapcsolatos bizonyítékot kezelte, amelyre azonban támaszkodott a bírságösszeg növelésekor.

203 Lásd például: 2006. április 6-i General Motors kontra Bizottság ítélet, C-551/03 P, EU:C:2006:229, 51–53. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2016. március 8-i Görögország kontra Bizottság ítélet, C-431/14 P, EU:C:2016:145, 31. és 32. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

340. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a Bizottság számára nem tiltott a bírság összegének (felfelé történő) módosítása az 1/2003 rendeletben megjelölt keretek között, amennyiben ez az uniós versenypolitika végrehajtásának biztosítása érdekében szükséges. Ennek az az oka, hogy az uniós versenyszabályok hatékony alkalmazása megkívánja, hogy a Bizottság a bírságok mértékét bármikor e politika igényeihez tudja igazítani.²⁰⁴ Ebben az összefüggésben a visszaható hatály tilalma kizárólag a Bizottság bírság kiszabásával kapcsolatos mérlegelési jogkörét érintheti, ha a szóban forgó változás nem volt előre látható az érintett jogsértések elkövetésének idején.²⁰⁵

341. Még fontosabb, hogy a Bíróság megállapítása szerint az esetleges bírság kiszabását is magában foglaló közigazgatási eljárással érintett vállalkozások nem élhetnek jogos bizalommal egy adott bírságmeghatározási módszer alkalmazását illetően. A szóban forgó vállalkozásoknak inkább azzal a lehetőséggel kell számolniuk, hogy a Bizottság bármikor megemelheti a bírság mértékét a múltban alkalmazott bírságösszeghez képest. Ez nemcsak arra az esetre érvényes, amikor a Bizottság a bírságok kiszabásakor az egyes határozatokban megemeli a bírság mértékét, hanem arra is, ha ez az emelés egyes esetekben olyan általános hatályú magatartási szabályok alkalmazásával történik, mint a 2006. évi bírságkiszabási iránymutatás.²⁰⁶

342. E megállapítások arra engednek következtetni, hogy amíg a kiszabott bírság az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdésében meghatározott keretek között marad, a fellebbező nem hivatkozhat eredményesen a visszaható hatály tilalmára a 2006. évi bírságkiszabási iránymutatás alapján kiszabott bírságösszeg megtámadása során. Ez nem utolsósorban azért is van így, mert az iránymutatás már a kifogásolt magatartás befejezése előtt is hatályban volt. A Bizottság uniós versenyszabályok megsértése miatti bírságkiszabással kapcsolatos mérlegelési jogkörének határait ugyanis az 1/2003 rendelet – mint alkalmazandó jog – határozza meg, nem pedig a bírságkiszabási iránymutatás, amely csak részletesebben kifejti, hogy a Bizottság hogyan kívánja gyakorolni e mérlegelési jogkört.

343. A fentiek alapján a hatodik fellebbezési jogalap második részét mint megalapozatlant el kell utasítani. Ennélfogva a fellebbezés hatodik jogalapját el kell utasítani.

VI – Az értékelés következményei

344. A Bíróság alapokmányának 61. cikke értelmében, ha a fellebbezés megalapozott, a Bíróság a Törvényszék határozatát hatályon kívül helyezi. Ha a per állása megengedi, az ügyet maga a Bíróság is érdemben eldöntheti. Vissza is utalhatja az ügyet határozathozatalra a Törvényszékhez.

345. Arra a következtetésre jutottam, hogy az első, második, harmadik, negyedik és ötödik fellebbezési jogalapnak helyt kell adni. Következésképpen a megtámadott ítéletet hatályon kívül kell helyezni.

346. Tekintettel a Törvényszék által az első, második, harmadik és ötödik fellebbezési jogalappal kapcsolatban elkövetett hibák jellegére, véleményem szerint a jelen eljárás állása nem teszi lehetővé az ügy érdemi eldöntését. Ezt az indokolja, hogy az érdemi határozat (tekintet nélkül arra, hogy az Intel által nyújtott engedmények és kifizetések az EUMSZ 102. cikkel ellentétes erőfőlénnel való visszaélésnek minősülnek-e, továbbá hogy a Lenovo megállapodások az EGT-térségen belül azonnali, lényeges és előre látható versenyellenes hatást váltottak-e ki) az ügy körülményei összességének és – adott esetben – az Intel magatartásának a belső piaci versenyre gyakorolt tényleges, illetve potenciális hatásának értékelésétől függ. Ez ugyanakkor magában foglalja a tényállás értékelését, amelyet a Törvényszék kedvezőbb helyzetből tud elvégezni.

204 A közelmúltban lásd: 2013. július 18-i Schindler Holding és társai kontra Bizottság ítélet, C-501/11 P, EU:C:2013:522, 75. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

205 Lásd: Dansk Rørindustri ítélet, 224. pont.

206 Lásd: Dansk Rørindustri ítélet, 228–231. pont.

347. Másrészt a fellebbező védelemhez való jogát érintő negyedik fellebbezési jogalap tekintetében úgy tűnhet, hogy a Bíróság kezdettől fogva kellő információval rendelkezett a vitatott határozat megsemmisítésére vonatkozó döntés meghozatalához. Mindazonáltal a rendelkezésre álló tények és a Bíróság előtti eszmecsere arra készítet, hogy ebben a kérdésben is a Törvényszékhez való utalást javasoljam. Konkrétabban, a feleknek megfelelő lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a szóban forgó eljárási szabálytalanságból levonható következtetésekkel kapcsolatos véleményüket kifejezzék, közelebbről pedig kifejtsek álláspontjukat azzal kapcsolatban, hogy a vitatott határozatot teljes egészében (a Solvay-ügyhöz hasonlóan²⁰⁷) vagy csak abban a részében kell megsemmisíteni, amely a Dell-lel szemben tanúsított magatartást érinti.

348. Következésképpen indítványozom, hogy a Bíróság az ügyet új eljárás lefolytatása céljából utalja vissza a Törvényszékhez.

VII – Véggkövetkeztetések

349. A fenti megfontolások fényében azt javaslom a Bíróságnak, hogy a következőképpen határozzon:

- 1) az Európai Unió Törvényszékének a T-286/09. sz., Intel kontra Bizottság ügyben 2014. június 12-én hozott ítéletét helyezze hatályon kívül;
- 2) az ügyet utalja vissza a Törvényszékhez;
- 3) a költségekről jelenleg ne határozzon.

²⁰⁷ Solvay-ítélet, 71. és 72. pont.